

muusika

Nr 2
veebruar 2007
hind 29.-

Sissevaade
reggae'sse

Alfred Brendeli
fenomen

TRISKELE

Otsa kool

GEORG OTSA NIMELISE TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID VEEBRUARIS JA MÄRTSIS

4. veebruar kell 18.00

Tapa Kultuurikoda
Noored Muusikud
Tuuli Tauli ansambel (G. Otsa
nimeline Tallinna Muusikakool),
Tallinna Ülikooli Kammerkoor,
Türi noormeeste trio, Milk Dede,
Tallinna Noorte Saksofonikvartett,
ansambel Meelelahutaja (Rakvere)
Pilet 40.-

10. veebruar kell 17.00

Eesti Tervishoiu Muuseum
Kammermuusikaõhtu
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli õpilased
Sissepääs tasuta!

21. veebruar kell 15.00

Eesti Rahvusraamatukogu
Nurgasaal
Betti Alver 100

G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli lauluosakonna
õpilased
Sissepääs tasuta!

9. märts kell 17.00

Tallinna Keskraamatukogu
Flöödi- ja lauluõpilaste kontsert
Sissepääs tasuta!

13. märts kell 21.00

Viljandi Jazzklubi publi
"Liverpool"
Jazz'n'Live
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli õpilased
Sissepääs tasuta!

17.-18. märts

G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli saal
Vabariiklik keskastme

muusikakoolide puhkpilli- ja
löökpilliõpilaste konkurs
Lähem info konkursi kohta
www.otsakool.edu.ee

26. märts kell 19.00

KuMu auditorium
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli Kevadkontsert
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli Sümfoniaorkester,
Big-Band, ansamblid ja solistid
Sissepääs tasuta!

27. märts kell 18.00

Tallinna Kaarli Kirik
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli oreliõpilaste
kontsert
Sissepääs tasuta!

30. märts kell 21.00

Teater NO99 väike saal
Jazzklubi
G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli õpilased
Pilet 40.- / 60.-

EELTEADE!

1. aprill kell 16.00

G. Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli saal
23. Uno Naissoo nimelise
loominguvoistluse finaalkontsert
Lähem info konkursi kohta
www.otsakool.edu.ee

MAAJAILM 2007

OHJA JA HUVI MUUSIKA PARIMAD PUNGOAD!

2.-3. märts TARTU

Teater Vanemuine
Vanemuise Kontserdimaja
Genialistide Klubi

Cissokho System (Senegal +), KAL (Serbia)
Ellika & Solo (Rootsi-Senegal) + õpituba

Andrew Cronshaw ja
Tigran Aleksanyan (Inglismaa-Armeenia)

Vägilased, Svjata Vatra (Ukraina-Eesti)
Tat Kikas, Raul Saaremets + õpituba jt

www.maaajilm.ee

PIILEHILEVI! Otsikontserdipiletid 50-160
Päevapiletid 200 ja 300 kr.
Statuoni teenindusjaamades, Vanemuise ja Kontserdimaja kassades

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Viljandi linn,
Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu

KAVA

SOOLO

2 Lillian Langsepp. Sünnipäevaintervjuu ansambliga Triskele

AARIA

8 Tarmo Roosimõlder. Muusika ravitoimest

BAGATELLID

9 Ia Rimmel. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

11 Aleksandra Dolgoplova. Vaimulik muusika vajab oma aega ja ruumi. Jõulumuusika – Magnificat kontserdisarjast "Kirikupühad Maarjamaal"
12 Virve Normet. Ester Mägi ja tema kuulaja-rahvas

STUDIUM

14 Ringo Ringvee. *Reggae* – globaalne või etno-pop?

EKSPRESSIOON

17 Vaike Kiik. Amet, millel pole õiget eestikeelset nime. Korrepetiitori tööst lauljatega

RUBATO

20 Martti Raide. Alfred Brendel – filosoof klaveri taga

LIBER

22 Tõnu Karjatse. Isikliku popi olemasolust. Tõnis Kahu raamatust "Viis + sõnad. 40 eesti parimat poplugu, *isiklik*"
24 Margus Kiis. Viiskümmend aastat rocki-ajalugu, 1001 paremat plaati
26 Reet Marttila. Bestseller eesti kaluri järeltulijast. Caterina Stenius "Chaconne: Magnus Lindberg ja uusi musiikki"

POP & ROCK

27 Kristel Kossar. Eesti asi, kus on *metal* sees

EKSPRESSIOON

29 Margus Kiis. Eestlaste muusikamaitse edetabelite järgi

MODULATSIOON

30 Urmo Kohv. Hortus Musicus säratas Brüsselis sügistalve

LIBER

31 Aet Mikli. Kitarriõpikute traditsioonist Eestis

BAGATELLID

33 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

39 Valik veebruarikuu muusikasündmusi

Intro 2/2007

Olen rohkem kui korra kuulnud Muusika lugejatelt, nii juhuslikelt kui ka püsivatelt, küsimust: miks ei nimeta te ajakirja ümber Klassikaliseks Muusikaks? Aga ajakiri kirjutab ju ka muust muusikast, olen hüüatanud. Kirjutabki, nii jazzist, etnost kui rockist. Kuid lugeja, kelle eelistuste hulka ei kuulu kuldne klassika mõnelt B-tähga algavalt heliloojalt, võib tõepoolest Muusika kaante vahelt oodatust vähem leida.

Uuel aastal püüab Muusika endisest veel enam pöörata tähelepanu sellele "muule". Ühe võimaluse muusikalist silmaringi avardada pakub tutvus *reggae*-muusikaga, millest kirjutab oma ulatuslikus loos Ringo Ringvee. Need, kes kaitsevad raugematu jõuga kõrge kunsti templit, on kahtlemata juba ette veendunud, et see on "madal", tühine muusika. Ehk arvavad nad pärast artikli lugemist sellest sügavate juurte ja kaugele ulatuva mõjuga muusikastiilist veidigi paremini. Tulevad ajakirjanumbrid pakuvad veelgi lugemist meile vähe tuntud etno- ja popmuusika vooludest.

Joosep Sang

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetuse aadress: Rävåla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
3 numbrit 69 krooni
6 numbrit 138 krooni
Aastatellimus 245 krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 192 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

muusika

TRISKELE
FOTO LAURI KULPSOO

SOOLO

Sünnipäeva- intervjuu ansambliga Triskele

LILIAN LANGSEPP
interpreet ja muusikateadlane

Ansambel Triskele tuli kokku 1997. aastal Tartus eesmärgiga esitada eelkõige eesti vaimulikku rahvamuusikat. Senini on ansambel avaldanud viis CD-plaati, mille tõlgendanud eesti rahvapärast koraalivaramut, keskendudes just Lõuna-Eestist pärit vähem tuntud koraaliteisenditele. Vaimuliku muusikapärandi kõrval on ansamblile inspiratsiooni pakkunud ka eesti regilaul. Triskele on järjepidevalt esitanud Euroopa keskaja muusikat, mille diapaseon ulatub vanakreeka hümnidest 16. sajandi "Piae cantiones" kogumikuni. Ansambel ühendab seadetes sageli rahvapärase laulmisviisi ning rikkaliku instrumentariumi, milles on esindatud nii eesti rahvapillid (kannel, hiiurootsi kannel) kui ka keskaegses Euroopas kasutusel olnud instrumendid (lauto, fiidel, rebekk, flöödid, trummid). Triskele muusikuid ühendab sügav huvi eri maade ja rahvaste vaimulike traditsioonide vastu, mille mõjusid leiab kindlasti ansambli esitusmaneeris ning lähenemises algmaterjalile. Ansambelis musitseerivad Tarmo Tabas (laul), Heikki-Rein Veromann (laul, flöödid), Ergo-Hart Västriku (laul), Toivo Sõmer (lauto, kandle, laul), Jaanus Roosileht (fiidel, hiiu kannel, laul) ja Janno Mäe (trummid, kellad, laul).

Sümbol triskele, kolmest kodaraina ühte punkti kinnitatud jooksvast jalast moodustatud kujund, jõudis Põhja-Euroopasse tõenäoliselt juba nooremal pronksiajal. Kujundile omistati tõrjemaagilist tähendust, ta sümboliseeris päikest, kuud ning liikumist ja kulgu üldisemalt. Kuigi viikingiajal seostati triskelet muinasskandinaavia peajumala Odiniga, leidis kujund laialdast kasutamist ka kristlikus ikonograafias ja sümboolikas, eelkõige just püha kolmainsuse tähenduses.

Triskele sümbol sai Eestis tuntuks erinevate kultuuride vahendusel ning sellesse on kätketud mitmete ajastute tähendusväljad. Samal moel leiab ka ansambel Triskele muusikast viiteid eesti rahvamuusika erinevatele kihistustele. Siin on jälgi nii vanemast rahvalaulust, Kagu-Eestile iseloomulikust mitmehäälsusest kui ka pietistlikust koguduselaulust. Sellele kõigele annavad oma värvi meid mõjutanud nüüdisaegsete elavate muusikatradsioonide peegeldused.

Ansambel Triskele liikmete Toivo Sõmeri, Tarmo Tabase, Ergo-Hart Västriku ja Heikki-Rein Veromanniga vestles siinkirjutaja 2007. aasta jaanuaris.

Küünal laul ja videvik akna taga – paras aeg, et prooviruumi koguneda ja lauluviis üles võtta.

Ansambel Triskele on tegutsenud juba kümme aastat. Teil on sel aastal juubel ning järelkult on väga kohane hetk meenutamaks kõike seda, mida olete teinud. Võib-olla räägite kõigepealt, kuidas te olete kogunenud, milline oli see alguspunkt kümme aastat tagasi.

T. S.: Tuumik oli isegi juba ammu enne seda koos. Aga tegelikult alustasime vaimulike rahvalaulude esitamist Heikki-Reinuga

kahekesi. Mingil hetkel tajusime, et keegi on nagu puudu. Siis tuli Ergo, tuli Tarmo, kui ma ei eksi, ja siis riburadapidi teised järele.

Aga kogunemine enne 1997. aastat? Ehk täpsustate.

E.-H. V.: Enne seda oli meil nn Ehti periood.

T. S.: Jah, umbes poolteist aastat tegelesime asjaga kolmekesi.

H.-R. V.: Ergo, Heikki, Toivo. Eesnime

tähtedest tuli ühenduse nimeks Eht.

E.-H. V.: Aga ikkagi ehk võime öelda, et Triskele algus oli aastal 1997 ja seda kandis Toivo suur tahe esitada eesti vaimulikke rahvalaule.

T. S.: Pigem võib öelda nii, et koondusid need inimesed, kes sel hetkel midagi analoogset juba tegid ning otsisid mõttekaaslasi.

Millise muusikaga olite tegelnud enne Triskele sündi?

T. T.: Alguses oli Via Sonora [1985. aastast Raho Langsepa juhtimisel tegutsenud varajase muusika ansambel, milles on osalenud nii kõik Triskele liikmed kui ka intervjuueerija – L. L.].

T. S.: Algus oli ikka selles, et me hakkasime mingil hetkel tegema vanamuusikat. Mina sain vanamuusikaga kokku Tarmo kaudu, kes laulis sel ajal juba Viljandi Linnakapellis.

T. T.: Mina hakkasin vanamuusikaga tegelema varem, see jääb 1987. aastasse, koos Meelis Tõnsiga. Laulsime gregooriuse laule ja repertuaari Tšehhi pärit kogumikest. Heikki-Rein oli alustanud veelgi varem, koos Tõnu Sepaga. Juured jõuavad ikka välja vanamuusika juurde. Ergo, sina jõudsid jälle oma teed mööda vanamuusikani?

E.-H. V.: Jah, mina alustasin Tartusse ülikooli tulles koos Andrus Laansaluga ka neidsamu nn Tšehhi ja Saksa DV kogumikke kasutades, lauldes neid küll ühehäälselt "kitarrega", küll kolmehäälselt. Ja teiega sain ma kokku – pakun, et David Kettlewelli [1992. aastast Eestis tegutsenud inglise päritolu muusika muusikateadlane – L. L.] vahendusel. Sattusin kuidagi sellesse vanamuusika viljelejate ringkonda. Vähehaaval ring laienes, võrgustik suurenes.

Teie esimene tõsisem kokkupuude muusika esitamisega toimus siis ikkagi peamiselt varajase muusika kaudu. See on olnud võib-olla erinev repertuaar: gregooriuse laul, keskaegsed vaimulikud laulud, lood tol ajal Eestis ringlunud kogumikest. Kuidas jõudsite keskaja muusika juurde? Milliga paelus teid muusika, mis pealegi oli sel ajal vähe tuntud?

T. T.: Minu jaoks oli oluline, et see oli ikkagi vaimulik muusika. Noorena oli maailm nagu mustvalgem ja vaimuliku muusika tegemine pakkus mingit teistsugust maailma. Keskaja muusikas oli ta kuidagi kõige puhtam ja siiram, vaba kaunistustest või muust välisest. Selline kontsentraat, selgelt äratuntav vaimulik alge. Mitte sellepärast, et see oleks lihtsam, et kõigepealt teeme natuke keskaja muusikat ja siis võtame midagi keerulisemat juurde. Seda mitte. Keskaja muusika armastus on jäänud siamaani.

T. S.: Minu jaoks oli intellektuaalne rock ka üks mõjutaja. Tol ajal kuulasin ansamblit Gentle Giant, kelle muusika oli huvitav sulam, näiteks hiliskeskaegset madrigali töödeldi rocki vaimus. Sealt tekkis selline hea impulss, kõitsid huvitavad kooskõlad. Teemad olid küll äratuntavad, kuid paelus pillide valik ja esitamine rocki võtmes. See teravus ja erksus, see kõik oli minu jaoks täiesti uus mõte. Tekitas kuidagi huvi, et mis see keskaja muusika on, ja siis sai hakatud otsima.

H.-R. V.: Mina olin käinud Hortus Musicuse kontsertidel ja see asi väga istus mulle. Samas pean ütleva, kui ma Viljandi Linnakapelli

Triskele ei ole lihtsalt ansambel, vaid ka sõpruskond, kes käinud ühte teed juba viisteistkakskümmend aastat. Vasakult: Janno Mäe, Jaanus Roosileht, Toivo Sõmer, Ergo-Hart Västriik, Heikki-Rein Veromann ja Tarmo Tabas.

tulin, oli neil just renessansi periood.

E.-H. V.: Minu lugu oli selline, et esimene kokkupuude keskaja maailmaga tuli Tallinna vanalinna kaudu. Mustamäel elanuna oli Tallinna vanalinn kui pääsemine, vaimne pääsemine, mille juurde kuulusid keskaegsed kirikud, linnamüür ja tänavad, Hortus Musicuse kontsertidel käimine ja Arvo Pärdi muusika kuulamine keskkooli ajal 1980. aastate lõpul. Tartusse tulles läksid kõik need asjad omavahel kokku ja tekkis võimalus ise muusikat teha. Siin tekkis uus sõpruskond ja algas nagu mingi alternatiivi otsimine, vastandumine peavoolule, milles avaldus janu teistsuguse maailma järele.

T. S.: Tarmo rääkis enne keskaja muusika sisulisest küljest, mainides puhtust ja vaimsust üldse. Minuga oli jällegi nii, et meeldis just selle saladuslikkus. Keskaja muusika ei olnud selline mustvalge, vastupidi, just hästi ärapeidetud värk. See nagu inspireeris mind otsima. Täna see võib öelda, et keskaja muusikat ongi väga erinevat moodi tehtud ja selles peituvadki väga erinevad tunnetuslikud võimalused. Meie Tarmoga oleme teineteist palju mõjutanud. Ühel perioodil me näiteks lugesime palju eksistentsiaalset kirjandust. Aga siis äkki hakkas Tarmo kirikus gregooriuse laule laulma. Mulle tundus see, kuidas ta seal ingliahäälega laulis, väga põnev ja ebamaine. See on ka selline saladuslik pool, mis on tegelikult väga kütkestav.

Tuleme tagasi ansambli Triskele sünni juurde. Kuidas te kõik jõudsite eesti vaimuliku rahvalauluni?

T. T.: Minu üheks eeskujuks selles vallas on

**Võtame ühe viisi-
rea ette ja lihtsalt
hakkame seda laul-
ma. Igaüks mängib
seda pilli, mis tal
parajasti käes on
või mis ta arvab, et
võiks sinna sobida.**

olnud ansambel Linnamuusikud, kes tegi keskaja muusikat ja tegeles ka vaimuliku rahvalauluga. Samas oli see mulle pigem takistus, et keegi juba nii tegi. Arvan, et just sel põhjusel võttis see nii kaua aega, kuni ma ise vaimulike rahvalauludega tegelema hakkasin. Ei tahtnud teha seda, mida keegi juba teeb.

T. S.: Mina puutusin selle repertuaariga kokku juhuslikult, tänu Stella Albinile [praegune Toivo abikaasa Stella Sõmer], kes seoses õpingutega Tartu Elleri koolis tegeles rahvakoraalidega. Ta kirjutas palju viise Kirjandusmuuseumi rahvaluulearhiivi kartoteegist ümber.

E.-H. V.: Mina laulsin vaimulikke rahvalaule keskkooli ajal koos Celia Roosega, kes oli meie laulmisõpetaja. See oli selline ärkamisaeg, mil vaimulikud asjad tulid n-õ pöranda alt välja, näiteks "avastati" Cyrillus Kreegi koraaliseaded. Seejärel oli mul vahepeal paariaastane paus – teadsin, et see pärand on olemas, aga ma ei suhestunud sellega kuidagi. Toivo ja Stella kaudu said need viisid jälle aktuaalseks. Ja mida ma nägin Toivos ja teistes kamraadides, oli tegelikult omamoodi ihalus eesti oma vanamuusika järele. Sedakaudu avastati need viisid ja püüti anda neile uus elu.

T. S.: Pigem on see selline keskajast tulnud vaimsus, tunnetus, mitte püüd mingit traditsiooni taastada.

Peale keskaja muusika iseloomustab teid ka suur huvi teiste kultuuride muusika vastu.

H.-R. V.: See on nii loomulik, et me ei leia selles midagi ebaharilikku. Seda võib pidada lausa üldinimlikuks.

E.-H. V.: Siin on aja jooksul toimunud omamoodi areng. Esmalt ei teadvustanud me neid erinevaid mõjusid, lihtsalt hakkasime peale. Ja ajapikku tekkis mingi visioon, et niimoodi võiks üht või teist laulu laulda. See iseloomustab laiemalt kogu meie loomeprotsessi: me

võtame mingisuguse viisirea ette ja lihtsalt hakkame seda laulma ja mängima. Alguses ei ole mitte midagi, esmalt on kaos või tühjus.

T. S.: Ja näiteks reeglina ei kuulu me enne omapoolset tõlgendust neidsamu lugusid teistelt headelt esitajatelt.

T. T.: Vastupidi, me tahame täiesti puhta lehena alustada.

Tulete kokku ja hakkate mängima?

T. S.: Võtame kogumiku lahti ja valime. Igaüks võtab selle pilli, mis tal parajasti käes on või mis ta arvab, et võiks sinna sobida.

T. T.: Selline katsetamine toob loomulikult kaasa ka vaidlusi.

Erimeelsuste puhul me proovime mitmesuguseid variante, kuni üldine arvamus kusagile kaldub.

Te improviseerite palju. Kas te mõnikord märkmeid ka teete, et õnnestunud variante meelde jätta?

E.-H. V.: Ikka teeme, sest juba järgmisel päeval võivad tulla uued ideed ja varasemad on meelest läinud. Meie löökriistamängija Janno Mäe on väga hea ülestähendaja, kes ikka läbi proovitud rütmifiguurid kirja paneb. Tema tegeleb lugudega ka kodus omaette, proovib variante läbi ja mõtleb edasi.

T. T.: See ongi meil nii, et mõned on analüütilisemad kui teised. Samas on sellises omaette tegutsemises ka oht, et keegi n-õ üle mõtleb. Me tegelikult väldime ülemõtlemist. Tunnetus ja improvisatsioon on meile märksa olulisemad.

Mõni teie kompositsioon on mitmehäälsuse mõttes ääretult keeruline. Kas olete neid ka kunagi üles kirjutanud?

T. S.: Janno on mõned viisivariandid tagantjärele kirja pannud, aga üldiselt me seda ei tee. Tähtsam on fikseerida õhkkond, milles laul on sündinud. Selle meeldejätmiseks on siis tarvis ka üht-teist kirja panna.

Kas iga teie kontsert on ainulaadne?

T. S.: Päris nii see ei ole. Ikkagi kristalliseeruvad mingid kindlad motiivid, mida me korduvalt kasutame. Kuid siiski on iga kord natuke erinev.

E.-H. V.: Meie esituspraktika põhineb suuresti mälul, päheõppimisel, omamoodi suulisel traditsioonil. Lood kristalliseeruvad, kuid see ei sünni mitte paberil, vaid pigem esituse käigus.

Kas on võimalik öelda midagi ka selle kohta, kui pikk võib olla aeg, mis kulub ühe loo kristalliseerumiseni? Ajani, mil võib öelda: improviseerimise kaudu on jõutud parima arranžeringuni ja see lugu on nüüd valmis, see on parim variant?

T. T.: Raske öelda. Vahel juhtub, et teeme küll kõvasti tööd, aga kontserdil jääb mingi okas hinge, lugu pole veel nagu ära settinud. Vahel on see ainult mingi üks väike nüanss, mis puudub. Ka pärast mitmekordset esitamist võib lugu veel muutuda, isegi lausa kardinaalselt – muutub tempo, pillide koosseis, kõik. Idealsel juhul see nii ei lähe, aga seda on korduvalt ette tulnud.

Juminda poolsaare kabeliasemel 2006. aasta augustis.

FOTO VEINIKA VÄSTRIK

Te olete kümne aasta jooksul välja andnud viis CD-d. Kui esimestel plaatidel võib kuulda erinevate piirkondade viise, siis viimased plaadid on seotud ühe kindla kihelkonnaga. Kuidas te olete mõelnud jätkata?

E.-H. V.: Meil on järgmised kavad, mida soovime plaadistada, põhimõtteliselt valmis. Oleme läinud tött-öelda veelgi spetsiifilisemaks. Kaks plaati andsime välja ühest kihelkonnast üles kirjutatud viiside põhjal. Nüüd oleme asunud käsikirjaliste koraalikogumike juurde. Üle-eelmisel suvel tegelesime näiteks Helme organisti Gustav Swahni 1774. aastast pärit kogumikuga, mis on teada olevalt Baltimaade vanim käsikirjaline koraalikogumik. Eelmisel aastal võtsime ette vennastekoguduse koraalivaramu, kasutades käsikirjalisi materjale Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist ja Christian Gregori koraalivalimikku. Need kavad on siis ühe kogumiku põhised, veelgi detailsemad sissevaated mingi ajastu või ka uskkonna vaimuliku laulu maailma.

Aastatega on meie lähenemine kindlasti läinud süstemaatilisemaks. Oleme püüdnud arhiividest leida vähem tuntud, vähem ekspluateeritud viise ja ühtlasi vaadata rahvakoraali kohalikku esituspraktikat tervikuna, mitte vaid kui hulka ilusaid lugusid.

T. S.: Swahni kogumiku puhul on ju esile toodud, et nendes kirjanekutes võiks avalduda Lõuna-Eestile iseloomulik rahvapärane koraalilaulmise maneer. See tähendab, et Swahn oli viisiseadetes sisse kirjutanud võimalikud rahvapärased mitmehäälsuse variandid, et organist saaks nendega arvestada. Seda suunda püüame arendada ka oma esituses.

Kas on juhtunud, et teil on näiteks tekst, aga pole sobivat viisi?

E.-H. V.: Seda on ette tulnud. Puhtalt rahvapäraste koraalidega või, nagu Veljo Tormis soovitab öelda, rahvakoraalidega oleme teinud nii, et kui mõnel laulul on sõnu liiga vähe, siis me otsime samasuguse struktuuriga teise teksti, mis ideeliselt sobib. Mul on meeles näiteks selline juhtum, kus meil oli väga ilus Otepää viis, aga me ei leidnud rahvaluulearhiivis viisi juures olevate sõnade ehk pealkirja järgi lauluraamatust koraali tervikteksti. Siis käisime laul-laulut läbi ja võrdlesime Lõuna-Eesti ning Põhja-Eesti laulikuid ja leidsime viimaks, et tegemist oli laulu "Mu Looja ning mu abimees" viimase salmiga.

Ansambli kuuest liikmest ei ole mitte kõik olnud alati lauljad. Kuidas nendest, kes algselt rohkem pillikeelte poole vaatasid, selle

Triskele pilliriivis leidub peaaegu kõike, mida üks hästi toimiv vanamuusikaansambel võib vajada.

FOTOD LAURI KULPSOO

kümne aastaga lauljad on saanud? Ka vokaalseaded on läinud järjest nõudlikumaks.

T. S.: Eks see ole laulu mõnu, mis paneb ka instrumentaliste kaasa laulma. Oleme hakanud mitmehäälselt laulma teadlikult, heade esituste mõjul, kus on kasutatud rahvapärast laulmismeetodit. Arvan, et laulmisel pole oluline mitte korralikult koolitatud laulja hääl, vaid esitus, kus sa tunned kohe ära, et mingi teine värv on sees ja

kasutatakse mingeid teisi hääletekitamise põhimõtteid. Seda laadi laulmine on meile kõigile rohkem meeldinud kui klassikaline hääleseade. Instrumentalistile on see ka väga innustav. Oluline ei ole ainult oskus häält teha, vaid tõeliselt mõelda, mida sa teed ja miks sa teed.

E.-H. V.: Ma mäletan Toivo aastatetagust soovitus: ära püüa laulda liiga ilusti! Laulame nii, nagu me oleme, pigem on see vaim, mis on oluline, mitte hääle ilu, millele mõelda.

Mõnikord on juhtunud ka vastupidist – instrumentalistid on lauljatele mõne pilli nõ kätte surunud. Tarmo on näiteks ühel CD-l flööti mänginud. Kuidas see juhtus?

T. T.: Võtsin lihtsalt ühe Heikki-Reinu pilli ja hakkasin puhuma.

H.-R. V.: Ja siis keerdus sinna ümber üks ilus lugu. Võiks öelda, et Tarmo on vahel minu lauluõpetaja ja mina olen siis tema flöödiõpetaja vastu.

T. T.: Meie tõeline multiinstrumentalist on ikka Heikki-Rein. Tema mängib vaat et kõiki pille. Tema erinevate flöötide ja vilede tämbrid on meie esitustele *sound*'i mõttes ikka väga palju juurde andnud.

Oma plaadiümbriks olete olnud väga tagasihoidlikud ja napolisõnalised end ja oma instrumente tutvustades. Te olete ka äärmiselt kasinad ennast näitama. Teete oma laule, oma muusikat, aga kuulaja ei teagi sageli, millised on teie instrumendid või missugused need inimesed, kes laulavad ja mängivad.

T. T.: Kui kuulajal tekib tõeline huvi, siis ta tuleb kontserdile.

Kas Triskele sõnum lähtub tekstist või on pigem muusikakeskne?

E.-H. V.: Minu meelest me alustasime üsna viisikeskselt. Võib öelda, et otsisime esmalt võimsaid viise, mida püüdsime omal moel esitada. Siiski on aja jooksul märgatavalt suurenenud sõnumi olulisus. Me oleme avastanud enda jaoks lauluraamatu poeesia ja ehk nendesse vaimulikesse tekstidesse ka ennast n-õ sisse laulnud. Kümneaastase praktika tulemusel on hakanud lauluraamatu tekstide rikkus pishihaaval meile avanema ja loodetavasti avaneb ka edaspidi.

T. T.: Kümme aastat tagasi valisime selliseid erilisemaid lugusid. Nüüd leiame midagi ka palju lihtsamates viisides.

Te olete oma kompositsioonides kasutanud mõnede sõnade rõhutamiseks või nende muusikas kujutamiseks renessanss- ja barokkmuusikaga seonduvaid võtteid. Kas selline retoorika on olnud teadlik või on see tulnud teie lauludesse intuiitiivselt?

T. S.: Ei saa välistada meie muusikalist kuulamiskogemust, aga meie lauludes on see avaldunud ikka intuiitiivselt, läbi tunnetuse.

Kas see, mismoodi Triskele laulud kujunevad, on just see koht, kus teie muusikalised salasooivid ja unistused realiseeruvad ja kus te saate kõike katsetada, ilma et te oleksite raamistatud mingi kindla stiiliga? Kui te tahaksite mingis kindlas stiilis mängida, peaksite ka mingeid valikuid tegema. Teie muusika on nagu laboratoorium. Igas laulus avaldub omamoodi fantaasiarikkus või mõju sellest, millist muusikat keegi on hiljuti kuulanud või millises meeleolus olnud.

T. T.: Sul on kindlasti õigus. Ja nii me selle traditsiooni elama paneme. Enda jaoks, sest

traditsioon ise on ju nagunii surnud.

E.-H. V.: See on seotud meie huvi ja kogemustega erinevate kultuuride muusika vallas. Kuna me kuulame palju mitmesugust muusikat, erinevaid muusikastiile, siis see ka mõjutab meid. Eriti pakub huvi vaimuliku muusika traditsioon üle kogu maailma ning erinevad vaimuliku muusika esitused. See on osa meist ja me ei eita, et see meile meeldib ja meid inspireerib. Kui see kajastub ka meie muusikas, siis me ei salga iseennast. Me ei püüagi teha midagi puhast või rangelt "eestipärast", kus ei tohi olla teiste traditsioonide mõju.

Aga midagi tundub mulle kui kuulajale teie muusikas veel olevat, mis ei ole alati nii tavapärane. Teie vaimuliku rahvalaulu esitamist iseloomustab sügavamal tasandil ehe elurõõm...

H.-R. V.: Enamasti on kuulajal vist selline ettekujutus, et need on mustas rüüs väga nirud mehed, kes selliseid laule laulavad.

T. S.: Meie jaoks on see repertuaar nagu täius. Mõnele võib see tunduda liiga naiivne, kuid meile mitte. Sellest tulebki rõõm, sest me ei karda seda esitada.

E.-H. V.: Me püüame rõhutada teksti ja viisi ühtsust ning esituse kui tervikuga teksti sõnumit edasi anda. Vaimulik sõnum on see, mida me julgeme ja tahame vahendada. Olen kuulnud, et nii mitmedki eesti vaimuliku rahvalaulu esitajad on selle sõnumi ees tagasi pörganud, öeldes, et nad ei saa sellest aru. Mul on tunne, et me oleme seda laadi barjäärist üle saanud ja meile on vaimulik sõnum väga oluline. Oma esitustega püüame sellele sõnumile anda elu. Elusus on selline oluline märksõna, millega tegeleme ja mida püüame igasugusele loole juurde anda. Paleuseks pole nii-öelda autentne taasesitus, vaid et seal oleks elu sees – et oleks liikumine, et oleks sõnum.

Mida arvate eesti rahvamuusika esitamise erinevatest suundadest?

T. S.: Hästi palju põnevaid ja ilusaidsid asju on. Kui vaadata meie lähedase repertuaari tõlgendajaid, siis enamjaolt on esitatavate rahvapäraste koraaliviiside valik väike. Ikka võetakse ette juba tuntud viisid. Samas on muusikalist materjali palju rohkem kui need vähesed, mida üldiselt teatakse. Sageli ei jõuta selleni, et otsida uusi viise, avastada uut ilu.

T. T.: Meie kooskäimisele on iseloomulik ka see, et õpime pidevalt uusi laule. Esitame vaimulikest rahvalauludest ühel aastal tavaliselt mitu kava ja sageli teeme paralleelselt ka keskaja muusikat ning tegeleme regilauluga. Vaimulike rahvalaulude hulgast on selle kümne aastaga osa laule ikka väga omaseks saanud, mis on märk sellest, et mõned asjad toimivad, ükskõik kas sa nende peale mõtled või mitte. Nad lihtsalt on meil olemas, me elame ja oleme koos nende lauludega.

Kas Triskele moodustab sõpruskonna?

T. S.: Muidugi. Ma arvan, et see ongi meie suur trump. Triskele fenomen seisnebki suuresti kuue mehe koostoimel. Me oleme sõpradena koos olnud juba oma viisteistkaksikümne aastat ja hindame kõrgelt ühes veedetud aega nii muusikat tehes kui ka niisama suheldes.

**Meie esitus-
praktika põhineb
suuresti mälul,
päheõppimisel,
omamoodi suulisel
traditsioonil. Lood
kristalliseeruvad,
kuid mitte paberil,
vaid esituse käigus.**

muusika ravitoimest

kontserti kuulates juhtub vahel, et mõte läheb omasoodu rändama, kuid kui tegemist on väga heade sisuliste ja kõlaliste kokkulangemiste summaga, siis mõtteid justkui ei jõua tekkida. see on hea – aju sõnastav pool puhkab.

niisiis mõned mõtted, mis on tekkinud pigem muusikakuulamise vahelisel ajal.

mind on alati huvitanud: miks?

ma usun, et ajaloo tagusel ajal, siis kui juhtumisi veel kirja ei pandud, oli heli tekitamine juba ammu tuntud.

küllap see nahatükk ikka tõmmati sinna vitste vahele. ja pörin ja tūmakas olid sama olulised kui praegu.

ja vaimustus tekkis samuti, kuigi mitte iga kord – nagu praegugi.

nüüdsel ajal on käibel selline väljend nagu rituaal või riitus.

tollel mainitud ajal toimetasid inimesed oma soove ja palveid kõrgemale või mujale, kuidas nimetada.

sega viisid läbi nõiad, teistmoodi tegelased, kellelt oodati lahendust asjadele, millele enda hammas peale ei hakanud.

kui keegi oli haige või vihma vähe...

sellist lugu on meile räägitud.

ja selle loo puhul on tuntav, et muidu toimetasid need kauge aja tegelased oma argiseid asju. ja alles siis, kui jamaks läks, võeti välja trumm ja kutsuti teadjamees.

ma küll usun, et nad ikka iga päev löid veidi trummi. lihtsalt olid tähtsamad päevad, siis löödi rohkem.

meie ajal on pidulikku muusikat võimalik värskes esituses kuulata peaaegu iga päev.

see on väga tore.

igal päeval on oma rütm ja viis. mõnus on tajuda, kuidas see kõigest mõni või mõnisada aastat tagasi kirja pandud nootide järgi ja mõnikümme minutit enne kontserti häälestatud keelte ja hingamisega kokku kõlab.

mulle meeldivad just väiksema koosseisuga

kontserdid. pildi ja heli rohkus, mis enamasti ümbritseb, on liigagi suur ja vastukaaluks tahaks just vähe.

kui veel läheneda üldiselt üksikule,

siis ka hamza el din, kes eelmisel aastal parematele jahimaadele lahkus, uuris kirjasõna helivõnke ja inimese võngete koosmõju.

ibn sina pani selliseid tähelepanekuid kirja inimesi ravides ja hamza võttis selle kokku.

aga seda soovitan lugeda tema enda sõnadest, mis on kättesaadavad aadressil www.hamzaeldin.com.

siis veel stephan micus, kes mõjub kooskõlastavalt, kasutades juba kolmkümme aastat pille maailma eri paigust ja viise üldiseid...

muusika, mida ta vahendab, hõljub ühtlase kihina ümber kogu meie maapalli,

ta on kokku korjanud ja ritta seadnud selliseid võnkeid, mida võib kuulata kodus, töö kõrvale, öhtul, päeval bussijaamas ja öösel autos.

need kaks näidet on isiklikult pinnalt, kuna olen viimasel ajal infovälja avarustest just nende muusikat kogunud ja tekste uurinud.

usun, et ammusel ajal, kui inimesed elasid veel maa peal ja ilmaga koos, pöristas igaüks, kel soovi oli, öhtupoolikul veidi trummi või oli tal regilaulu jupp hammaste vahel.

sega kinnitab ka djembe-trummi löömise lugu mustalt mandritl – trummiga kõneldi lugusid iseendale ja kogukonnale. ja seda tehti koos.

ise kasutan trummina oma vana kitarr – hea kõlaga tühjas toas piisab sõrme ja nukiga koputamisest.

mäletan, et vanematel sugulastel, keda lapsena külastasin, neil rippus tihti mandoliin seinal või oli kannel kapi peal.

ja neid võeti ka sõrmitseda. kui mitte iga päev, siis laupäeval kindlasti.

Tan Duni ooper "The First Emperor" Metropolitan Operas * Angela Gheorghiu, muusikamaailma superstaar * Väärtuslik Šostakovitši arhiiv Eestis

IA REMMEL

• New Yorgi Metropolitan Operas esietendus 21. detsembril tuntud hiina päritolu helilooja **Tan Duni** ooper "The First Emperor". Ooper põhineb legendaarse hiina keisri Qin Shi Huangi elul, kes ühendas Hiina ühtseks riigiks ja rajas Hiina müüri. Peaosastus üles väsimatu Placido Domingo, kellele see oli juba 124. osatäitmine. "The First Emperor" on Tan Duni neljas ooper.

Ooperi orkestripartiele on lisatud erinevaid aasia puhkpille ning löökriistu ja ka vesiinstrumente, mida Tan Dun oma teostes varemgi on kasutanud. Helilooja osaleb teose ettekandel dirigendina.

Lisaks eurooplastest solistidele teeb etenduses kaasa ka virtuoosne Wu Hsing-Kuo Pekingi Ooperist. Ooperi kõik üheksa etendust on välja müüdnud.

Ooperi lavastas tuntud hiina režissöör Zhang Yimou, filmide "Lendavate pistodade maja", "Kangelane" jpt autor. Yimou ja Dun on varemgi koostööd teinud, Tan Dun on kirjutanud muusikat Zhang Yimou filmidele ning saanud Oscari ja Grammy muusika eest Ang Lee filmile "Tiiger ja draakon".

Tan Dun on sündinud 1957. aastal väikeses Hiina külakeses Si Maos. Tulevase helilooja lapsepõlv ja noorukiiga langes masendava Mao Zedongi kultuurirevolutsiooni aega. Nii nagu paljud teised, saadeti ka tema oma "tagurlike vaadete" pärast kommuuni, tööle riisipõldudele. Tan Duni pääsemine sealt on omajagu uskumatu ja filmilik ning toimus siis, kui kommuuni tuli esinema Pekingi Ooper. Esinejate laev kaldus kummuli ning üldises segaduses õnnestus Tan Dunil surnut teeseldes kommuunist pääseda.

1985. aastal suundus Tan Dun läände, sai doktorikraadi Columbia ülikoolist, kus tema juhendajaks oli Chou Wen-Chung, Edgar Varèse'i õpilane.

Tan Dun on tänapäeva üks hinnatumaid

Stseenid Tan Duni ooperist "The First Emperor".

heliloojaid ning pälvinud mitmeid auhinna, teiste hulgas 1998. aastal prestiižse Grawemeyeri auhinna.

• "Kõige olulisem helilooja on mulle Puccini. Kui oleksin olnud tema kaasaegne, oleksin temasse armunud," need sõnad kuuluvad tänapäeva ühele glamuursemale ooperidiivale, rumeenia sopranile **Angela Gheorghiu**le. Puccini kuulsad sopraniroolid

sobivad ideaalselt Gheorghiu hääle ja temperamendiga. Gheorghiu on paelunud pidevalt meedia huvi oma ekstravagantsuse ja sooviga ennast eksponeerida ning ületab uudisekännise kas või ka sellega, et nõuab vahetult enne esinemist kleidilt väikseimagi kortsu välja triikimist või huulte värvimisega Verdi Reekviemis oma soolo vaheajal.

Ka Gheorghiu 1996. aastal alanud partnerlus ja abielu tenor Roberto Alagnaga

pälvib pidevalt meedia tähelepanu. "Muusikamaailma Bonnie ja Clyde", "ooperi Ceaușescud" – need on paar näidet, milliseid hüüdnimesid on neile leiutanud ajakirjandus.

Gheorghiu sündis Ceaușescu režiimi aegses Rumeenias, tema isa oli vedurijuht ja ema õmbleja. Ta ise väidab, et on sündinud justkui kaks korda: üks kord Rumeenias ja teine kord Inglismaal. Inglismaalt algas Gheorghiu tähelend. Ta tegi Covent Gardenis debüüdi Zerlinana Mozarti "Don Giovanni", laulis Mimid "Boheemis". Ja siis saabus 1994. aasta ning Violetta roll "Traviatas", mida dirigeeris sir Georg Solti. Pärast seda ülistasid kriitikud teda kui "diivat, kelle eest võiks surra".

Gheorghiu nimi pärineb tema esimesest abielust. Nüüd, mil Gheorghiu on abielus Roberto Alagnaga, on temalt küsitud, et kas ta pole mõelnud nime muutmisele? "See pole mul plaanis," vastab Gheorghiu. Gheorghiu on Rumeenia tuntud kunstiperekonna nimi; nii on tema eksabikaasa isa viiuldaja, onu pianist ja helilooja.

Gheorghiu ja Alagna on teinud kaks ooperifilmi: Gounod' "Romeo ja Julia" ja Puccini "Tosca". "Ooperfilme ei tehta kuigi palju ja ega ooperisõbrad neid eriti ei armasta," lausub Gheorghiu. "Ooperimaailmas valitseb nostalgia ja soov, et asjad püsiksid nii nagu "vanadel headel aegadel". Aga maailm muutub pidevalt ja mina usun ka CD-desse, filmidesse – seegi on kunagi osa minu pärandist."

Dirigentidelt ootab Gheorghiu hoolivust. "Ooperis me oleme partnerid. Mõned dirigendid ei aktsepteeri seda ja sunnivad lauljat oma häält liiga palju kasutama. Aga kui dirigent laseb orkestril liiga valjusti mängida või võtab vale tempo, siis hävitab ta sellega laulja."

Gheorghiu on väitnud, et lisab igal aastal ainult ühe uue rolli oma repertuaari. 2007. aastal peab saama selleks Bizet' Carmen. Kuigi Carmen on metsosoprani roll, võimaldab Gheorghiu lüürilis-dramaatiline sopran laulda ka nn *spinto*-rolle. Kuid kas ta hakkab laulma ka Richard Straussi või Wagnerit? "Wagneri karakterid on suurepärased ja tema muusika imeline, aga seal on kõike liiga palju. Nii lauljale kui ka publikule oleks palju parem, kui ta muusika oleks kompaktssem. Parema öelda midagi ühe fraasiga kui nelja leheküljega."

Gheorghiuilt on küsitud, kas ta tunneb end veel rumeenlasena. "Südames olen ma seda alati, kuid oma karjääri pean ma

Diiva Angela Gheorghiu.

FOTOD INTERNETIST

tegema kogu maailmas."

• Aasta algul kirjutas Chicago Tribune Eestilegi huvitavast uudisest, et Tallinnas leidub ulatuslik arhiiv läinud aasta suurjuubilar **Dmitri Šostakovitši kirjavahetuse ja käsikirjadega**. Need on kirjad, mis on kirjutatud kolme aastakümne vältel dirigent Roman Matsoville. Dmitri Šostakovitš ja Roman Matsov tutvusid 1946. aastal üleliidulisel noorte dirigentide konkursil,

kus Matsov sai teise preemia.

Praegu haldavad seda arhiivi Roman Matsovi lapsed Mark ja Natalia Matsov. Mark Matsov lausus Chicago Tribune'ile, et nemad oleksid huvitatud, et see arhiiv muutuks avalikult kättesaadavaks. Läbirääkimisi on olnud Rostropovitši asutatud Šostakovitši muuseumiga helilooja korteris, kuid samas pole Mark Matsov kindel, kas ei oleks õigem säilitada seda väärtuslikku arhiivi pigem Eestis.

Vaimulik muusika vajab oma aega ja ruumi

ALEKSANDRA DOLGOPOLOVA

muusikateaduse üliõpilane

Kontserdisari "Kirikupühad Maarjamaal": jõulumuusika – Magnificat. Kammerkoor Voces Musicales, Corelli Barokkorkester, solistid Kädy Plaas (sopran), Hele-Mall Leego (sopran), Raul Mikson (tenor), Priit Volmer (bass) ja Risto Joost (kontratenor, dirigent). 29. detsembril Tallinnas Metodisti kirikus.

Ajavahemik, mis algab pärast jõule ja kestab kuni vana-aasta õhtuni, on kahtlemata väga soodne aeg kontsertide korraldamiseks. Rahulikud jõulud pere keskel on just läbi saanud, kingipakid lahti tehtud, jõulukaunistused on ikka veel väljas rippumas – eriline meeleolu püsib niisiis edasi. Inimesed on jõuluajal heldemad ning muusikaelamustele

rohkem avatud kui tõisel argipäeval. Ei ole siis ime, et 29. detsembril kammerkoori Voces Musicales ja Corelli Barokkorkestri kontserdil Metodisti kirikus oli saal publikust tulvil. Kontserdikava sobis sellesse rahulikku aega ka erakordselt hästi: Johann Sebastiani Bachi motetid ja Magnificat, neile lisaks Orkestrisüit D-duur.

Kontsert toimus sarja "Kirikupühad Maarjamaal" raames ning teoste valik kajastas sarja peamist eesmärki – nagu seisib kavalehel – tuua publikuni kaunist muusikat, mis kirjutatud mõne püha puhul, esitatuna kirikutes, mille vaimset ja akustilist keskkonda on heliloojad neid teoseid kirjutades arvestanud. Metodisti kirik kui sakraalne hoone sobis kontserdisarja motoga

väga hästi, selle akustika aga paraku mitte. Ühelt poolt varieerus kõlapilt vastavalt istekohale, teisalt kostsid vaskpillid paratamatult kogu ülejäänud orkestrist üle. Eriti Magnificatis matsid kolme trompeti pidulikud fanfaarid viiulite meloodilised käigud täiesti enda alla. Muide esmakordselt publiku ette astunud Corelli Barokkorkestri entusiastlik koosmäng oli nauditav hoolimata akustikast, mille tõttu ei olnud kõlapilt alati tasakaalus. Negatiivse mulje pehendamiseks tuleb aga kindlasti öelda, et Orkestrisüit nr 3 D-duur kõlas maitsekalt ja terviklikult. Eriti väljapeetult ja galantselt esitati Gavott ja Bourrée. Ülituntud süüdi teine osa Air tundus ehk pisut paigal seisev, ostinaatsel bassil ei jätkunud alati

Dirigent Risto Joost pakkus kuulajaile topeltröõmu, astudes üles ka kontratenorina. Vasakul tenor Raul Mikson.

FOTO HARRI ROSPU

vajaliku sihikindlust ja regulaarsust. Samas ei pruukinud see ülejäänud publikule loomulikult üldse korda minna – minu kõrval istunud naisterahval olid sel hetkel pisarad silms.

Bachi motetid "Fürchte Dich nicht" ja "Singet dem Herrn" olid esitatud tekstitudlikult ja emotsionaalselt. Kõik retoorilised muusikakujundid olid hoolikalt intoneeritud ja tähtsamad tekstiosad välja toodud. Päril alguses kõlas koor veidi hajutatult, aga mida edasi teos kulges, seda ühtlasem oli ka kõlapilt. Viimasena esitatud moteti "Singet dem Herrn" rohkete kaunistustega lõpuosa kõlas eriti meeolukalt ja sujuvalt. Rikas polüfooniline faktuur ei takistanud sugugi esituse voolavust, vaid oli moteti kiidustroofide juubeldava karakteri rõhutamine vahend.

Kontserdi tippheteks kujunes Bachi ladinakeelne suurteos Magnificat. Magnifikaat ehk Maarja kiidulaul on katoliku kiriku liturgia osa, Bachi ajal lauldi seda pühapäevaõhtusel jumalateenistusel saksa keeles ning jõulupühäl ladina keeles. Bachi Magnificat oligi komponeeritud just jõulupüha tarvis ja kõlab pidulikult, pompöösselt, nagu Jeesuslapse sündimise rõõmsale pühale kohane. Kooril Voces Musicales ja Corelli Barokkorkestril õnnestus selle juubeldavat karakterit väga ehedalt edasi anda. Kuulajaid rõõmustas eelkõige solistide valik. Erakordselt hästi kõlasid Kädy Plaasi ja Risto Joosti soolod. Joost tõi peenelt esile teksti ja muusikaliste kujundite omavahelise seose, samuti liigendas ta meloodialiini nii oskuslikult, et lõputud virtuoossed käigud ei paistnud talle üldse mingit vaeva tekitavat. Raul Miksoni soolo "Deposuit potentes" ("Ta on tõuganud maha võimukad troonidelt") paistis silma ilmeke uhkeldava karakteriga, solisti ja orkestri klapp selles lõigus oli suurepärase. Koor kippus kohati melismidesse takerduma, lõpetavas Glorias tegi aga läbi väga hea arengu ja pani kontserdile ilusa punkti. Pärast publiku heldet aplausi pandi lisapalana kõlanud Gloria teise osaga veel teinegi punkt.

Sarja "Kirikupühad Maarjamaal" järgmised pühadekontserdid on vaikselt nädalal 5.–7. aprillil, mil tuleb ettekandele J. S. Bachi Johannese passioon. On oodata tõeliselt ilusa suurteose kvaliteetset ja huvitavat ajastutruud esitust ning seda ka sobivas ajalises ja ruumilises kontekstis.

IMPRESSIOONID

Ester Mägi ja tema kuulajarahvas

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Ester Mägi juubelikontsert 12. jaanuaril Estonia kontserdisaalis.

Esinesid Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Estonia Seltsi segakoor, Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, Eesti Rahvusmeeskoor ja Eesti Riiklik Sümfoniaorkester. Dirigendid Mikk Üleoja, Heli Jürgenson, Triin Koch, Mihhail Gerts ja Tõnu Kaljuste.

Hästi ja targalt koostatud kontserdi-programmi esimene osa tegi nelja koori kaudu justkui omamoodi läbilõike Ester Mägi väga ulatuslikust kooriloomingust. Teises osas kõlasid teosed orkestriga, valituna helilooja erinevatest loominguetappidest.

See ei ole kontsert, mida saaks arvustada. Selleks olid nii esitajad kui ka kuulajad kõrgemotsionaalses seisundis ja kõike muud kui objektiivsed.

"Mõtisklused", "Igav liiv" ning "Ma laulan läbi mured" ja "Iluleme, kui veel võime" tsüklist "Lauluema", mida esitas Eesti Filharmoonia Kammerkoor Mikk Üleoja juhatusel, on rasked laulud. Rasked vokaaltehnilises mõttes, hõrkude, väga tihti tihedate dissonantsirohkete akordidega, mis koori suus sulavalt pehmete ja värvikatena kõrvu paitavad, kaunisteks kõlapanoraamideks muutuvad või erk-salt ja rütmikalt meeleolumuutustesse viivad. Muusika järgib õige täpselt teksti. Meie oma, eestikeelset, mis pärit Anton Hansen Tammsaarelt, Debora Vaarandilt, August Annistilt ja rahvaluulest. See on rahvalaululine "alltekst" muusikas. Jah, Ester Mägi loomingu rääkides rõhutatakse ikka ja jälle Mart Saare mõju ning rahvalaulu osa ja tähtsust. Ent mulle tundub küll Ester Mägi loomingu sulatusahi väga-väga ainulaadne, tulemuseks muusika, mis habras ja elegantne, delikaatne ja samas kirglik, suurte kontrastidega, ja ikka kõlakeelelt nii temalik... Ja need laulude lõpetamised! Dirigendid väidavad, et musitseerimise kõrgkunst

johtub just muusikalise mõtte lõpetamise tunnetusest, nii iga fraasi ja mõtte tasandil kui ka terviku osas. Näib, et see salavõti kehtib ka loomingus. Ester Mägi armastab suubuda valdavalt ikka Harmooniasse ja Ilusse. See jätab hinge puhtuse ja rõõmu tunde.

Estonia Seltsi segakoor ja Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor olid meeldivad üllatused. Nad on väga lähedal professionaalsele tasemele. Segakoor kui koor on mahlakas nähtus ja moodustas õrnhapra kammerkoori järel toreda vahelduse. Heli Jürgenson käsitles oma koori lausa laulupeoliku žesti ja kõlajõuga. Laulude valik – "Laulikutele", "Vaikne lauluke", "Siin mu rõõmumaa" – andis selleks ka võimaluse.

Kui neile järgnes Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, siis pakkus see omakorda mitu toredat naudinguhetke. TÜAN on väga hea koor, ja naiskoori hing ja võlu on heliloojal nii peenelt tabatud, et mõistad – naiskoor ja ainult see sobib neid laule ette kandma! Koori peen vokaa-

Kontserdi lõpuaplauus pole seekord mitte esinejatele, vaid heliloojale, keda me küll teame, aga kelle looming meid igal hetkel taas sügavalt puudutab ja üllatab. Hinges on mingi eriline ühtsustunne, justkui mõnikord laulupidude lõpul.

Ester Mägi looming puudutab ja üllatab.

likultuur ja dirigent Triin Koch oma napi žesti ja filigraanse väljatöötusega mõjus ääretult sümpaatselt. Siin oli tunda helilooja vaimulaadi tõeliselt head mõistmist.

Kaks monumentaalset teost, "Kerkokell" ja "Tuule tuba" Rahvusmeeskori esituses olid nii dramaturgiliselt kui ka mastaabilt koorisümfooniae mõõtu. Teoseid saatis

orelil Piret Aidulo ja juhatas väga võimekas noor dirigent Mihhail Gerts. Noori andekaid muusikuid kuulates-vaadates süveneb kindlustunne – vähemalt muusika tulevik on heades kätes!

Kontserdi teine pool tõi lavale kolm teost sümfooniaorkestriga, dirigeerimas Tõnu Kaljuste: Viiulikontsert aastast 1958,

helilooja kõige populaarsem orkestriteos "Bukoolika" aastast 1983 ja Variatsioonid klaverile, klarnetile ja kammerorkestrile aastast 1972. Viiulikontserdis soleeris Arvo Leibur, Variatsioonides Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa ja Madis Kari. Kui äsja olime imetlenud Ester Mägi oskust iga kooriliik talle ainuomaselt kõlama ja kõnelema panna, siis orkestriteoste helikeel kõneleb juba varakult ilmnenud andest, tegelikult kaasastündinud loojanatuurist ja isikupärasest kõlamaailmast, professionaalsest orkestrikäsitlusest rääkimata! Loomulikult on iga aastakümme lisanud uusi psühholoogilisi tagamaid ja käekirja tugevamaid ja tumedamaidki jooni, aga nii nagu me ei hakkaks redigeerima ega toimetama vanu armastuskirju, nii kuulame huvi ja põnevusega helilooja(te) noorusaja teoseid ja hilisemaid, üha küpsemaid ja küpsemaid teoseid. Sünnipäevakontsert kui tervik oli kindla käega ja pieteeditundlikult kokku pandud ning esitamise mõttes igati õnnestunud. Helilooja tänas südamliselt muusikuid, eriti soliste ja dirigente. Ja publikut.

Tunne, mis kõigile saalis viibijatele hinge jääb, on ühine armastus- ja hellusetunne meie auväärse helilooja vastu. Silme ette jääb pilt: me kõik seisame püsti, kogu saalitäis ja rõdude rahvas, aplodeerime ega taha lõpetada... See aplaus pole seekord mitte esinejatele, vaid heliloojale, keda me küll teame, aga kelle looming meid igal hetkel taas sügavalt puudutab ja üllatab. Meie nägudelt peegeldub avatus, hinges on mingi eriline ühtsustunne, justkui mõnikord laulu- pidude lõpul, kui tajume ühist rahvustunnet, ühist uhkust ja sügavaimat, isetut rõõmu. Meie, kuulajad, justkui tahaksime, et helilooja mõistaks – need lauljad-mängijad-dirigendid ja kõik need, kes saalis istuvad, olgu nad muusikud või mitte, me oleme ta omaks võtnud.

10. jaanuaril sai helilooja Ester Mägi 85-aastaseks, aga tema viimased oopused on vaevalt aasta vanad!

STUDIUM

Reggae – globaalne või etnopop?

RINGO RINGVEE

reggae-DJ ja usundiloolane

Reggae on üks neist vähestest etnomuusika stiilidest, mis on suutnud end kinnistada ka rahvusvahelisel popmuusika turul. Seda nii iseseisva stiilina kui ka olulise teiste stiilide mõjutajana. 1970. aastatel tehti peaaegu kõikjal muusikat, mida oli mõjutanud jamaika popmuusika ehk reggae. Eestis on selliseks näiteks Ele ja Kaja Kõlari “Tervitusi saarelt”, mis aastal 2006 sai uue elu hip-hopi ansambli A-Rühm loona “Palmisaar”. Üheksakümnendate aastate algul kinnistus jamaikapärane rap- ehk deejay-stiil Inglismaal sündinud jungle’is ning kerkis esile ka paljudes hilisemates tantsumuusika stiilides.

Mis on reggae?

Reggae’st rääkides tuleb tähelepanu juhtida seigale, et sõna reggae võib mõista mitmeti. Mõnikord kasutatakse seda kogu jamaika popi kohta, mida on tehtud alates aastast 1959, kui Clement Doddi studios nimega Studio 1 sündis esimene ska-stiilis muusikapala. Lihtsuse huvides on sellist üldistust kasutatud ka tagapool.

Reggae’t võib jagada kaheks suuremaks haruks, millest üks on 1960. aastate lõpul kujunenud rastafari usuliikumise mõjudega roots reggae ja teine ajatu jamaikalaste peomuusika, kus olulisteks teemadeks sündmused igapäevaelust, meeste-naiste suhted ning muu sellega otseselt või kaudselt seotu. Jamaika kultuur, nagu aafrikapärased kultuurid üldse, on olnud suuline ja selle jätkumine tänapäevases reggae’s on nähtav laulutekstides, mille teemadeks on hetkel uudisväärtust omavad kuulujutud,

ühiskondlik-poliitilised kommentaarid jne.

Reggae-muusikaga seoses võiks panna tähele ka aastakümneid kehtinud tõsiasja, et Jamaikal toodetakse ühe inimese kohta maailmas kõige rohkem muusikapalasisid. Selle sügavamad juured asuvad tänapäeva jamaikalaste esivanemate juures. Aafrikas ja aafrikapõhises kultuuris on kesksel kohal trummimäng, tants ja laul. Need kolm elementi saadavad inimest läbi sakraalse ja profaanse maailma tema eluteel.

Reggae juured

Reggae juuri võib näha orjadeks toodud Aafrika rahvaste muusikas. Aafrika rahvaste erinevad trummi- ja rituaalipraktikad on säilinud küll paremini näiteks Haiitil, kuid nende mõju jamaika reggae’le on tähelepanuväärne. Aafrikapärast kumina¹ usundit järgivate orjade töö- ja tavandimuusika hulka kuuluv burru-trummide muusika täitis muu hulgas kommunikatsiooni ülesandeid. Erinevate muusikastiilide kokkupuutumine, uute muusikastiilide saabumine Jamaica ja nende vastastikune mõju – see kõik on kujundanud muusikastiili, mis on suutnud ühelt poolt luua ja säilitada oma isepärasuse ning teisalt hõlvata (tõsi küll, mitte just suure) osa rahvusvahelisest muusikaturust.

Kuni 1970. aastate keskpaigani levis jamaika pop väljaspool kodusaart eelkõige jamaikalaste kogukondades. 1950. aastate lõpul kujunes Jamaica väikeses meelelahutustööstuses oluliseks nähtuseks sound system ehk mobiilne diskoteek, mis asendas oma võimendussüsteemi, grammofooni ja diskoriga seniseid tantsuorkestreid ja

-ansambleid. Sound system’iga seotud ettevõtetus hõlmas ka söögi ja joogi müüki, pisikaubandust jne. Esimesed selletaolised sound system’id asutasid alkoholipoodide omanikud, kellest kuulsamad olid Clement “Coxsone” Dodd (1932–2004) ja Arthur “Duke” Reid (1913–1974). Muusikastiilidest olid aastani 1959 moes Ühendriikidest pärit sving ja rhythm ‘n’ blues. Siis sündis aga jamaika viina- ja muusikaärimehe Clement “Coxsone” Doddi studios uus muusikastiil ska. See tempokas stiil meeldis jamaikalastele rohkem kui üha võõrapärasemaks muutuv Ühendriikide afro-muusika. Kuna USA plaadivalik ei sisaldanud enam piisavalt sobivaid muusikapalu ning kuigi vaesematel jamaikalastel grammofoone just palju polnud, hakkasid jamaika esimesed muusikaproduktendid pressima plaate ka kodumaisele ostjale ega piirdunud enam mõne atsetaatkoopiaga oma sound system’i tarbeks. Üllatuslikult osutus see ettevõtmine erakordselt edukaks. Võib-olla oli selle põhjus Jamaica muusikatööstuses kuni viimase ajani sügavalt juurdunud tava, et muusikud saavad plaadistussessiooni eest ühekordse tasu ning kõik plaadistatud loo autoriõigused jäävad produktendile. Clement Doddi plaadimärk Studio 1 on saanud omamoodi reggae sümboliks. Doddi salvestusstudiod oli 1960. aastatel kasvatavaks peaaegu kõikidele jamaika muusikutele – nii lauljatele kui ka instrumentalistidele. Jamaika ska-perioodi rahvusvaheliselt suurimaks hitiks oli 1962 Briti ja Ühendriikide popmuusika edetabelites esile kerkinud Millie Smalli “My Boy

Lollipop". Kodusaarel triumfeeris samal ajal instrumentaalansambel Skatalites ning esile oli tõusmas *rude boy* stiil, mida esindas teiste hulgas ka Bob Marley ning mille analoogideks mujal maailmas võib pidada nii briti *mod*e kui ka näiteks 1960. aastate Tallinna Viru tänava lõnguseid.

Jamaika pop, nagu kogu popmuusika, on pidevas muutumises. Nii muutus 1966. aastal muusika aeglasemaks, ilmnesid Ühendriikide souli mõjutused ning esile tõusid vokaaltriad. Uus stiil sai nimeks *rocksteady*, selle õitseage piirdus paari aastaga, kuid see on oluline etapp *reggae* kujunemissoos. See oli ka ajajärk, mil tekkis tänaseni säilinud vokaalansamblite kultuur jamaika muusikas.

Tähelepanuväärne on, et *rocksteady* ei jäänud püsima kindlakujulise subkultuuri vormina nagu näiteks *ska*, millel on juba 1960. aastatest saadik kindel kuulajaskond mõneti paradoksaalsel kombel nii jazzisõprade kui ka *skinhead*'ide seas, vaid hääbus ajapikku.

Nii nagu iga jamaikalane usub, et on koos Bob Marleyga vähemasti jalgpalli mänginud, on ka palju neid, kes väidavad, et on leiutanud *reggae* mõiste (mille tähenduse üle pole siiani üksmeelt) või muusikalise stiili. Kindel on see, et selle stiili alguseks on aasta 1968. Varajane *reggae* erineb kõlaltselt sellest, mida tänapäeval ollakse harjunud *reggae*'ks pidama. Varajasse *reggae*'sse ning 1970. aastate jamaika kultuuri annab hea sissevaate Perry Henzelli 1972. aastal valminud ning kiiresti kultusliku staatuse omandanud mängufilm "The Harder They Come", milles mängib peaosas populaarne laulja Jimmy Cliff.

Rastafari

1960. aastate lõpul hakkas koos rahvusvahelise ühiskondlik-poliitilise *black power*'i liikumisega Jamaica ühiskonnas esile tõusma seni ühiskonna äärealal eksisteerinud rastafari ühiskondlik-poliitiline usuliikumine.²

Rastafari traditsiooni alguseks võib pidada aastat 1930, kui Abessiinia (Etiopia) pealinnas Addis Abebas krooniti kuningate kuningaks ja isandate isandaks ülik Ras Tafari Makonnen, kes sai enda valitsejanimeks Haile Selassie I (1892–1975). Jamaica väga vitaalses usulises keskkonnas tõlgendati seda sündmust piibellikelt Messia ettekuulutustest lähtuvalt ja seostati sellised tiitlid nagu "kuningate kuningas", "isandate isand" ja teised Etiopia keiserliku suguvõsaga seotud tiitlid Piiblis olevate ettekuulutustega. Samuti oli oluliseks teguriks Etiopia ametliku õukonnaajaloo

traditsioon, mis viib Etiopia keiserliku suguvõsa tagasi Iisraeli kuninga Taaveti poja Saalomoni juurde, kelle Seeba kuningannale sigitatud laps oli esimene Etiopia keiser. Jamaica aafriklaste kristlikes kirikutes tõlgendati traditsiooniliselt enesekohaselt ka Iisraeli rahva Paabeli vangipõlve. Peale selle mõjutas jamaika-aafriklaste eneseteadvust ning ootusi ühiskondlikust muutusest rahvusvahelise aafriklaste diasporaa õiguste eest võitleja ning hiljem Ameerika Ühendriikide kodanikuõiguste liikumist organiseerinud jamaikalane Marcus Garvey, kellele omistati

Reggae ikoonid Bob Marley ja Lee "Scratch" Perry

FOTOD INTERNETIST

sõnad: "Vaadake Aafrikasse, kus kroonitakse must kuningas, siis on vabanemispäev lähedal!"

Esimesed uue usundi jutlustajad kuulusid, et Etiopia keiser Haile Selassie I on taastunud Kristus, Messias, kes on saabunud lunastama aafriklaste nende orjapõlvest ning viima neid tagasi koju, Aafrikasse. Valitsevate ühiskondlike normide suhtes kriitiline rastafari liikumine püsis ühiskonna äärealal kuni 1960. aastateni, mil rastafari arusaamad maailmast hakkasid muutuma populaarsemaks nii getoelanike kui ka oma aafrikalikku identiteeti otsiva noore keskklassi seas. Vastandpaarid vabadusorjus, Aafrika–Jamaica (Paabel) ning lõikav kolonialismi ja neokolonialismi kriitika, mis olid olulisteks teemadeks rastafari religioonis, leidsid laiemat kandepinna.³

1960. aastad olid ka aeg, mil rastafari religioon leidis endale muusikute hulgas palju järgijaid. Rastafari religioosne muusika, trummipõhine *nyabinghi* on aeglane, südamerütmi meenutav ning selle mõju *reggae*'le on nähtav alates 1970. aastate algusest. See mõju ei olnud üksnes muusikaline, vaid peegeldus ka *reggae*-artistide laulutekstides, kus rastafari religioosne sõnum oli peaaegu kohustuslik. Kuigi *reggae*'t samastatakse tihti rastafari muusikaga, ei ole see tegelikult päris korrektne, sest kuigi *reggae* on olnud üks peamisi vahendeid rastafari usulis-poliitilise sõnumi levitamisel, on rastafari religioosne muusika siiski mittekommertslik *nyabinghi*. Samas on enam kui tõenäoline, et peaaegu igüks, kes peab end tänapäeva läänemaailmas rastaks, on saanud rastafari maailmavaatest teada *reggae*-muusika tekstidest.

Reggae international

Reggae üleilmastumine algas täistuuridel 1973, kui plaadifirma Island jamaikabritist omanik Chris Blackwell tõi rahvusvahelisele popmuusikaturule Jamaica *reggae*-ansambli Bob Marley & The Wailers. Ta järgis tollaste rockansamblite turundusstrateegiat ning kohandas jamaikalaste helikeele läänemaise valge rockmuusika tarbijale vastuvõetavamaks. Nii sai kuulsaks üks suurtest rahvusvahelistest popkultuuri ikoonidest, *reggae*-muusika sümbolitest ja rastafari usuliikumise globaalsetest misjonäridest – Bob Marley.

Reggae-muusika kerkimine rahvusvahelise muusikaajakirjanduse huviorbiiti tähendas veel üht muutust lääne kultuuriruumis. *Reggae*-muusikat kajastavad artiklid tutvustasid laiemale

lugejaskonnale ka rastafari religiooni, mis andis 1970. aastatel vaimsust otsivatele valgetele inimestele nii loosungi "One Love" kui ka müstilis-religioosse, sageli marihuanaahõngulise süsteemi.

1970. aastatel kujunes välja klassikaline *roots reggae*. Kui ühelt poolt kuulub sinna Bob Marley laia rahvusvahelist populaarsust kogunud muusika, siis teisalt kerkis Jamaical esile terve hulk erinevaid artiste, kelle sõnum pööras kuulajate pilgu Aafrika, Ras Tafari Haile Selassie I ning ühiskonnakriitika poole. Oma osa sellistes muutustes oli ilmselt ka Jamaica üldise poliitilis-kultuurilise kliima muutumisel, kui 1972 võitis valimised demokraatlikku sotsialismi populariseeriv People's National Party eesotsas noore karismaatilise liidri Michael Manleyga, kellel olid head sidemed nii rastafari juhtivate isikute kui ka muusikutega. Rastafarit ja *reggae*'t hakati nägema uue, "revolutsioonilise" Jamaica identiteedi osana.

Üks olulisi tollase *reggae* helikeele mõjutajaid oli muusik ja produtsent Lee "Scratch" Perry. Lee Perry, kelle isikus on realiseerunud väljend "hullumeelne geenius", on muusikas tegev tänaseni. Tema produtseeritud muusika iseloomustab oma raskete, kuid mahlaste rütmide ja neile lisatud sageli üllatuslike heliefektidega 1970. aastate teise poole jamaika *reggae* innovatiivsust, mille mõju on ulatunud väljapoole *reggae*'t ja inspireerinud näiteks legendaarset punkansambli The Clash ja diskomuusikat¹. 1970. aastatel kujunes *reggae*'s välja ka eriline instrumentaalmuusika žanr – *dub*.

Bob Marley surm langes 1981. aastal kokku üldise muusikalise muutusega Jamaical – *roots reggae* andis taas teed n-õ kergematele ja inimlikematele teemadele. Sündis muusikastiil, mida nimetatakse *dancehall*'iks. 1985. aastal muutus *reggae* elektrooniliseks ning mõnikord on seda nimetatud ka *ragga* sünniks. Lauljate asemel said jamaikalaste seas populaarseks *deejay*-artistid, muusika tempo kiirenes ning 1990. aastaks oli *reggae* teinud läbi taas suure muutuse, mis muu hulgas peegeldus Jamaica kohaliku inglise keele murde *patwa* üha rohkemas kasutuselevõtus. Tahes-tahtmata piiras *patwa* selle muusikastiili laiemat levikut – kui seda, millest laulis Bob Marley, võis aru saada iga inglise keelt oskav inimene, siis uute *dancehall*'i artistide tekstid jäid mitte-jamaikalastele valdavalt arusaamatuks.

Dancehall

Tänapäeva *dancehall*-muusikat on sageli süüdistatud nii moraalnormide eitamises, antisotsiaalsete hoiakute levitamises noorsoo seas kui ka omasooiharate vastu suunatud vägivalda õhutamises. Viimase paari aasta jooksul on mitmed *dancehall*-artistid (Buju Banton, Sizzla jt) pidanud geiorganisatsioonide aktiivsete protestide tõttu oma esinemisi tühistama. Antud teemaatika tõusis esile esmakordselt 1993, kui Ühendriikide hip-hopi publiku seas sai populaarseks Buju Bantoni "Bum Bye Bye", mille sõnumit mõisteti kui otsest üleskutset geide tapmisele. Kui Buju Bantoni Piiblist ja jamaikalaste seksuaalkäitumise tavaarusaamadest koosnevat maailmapilti asus kaitsma ka tollane *dancehall*'i *crossover*-staar Shabba Ranks, tähendas see mõlema mehe rahvusvahelise karjääri lõppu. Hoolimata sellest on Buju Banton üks tänase *reggae* elav legend, kelle esitus on aastatega üksnes paremaks muutunud.

Läbi jamaika *reggae* ajaloo on muusika kaudu kuulsaks ja rikkaks saamine üks väheseid võimalusi geto vaesusest pääseda. See ei ole üksnes unistus – valdav enamik tänastest *reggae*-staaridest on sirgunud vaesema elanikkonna seas. Mitmete staaride taust on seotud kuritegevusega ning kuritegevust kui vahendit oma elu paremaks muutmiseks esitavad võimalusena ka need, kes igapäevaelus pole getovägivaldaga kokkugi puutunud. Selliste hulka kuulub teiste seas ka aastal 2006 looga "Ghetto Story" rahvusvahelisele orbiidile lennanud mees nimega Cham. *Dancehall*-kultuur eirab ametlikult aktsepteeritud moraalnorme sellisel määral, et seda on peetud omalaadseks karnevaliks, kuhu minnakse tava-pärasest erinevas peoriituses (mis naistel peab olema võimalikult napp ja meestel võimalikult šikk) ning kus käitatakse väljaspool tavanorme. Tants *dancehall*'is meenutab mõnikord kohaliku "Kaamasuutra" võtete esitamist, teisalt jällegi tantsivad mehed ja naised omaette või esitatakse tantsuetendust, milles võib üldisemalt näha jamaika-aafrikalikku tantsukultuuri. *Dancehall*-kultuuris on tantsimise tähendus võrreldav breiktantsuga hip-hopi kultuuris. Samas on ka artiste, kelle sõnumiks on selleski muusikas rastafari.

Kokkuvõtteks

Reggae-muusikast on kirjutatud mitmesuguseid teoseid. Osa neist keskendub mõne olulise isiku eluloole. Nii on olemas

lugematu hulk erinevaid pilguheite *reggae* kuningaks nimetatud Bob Marley eluloole⁵. Valdav osa *reggae*'t puudutavate teoseid käsitleb jamaika muusikat kuni 1980. aastate alguseni. Seda on neis raamatuis sageli nimetatud ajaks, mil *reggae* suri. Hilisemasse muusikasse on need mitte-jamaikalastest autorid suhtunud kui *reggae* mandunud vormi.

Viimasel ajal on aga tähelepanu pöördunud ka jamaika tänapäeva peomuusikale, *dancehall*'ile ning selle vägagi spetsiifilistele kultuuriilmingutele, olgu selleks näiteks artistide keelekasutus, sugudevahelised suhted või *sound system*'ite roll Jamaica muusikaelus.⁶ Jamaika *reggae* on erinevalt väljaspool kodusaart tehtud *reggae*'st kohalik etnopop, mille tegijate heaolu ei sõltu mitte rahvusvahelisest muusikatööstusest, vaid kohaliku, eelkõige noore tavajamaikalase muusikalistest eelistustest.

Kuiigi *reggae*'t seostatakse sageli kas päikeselise rannamuusika või protestimuusikaga, võib kokkuvõtvalt öelda, et see muusika haarab kogu inimese elu. Teemad liiguvad sünnist surmani ning käsitlevad kõikvõimalikke eluvaldkondi.

¹ Kumina – aafrikapõhine usund Jamaical, mille keskmes on taeva- ja maajumalad, esivanemad ning possessioonid, mille käigus possesseeritud saavad esivanematelt lahendusi oma probleemidele.

² Rastafari uurimuse klassikaliseks teoseks on Leonard Barretti "The Rastafarians. Sounds of Cultural Dissonance" (Boston: Beacon Press, 1977). Hea ülevaatlük kogumiktoos rastafari erinevatest tahkudest on Nathaniel S. Murrelli, William D. Spenceri ja Adrian A. McFarlane'i koostatud "Chant Down Babylon. The Rastafari Reader" (Philadelphia: Temple University Press, 1998), samuti Werner Zipsi toimetatud kogumik "Rastafari. A Universal Philosophy in the Third Millennium" (Kingston–Miami: Ian Randle Publishers, 2006).

³ Erilist tähelepanu on rastafari traditsiooni juures pööratud nende tavadele, mille kohaselt ei lõigata ega kammita juukseid ning mida on nähtud jumala ja inimese vahelise lepingu märgina ning samuti kannabise suitsetamisele religioosse sakramendina.

⁴ Lee Scratch Perry 1970. aastate teise poole toodangut hõlmavatest kogumikest on üks paremaid 1997. aastal Island Recordsi väljastatud "Arkology".

⁵ Bob Marley biograafia klassikasse kuulub Timothy White'i "Catch a Fire. The Life of Bob Marley" (Ealing: Corgi Books, 1983). Isiklikuma vaate Bob Marley elust pakub aga tema abikaasa Rita Marley ja Hettie Jonesi teos "No Woman, No Cry: My Life with Bob Marley" (Hyperion Books, 2005).

⁶ Norman C. Stoltzoff, "Wake the Town & Tell the People. Dancehall Culture in Jamaica" (Durham & London: Duke University Press, 2000); Carolyn Cooper "Noise in the Blood. Orality, Gender and the "Vulgar" Body of Jamaican Popular Culture" (London & Basingtoke: MacMillan, 1993).

Amet, millel pole õiget eestikeelset nime

VAIKE KIIK

laulja

Eestis on olnud mitmeid tuntud klaverimängijaid, kes on end pühendanud tööle lauljatega. Kindlasti meenub kohe Frieda Bernstein, kes oli omal ajal sopran Anu Kaalu ja tenor Hendrik Krummi koloriitne ja vankumatu kontsertmeister. Tänapäevaste lauljatega töötavad pianistid ei ole kindlasti vähem värvikad, kuid räägitud on sellest erilisest elukutsest vähe.

Oma mõtteid sellest erialast jagavad ooperilauljate kontsertmeister Riina Pikani Rahvusoperi Estonias ja saateklassi professor, kammeransambli osakonna juhataja Helin Kapten Eesti Muusika ja Teatriakadeemiast.

Milline on see salapärase amet, mida Eestis ei õpetata ja millel pole eesti keeles õiget nimetustki?

Helin Kapten: Eesti muusikateadlased soovivad seda ametit nimetada korrepetiitoriks. Vasted sellele teistes keeltes on *korrepetitor* (saksa), *répétiteur* (prantsuse), *maestro sostituto* (itaalia), *kontsertmaster* (vene) ja *coach* (inglise). Nii et salapära ju tegelikult puudub.

Korrepetiitorid on muusikalised juhendajad, kes valmistavad lauljaid ette soolokontsertideks ning tööks dirigentide ja lavastajatega. Korrepetiitor on tavaliselt oma muusikaliselt väljaõppelt pianist või dirigent. Eesti muusikakõrgharidussüsteemis ei ole korrepetitsioon erialana välja kujunenud. Arvestades Eesti väiksust, on otstarbekas sellele erialale spetsialiseerujad saata õppima suurematesse muusikakõrgkoolidesse, tugevate vokaalmuusika- ja ooperitraditsioonidega maadesse.

Riina Pikani: Teatris aitab kontsertmeister lauljat konkreetse partii ettevalmistamisel ja rolli muusikalisel väljatöötamisel. Oluline on, et lauluõpingute ajal oleks lauljal omandatud õige tehniline baas, seejärel saab *coach* tulemuslikku tööd teha.

Helin Kapten ja Aile Asszonyi peale kontserti Kadrioru lossis.

FOTO ERAKOGUST

Mis tõi teid selle elukutse juurde?

H. K.: Selle elukutse juurde tõi mind elu ise – töö Rahvusoperi Estonias ning armastus ooperižanri vastu. Mind haarasid inimesi piiramatud võimalused ja ooperi väljendusvahendite rikkus ning võimsus. Minu konservatooriumi järgne kontserttegevus oli seotud instrumentaalsambli, kellega esitasime triosid, klaverikvartette ja -kvintette. Kogemus kammeransamblistina andis mulle oskuse tajuda ja töötada mitmekihilise muusikalise faktuuriga. Ka minu juhendaja professor Bru-

no Lukk hindas kõrgelt lauljaid ja soovitas mul muusikaliste eeskujudena kuulata maailmakuulsaid lauljaid. Tema pidas inimesi kõige täiuslikumaks pilliks.

R. P.: Mina sattusin teatrisse poolenisti juhuse läbi ja nüüd olen siin töötanud pea-aegu kakskümmend aastat. Minu saateklassi õpetaja konservatooriumis oli Vilma Malle. Ta oli suur lauljate huviline ja esines nendega sageli. Muusikakeskkoolis oli mul illustraatoriks sopran Aino Külvand ja nüüdki on südantsoojendav tema häält plaadilt kuulata. Algul töötasin palju instrumentalistidega ja mulle ei tulnud pähegi, et võiksin ennast just lauljatega siduda.

Mis vahe on klaverisaatjal ja coach'il?

H. K.: *Coach* ehk korrepetiitor on laulja muusikaline juhendaja. Kontserdilaval võib laulja esineda üksikõik millise pianisti ehk saatjaga, kes samas ei pruugi olla selle laulja muusikaline juhendaja ehk korrepetiitor.

R. P.: Teatris on saatja tavaliselt selline pianist, kes osaleb nendes proovides, mida nimetatakse seadeproovideks. Ta ainult mängib. Tema esitab selle ooperi klaveril.

H. K.: Korrepetiitori teevad professionaalseks erialane väljaõpe ja suurel määral ka anne tajuda inimesi ehk vokaali. Sama tähtis osa on ka aastatepikkusel kogemusel. Nii võibki korrepetiitorit naljaga pooleks võrrelda hea konjakiga – mida vanem, seda parem!

R. P.: *Coach* peab olema huvitatud vokaalist, meeletult palju kuulama erinevaid esitusi ja seejärel vahet tegema, mille poolest on üks teistest parem. Alati ei tähenda sugugi, et mingi esitus oleks halb, sageli on ka tegemist maitseküsimusega. *Coach*'i kõrvus peaks välja kujunema toonikvaliteedi ideaal. Sellist kõrva treenitust ei saavuta nelja aastaga.

H. K.: Kuna lauljad õpivad uut repertuaari kogu oma karjääri vältel, kestab koostöö korrepetiitoriga ka pärast akadeemiliste õpingute lõppu. Igal oma häälest ja kunstist

hoolival lauljal on kindel partner-repetiitor.

R. P.: Töö lauljaga ongi tegelikult laulja lihasmälu treenimine.

Millised on nõuded coach'ile?

H. K.: Korrepetiitorilt oodatakse head pianismi, vokaalitäju, elementaarseid teadmisi vokaaltehnikast, repertuaari tundmist ning stiilitäju. Samuti on oluline orienteerumine erinevates keeltes, peamiselt itaalia, saksa, prantsuse, vene ja inglise keeles. Olulised on samuti isiklikud kogemused interpreedina.

R. P.: Väga oluline on ka noodilugemise oskus, eriti kui peab kedagi n-ö eksprompt saatma. Seda juhtub meistrikursustel ja ettelaulmistel ikka ja jälle.

H. K.: Kui professionaalsel lauljal esineb laval vokaalseid või muusikalisi probleeme, saab talle osaks publiku ja kriitikute meelepaha. Sellisel juhul on keegi selle laulja ettevalmistusprotsessis vead läbi lasknud ning oma töö tegemata jätnud.

R. P.: Väga oluline on erapooletu kõrv ja lojaalsus kõigi sinuga töötavate lauljatega. Kui tahta pikemaajalist koostööd, siis kindlasti peab olema vastastikune sobivus ja usaldus.

H. K.: Nagu tippsportlane, vajab ka laulja psühholoogilist tuge oma maksimumi realiseerimiseks. Korrepetiitor on laulja kõrval proovides ja esinemistel. Koos analüüsitakse tulemust ning seatakse järgmised eesmärgid.

Lauljad peavad laulma väga paljudes keeltes. Kas coach saab ka siin aidata?

R. P.: Mina arvan, et kõige õigem on ikkagi laulda originaalkeeles, sest helilooja on oma muusika just sellele konkreetsele tekstile teinud.

Coach'ile on oluline, et kui tuleb uus ooper kavva, siis lisaks sellele, et pead valdama muusikaliselt kogu ooperit, pead sa ka partiisid sõna-sõnalt tundma. Tekstist algab ka rolli muusikaline väljatöötamine. Kõige sagedasemad keeled ooperis on itaalia, prantsuse, saksa ja vene keel. Neid tuleb siis ka vähemalt foneetiliselt tunda.

H. K.: Jah, see kuulub korrepetiitori esmaste tööülesannete hulka. Vokaalmuusikas toimub töö tekstiga kahel tasandil: tehnilisel ja kunstilisel. Tehniline tasand tähendab tõlkimist ja hääldamist, kunstiline tasand poeesia mõistmist ning selle edasi andmist muusikaliste väljendusvahenditega.

Laulja pill on suures osas nähtamatu, lauljat on treenitud sisemist tunnetama. Kas ja kuidas saab pianist lauljale nõu anda?

Riina Pikani töötab lauljatega Rahvusoper Estonias.

FOTO HARRI ROSPU

R. P.: Mida laulja täpselt oma füüsisel tunnetab, on pianistil raske öelda, kuid juba probleemi teadvustamine annab tõuke parema võtte otsimiseks.

H. K.: Korrepetiitor on lauljale nii öelda väliskõrvaks, sest olles ise muusikalise heli allikaks, ei saa laulja adekvaatset ettekujutust oma kõlast. Kui laulja üritab kontrollida oma kõla kuulmise järgi, seiskub laulmine kui energeetiline protsess. Korrepetiitori üks tähtsamaid ülesandeid ongi laulja vokaalse valmisoleku ja kõlalise intensiivsuse treenimine.

R. P.: Vahel on ka nii, et ma seletan lauljale visuaalselt või kujundlikult ja mõnikord see aitab. Teinekord tuleb kasuks fraasi õige ülesehitamine. Mujal maailmas, ka näiteks Lätis ja Soomes, on ooperiteatrites tööl vokaalkonsultandid, kes annavad lauljatele konkreetset nõu tekkinud vokaalprobleemidest üle saamiseks.

Mis teeb lauljast tõelise artisti?

R. P.: Tõelise artisti tunneb ära sellest, et ta on suutnud oma esitusega publiku "ümber sõrme" keerata. Ühesõnaga, ta on publikule

andnud oma hinge peo peal. See on isiksuse küsimus ja seda tunnetatakse kohe. Isegi kui kõik ei ole alati sada protsenti õnnestunud, on see erakordne! See on ka asi, mida ei saa õppida, see peab olema inimeses olemas.

Mida peab laulja tegema lisaks treeningule, et säilitada oma "pilli"?

H. K.: Armastama oma ala. Nagu iga interpreet, peab ka laulja püüdlema täiuslikkuse poole, tundma aukartust muusika ees ja jääma hingelisel avatuks, siiraks ning õpihimuliseks.

Kui kaua peab harjutama, et saavutada hea tulemus?

H. K.: Hea tulemus on suhteline mõiste. Mida võimekam on interpreet, seda kõrgemad kunstilised eesmärgid ta endale seab ja seda enam ta harjutab.

R. P.: Ooperipartii ettevalmistus oleneb rollist. Aega võtab just sisselaulmine. Suurte rollide puhul ma kujutan ette, et vajalik on aasta.

H. K.: Töö lauljaga peab liikuma proovist proovi kindla eesmärgi suunas. Korrepe-

tiitorile peab olema selge lõpptulemuse tase, mille nimel ta järelejätmatus tööprotsessi juhib. Töö lauljaga on selge eesmärgiga tegevus. Laulja poolt on vajalik usaldus ja eelkõige valmisolek tööks.

R. P.: Samas ei sunni ma lauljat mingil juhul laulma, kui ta tervis ei ole korras. Pühenud laulja tunneb nagunii huvi, et ta saaks töötada ja jõuaks maksimaalse tulemuseni.

Kas on lauljat, kes on sind õpetanud või kellega töö on olnud eriti meeldejääv?

H. K.: Olen tööst lauljatega palju õppinud. Kindlasti on töö vokaaliga positiivselt mõjutanud minu muusikalist mõtlemist ja pianismi.

Meeldiv on olnud ja on koostöö paljude noorte eesti lauljatega, sealhulgas Ain Angeri, Aile Asszonyi, Merle Hillepi, Merle Silmato, Airike Kolgi, Meeli Tammu ja mitmete teistega.

R. P.: Minul on nendeks olnud Margarita Voites, Leonid Savitski, Mati Palm. Teo Maistega tegime hiljuti Talveaia toreda kontserdi. Olen kõigile, kellega olen koos töötanud, väga tänulik, sest igatühe käest olen ma midagi õppinud.

Kas kontsertmeister saab lauljat kuidagi esinemiste ajal aidata, varjata tehnilisi raskusi oma partiiga?

R. P.: Jah, kindlasti saab ta toeks olla. Mõnikord jälle tunnen, et mu partner on jube heas vormis, siis ma jään nagu tagaplaanile, teen täpselt nii, nagu tema vorm parasjagu on. Need on muidugi sellised asjad, et ahaa! nüüd teen seda. Juhtub ju ka, et läheb sassi, siis peab kohe õige koha üles leidma. Teatris on tegemist selliste proffidega, kes ei näita välja, kui midagi juhtub. Esinemise ajal jälgid ju solisti niivõrd teraselt, et mis iganes tal ka ei juhtuks, oled temaga igas olukorras solidaarne. Kui ma lähen juba kellegagi koos lavale, siis me moodustame tiimi ja oleme üks tervik.

H. K.: Aidata tehnilistes raskustes vaevlevat esinejat pole minu meelest võimalik. Küll aga on oluline lauljat muusikaliselt inspireerida. Laulja võimalike kontsentratsioonihäirete korral esinemise ajal on tähtis pianisti võime kiiresti reageerida ja osavalt tasandada või peita tekkinud vead.

Kas kontsertmeister võib lauljat esinemise ajal ka kuidagi segada?

H. K.: Loomulikult. Seda esineb. Sageli lauljad ei teagi, et nende ebaõnnestumisele esinemisel aitab kaasa vokaalitudnetuseta pianist. Saatja ebasünkroonsus kas või juba

ühes muusikalise faktuuri komponendis häirib alateadlikult laulja vokaalset tunnetust.

Mille poolest erineb töö lauljatega tööst instrumentalistidega?

H. K.: Muusikalised ja interpretatsioonilised nõudmised on põhimõtteliselt samad. Töös vokaalmuusikaga lisandub veel üks kunstilis-filosoofiline tasand – mõista ja edasi anda teksti ning poeesiat.

R. P.: Oleneb ka olukorrast, kui küps on interpret. Instrumentalistid nagu ei ole nii õrnad, sest lauljal peab olema füüsis sada protsenti korras. Võib-olla tal isegi ei ole seda sadat protsenti alati, aga kogemustega on ta omandanud oskuse ebamugavustest üle olla. Kõik saab alguse närvisüsteemist.

Lauljal on vist lihtsam hinge publikuni tuua, sest hääl tuleb otse sinu seest, ilma vahendava pillita. See on ju nii, et hääl on hinge peegel.

Kui palju on selles ametis vaja diplomaatiat?

R. P.: See on väga oluline. Inimesed on ju erinevad. Mõni laulja on väga tundlik ja ei talu märkusi, aga mina pean temaga tun-di tegema. Mõnikord ma küsin, et kas ta soovib, et ma põhjalikumalt töötan, ja siis käitun vastavalt. Vahel ma tunnen, et täna on sellele lauljale kõige parem, kui ma üldse midagi ei ütle. Ta saab rahulikult oma partii läbi laulda. Mõnikord on selline tervikutunnetuse saamine ka väga vajalik.

Mis vahe on musitseerimisel ja ära mängimisel?

H. K.: Sama vahe, mis on kunstnikul ja käsitöölisel.

Kas on heliloojaid, kes teile endale eriti meeldivad?

H. K.: Vokaalmuusika loojatena inspireerivad mind Rahmaninov, Richard Strauss, Schumann jt. Ooperiliteratuurist on minu lemmikuks Verdi teosed.

R. P.: Tegelikult minu lemmikhelilooja on siiski Mozart. Aga minu meelest maailma kõige ilusam ooper on Tšaikovski "Jevgeni Onegin". See on see, mis on minu hingele. Muidugi ka Puccini ooperid. Calafí aariaid "Turandotist" on alati vapustav saata, tunned juba, kuidas pinget tõusma hakkab.

Mina olen klassikalise ooperi fänn. Tahhan ikka kuulata ilusat aariat ja kuidas seda esitatakse.

Kas kontsertmeister ka laval närveerib?

R. P.: Jah. On täiesti kaks ise asja, kas harjutad klassis või pead lavale minema. Ma tun-

nen alati suurt vastutust, ükskõik kui lihtne lugu ka ei ole või kui palju kordi seda mänginud pole.

Kõigist, kes laulmist õpivad, ei saa lauljaid.

H. K.: See on tõsi, kuid see ei puuduta ju ainult lauljaid. Mittesobivust konkreetsele alale esineb ka teistes valdkondades. Et saada professionaalseks lauljaks, peab olema tugev füüsiline ja vaimne tervis, isikupärane hääl, muusikaline anne, sihikindlus, töövõime, suurepärase mälu. Tähtis on lavasarm. Peab olema ka õnne.

Mida siis teha, kui laulja ei ole vormis ja peab esinema?

H. K.: Sellist olukorda tuleb vältida. Vokaalset vormis püsimine on laulja esmane professionaalne kohus.

Kas nõustute minuga, kui ma väidan, et laulja on "psühhofüüsiline pill"?

H. K.: Võib küll nii öelda. Vaimne kontsentratsioon ja füüsiline erksus on aluseks seisundile, mida nimetame laulmiseks. Hingamine, reageerimine tunnetele, keha emotsionaalne pingestatus annavad lauljale energetilise jõu väljendada psüühikaks tekkinud kujutluspilti esitatavast teosest.

R. P.: Kui laulja kahtleb ja kaotab ennast oma mõtteis, siis võib ta ennast täiesti kaotada.

Mida arvate klassikalise laulja elukutsest?

R. P.: Kui minule antaks valida, siis mina lauljaks ei hakkaks, mitte mingil juhul. Seal on vaja nii palju... Põhiline on sära! Kui sa ikka laval särama ei löö, siis ei ole tõesti ju mõtet. Muidugi on ooperites vajalikud ka väiksemad osad, kuid paraku tahavad kõik lauljad esitada suuri rolle, ja see on loomulik.

H. K.: Väga raske eriala, mis nõuab täielikku pühendumist.

Mis on teie töö juures kõige kõitvam?

R. P.: Ma naudin kõige rohkem neid tunde, kui ma saan lauljaga kahekesi tööd teha. Arutleda tunnetuslike probleemide üle. See on kihvt tunne, kui sa saad lauljat aidata ja kui siis tuleb see ideaalne heli, on see iseenesest võimas. Igal juhul on töö lauljatega eriline. Mina olen oma valitud elukutsega väga rahul. Mulle kohe väga meeldib!

H. K.: Töö lauljaga on väga loominguiline, inspireeriv ja arendav. Ühegi pilliga pole võimalik luua nii erutavat kõla, väljendada nii ehtsaid tundeid kui inimhäälega.

Alfred Brendel – filosoof klaveri taga

MARTTI RAIDE

pianist

“Kui ma kuulun mingisse traditsiooni, siis on see traditsioon, kus teos ütleb esitajale, mida ta peaks tegema, mitte esitaja ei ütle teosele, kuidas see peaks kõlama...”

Tõepoolest. Brendel kinnitab laval olles oma sõnade paikapidavust. Nooditeksti tardunud helikangas rullub lahti ja ärkab ellu. Samas ei tähenda see tema *persona* lahutamist ettekandest ja esitatavast muusikast. Pigem vastupidi. Brendeli isik tõuseb selles jõuliselt esile ning tema muusikalise (läbi)nägevuse kirkus haarab kuulajat suure sisendusjõuga. Tema erakordne pianistlik haare on ikka ja alati ideede teenistuses – me tajume seda justkui muuseas, sest esikohal on sügavuti minek. Mitte enda reflekteerimine muusikas, vaid muusika põhjakihtidest lähtuvate võngete otsimine, leidmine ja vahendamine. Nii saab Brendelist esituse käigus vaatleja, kes laseb kuulajal osa saada ammu elanud meistrite mõtetest ja tunnetest ning kelle juuresolek on mõistetavatel põhjustel vältimatu, kuid mõnikord pelgalt sümboolse tähendusega.

Alfred Brendel on praeguse muusikaelu vaieldamatu autoriteet, üks väheseid elus olevaid pianiste, kellega kaasneb interpretatsiooniline tippkvaliteet ning kelle nimi garanteerib väljamüüdud saalid, kus iganes ta ka ei esineks. Eelkõige Haydni, Mozarti, Beethoveni, Schuberti ja Liszti teoste ettekannete ja salvestuste tähelepanuväärne taase on teinud ta tuntuks kõikjal, kus lääne muusikakultuuri viljadest nõrguv essents inimeste vaimumaailma mõjutab.

“Ebamusikaalne” taust

Brendeli muusikaline lapsepõlv on üpris ebaharilik, 20. sajandi pianismi suurmeistri tulekust polnud selles mingeid märke. Ta polnud kaugeltki imelaps, pärines mitte just eriti muusikaleses perest ning polnud nooruses ei hea noodist lugeja ega erinenud kaaslastest fenomenaalse mälu poolest.

Brendel on ta enda sõnul “Kesk-Euroopa päritolu, tugeva austria-saksa dominandiga”, kuid tema soontes voolab ka itaalia ja slaavi verd. Ta on sündinud 5. jaanuaril 1931 Põhja-Moraavias Wiesenbergis (praegune Tšehhi Vabariik), tema lapsepõlv möödus peamiselt Zagrebis ja Grazis. Ta isa töö-

Brendeli ontliku välisilme varjus on paras annus lapsemeelsust, mis ootab võimalust elegantseks koerustükiks.

tas mitmesugustes ametites, kord ehitusinsenerina, siis ärimehe ja suvitushotelli juhatajana Aadria mere rannikul. Siin puutus noor Alfred kokku ka “lõbusa” muusikaga. “Ma tegutsesin grammofoni kallal ja mängisin hotelli külalistele plaate 1930. aastate operetimuusikaga Jan Kiepura esituses. Ning ma laulsin kaasa ja leidsin, et see on üpris lihtne.”

Oskused ja teadmised

Alfredi klaveriõpingud algasid kuueaastaselt Zagrebis. Pere kolides vahetus üks õpetaja teisega, kuni sõja lõppedes Brendelid end Grazi lähistel sisse seadsid ja Alfred läks Grazi konservatooriumi. Tema pedagoogiks sai Ludovika von Kaan (Liszti ühe värvi-kaima õpilase Bernhard Stavenhageni kasvandik), lisaks klaverile võttis ta ka eratunde kompositsioonis. Tema ametlik koolitus lõppes 16-aastaselt. Rohkem õpetajaid tal polnud. Brendel ise näeb oma ebatüüpilises hariduses tugevaid eeliseid. “Õpetaja võib liiga palju mõjutada. Olles iseõppija, õppisin kahtlema kõiges, mida ma ise ei avastanud.” Õpetajatest tähtsamaks sai teiste pianistide,

lauljate, dirigentide ja enda mängu kuulamine. Ta kuulas tööprotsessis tehtud salvestusi ja õppis sellest.

“Laul on minu arvates muusika alus – vähemalt enne 20. sajandit kirjutatud muusika. Hilisemas klaverimuusikas on laulmine ja kõnelemine saanud pigem erandiks. Kuid laulmist ja kõnelemist tuleks õppida lauljalt ja ooperilt. Mulle näib, et vaatamata eeskujudele suurte pianistide seas ja nende imetlemisele, olen lauljalt ja dirigentidelt rohkem ammutanud.”

Brendelist sai omaette kõndija. “Ma pidin paljud asjad ise välja nuputama. Selliseks olen ka jäänud, see on mulle harjumuseks.” Ta mõistis varakult, et oskuste juurde kuuluvad ka teadmised. Järeldus, mille õigsust on aeg tõestanud: mida avaramad on teadmised, mida põhjalikum on haridus, seda selgema kuju võtab muusikaline detail, millega parasjagu tegeldakse.

Samm suurele lavale

Esimese avaliku sooloõhtu andis Brendel Grazis 17-aastaselt. Kontsert kandis pealkirja “Fuuga klaverimuusikas”, kavas Bachi

Kromaatiline fantaasia ja fuuga, Brahmsi "Händeli-variatsioonid", Malipierose "Tre preludi e una fuga" ja Liszti "B-A-C-H fantaasia". "Kõik kavas olnud teosed sisaldasid fuugat," meenutab Brendel, "nagu ka neli lisapala. Üks lugudest oli mu enda sonaat, kus oli topeltfuuga. Tol ajal komponeerisin meelsasti polüfoonilisi palasid ning harjumus kõik heliteose hääled välja kuulata pole mind tänaseni maha jätnud."

Elavad legendid Claudio Abbado ja Alfred Brendel.

FOTOD INTERNETIST

Muusika kõrval ilmnesid Brendelil ka teised huvid – maalikunst ja kirjandus (see armastus teiste kunstiliikide vastu pole tänaseni kadunud). Esimese soolokontserdi toimumise ajal oli ühes Grazi kunstigaleriis tema akvarellide näitus. Kui ta aga 1949. aastal Bolzanos Busoni konkursil neljanda preemia võitis, oli liisk langenud. Sellest piisas, et soolokarjäär saaks alata. Kontserditurneede vahepeal põikas ta meistrikklassidesse, kus juhendasid Paul Baumgartner, Eduard Steuermann ning Edwin Fischer. Just viimasega mainitud kuulsat šveitslast peab Brendel kõrvuti Alfred Cortot' ja Wilhelm Kempffiga oma peamisteks mõjutajateks.

"Minu karjäär oli noorena kõike muud kui sensatsiooniline, kõik edenes tasapisi, sammhaaval. Kuni ühel päeval mängisin Londoni Queen Elizabeth Hallis Beethoveni kava. See oli suhteliselt ebapopulaarne kava ja ega ta mulle endale ka eriti ei meeldinud, aga järgmisel päeval sain plaadifirmadelt kolm pakkumist. See kõik tundub mulle väga kentsakas, justkui aeglane ja vaevaline tõus termomeetril, nagu katlatäis kuuma vett hakkaks äkitselt keema ja mulisema ja auru välja ajama."

Kes on Alfred Brendel?

Pikk, ettepoole kooku, silmatorkavalt kõrge lauba ja üle pea kammitud juustega. Mees, kelle näoilmed mängides grimassideni pinguldavad, kelle "kaubamärk" on sagedasti plaasterdatud sõrmed. Ta on intellektuaal, kes tegeleb klaverirepertuaari nurgakividega. Ta on nõudlik nii enese kui ka koostööpartnerite vastu, nõudes neilt asju, mis on ülimalt rasked või esmapilgul võimatudki. Brendeli kunst seisneb täiuse

otsingus. See on enda varujätmine ja muusika (loe: autori teksti) esiletoomine ning selles pole midagi jäetud juhuse hooleks. Ometi võib ta ilmes tabada üleannetat vältgust või muhedat naeru. Nii reedab ka väärikalt poodiumile suunduva artisti ootamatult lennukas samm soliidses kogu taha peituvat lapsemeelsust, mis ootab võimalust elegantseks koerüstükiks. Ning seda laadi tempe Brendel armastab. Selleks võib olla kõlaline "sissesõitmine" loo alguses, omalaadne *fade-in* (meenutades last, kes mängib raadio valjusenupuga). Brendel mängib kuulajate ootustega, alustab vaevu tajutava helitugevusega ja jõuab alles neljandas-viendas taktis "normaalse" tugevuseni. Mõnikord väljub ta pala lõpul muusikast sekundi murdosa jooksul, rabades publikut oma huligaansusega, kuigi hea tava eeldaks "pausi kuulamist". Ja enne kui saalisolijad ehmatuses toibuda jõuavad, seisab Brendel viksilt klaveri kõrval, võidurõõmus helk silmis.

Alates 1971. aastast elab ta koos abikaasa Irene Londonis. Viinist lahkumiseks oli mitu põhjust, kuid kaalukeeleks sai briti mentaliteet. "Siin, Inglismaal kõneldakse ja kirjutatakse selgelt ning ilma "konksudeta", ütleb Brendel. "Mulle väga meeldib üks Einsteini mõte: kõik peab olema nii lihtne kui võimalik, aga mitte lihtsam! Ja sellest saab siin paremini aru kui mandril – eriti tunnetab seda ülikooli ringkondades."

Ka nüüd, kui ta kellelegi enam midagi tõestama ei pea, harjutab Brendel neli tundi päevas. Inspiratsiooni ammutab ta kunstist, maalimisest ja kirjandusest, on natuuriilt pigem endasse tõmbunud kui aval. Tõeliselt avaneb ta ainult laval. Ta tajub hästi, mida nõuab eesmärkide saavutamine, ja käib

oma energiaga säästlikult ümber, kasutades jõudu ainult selle nimel, mida ta tõeliselt tahab. Üks Brendeli lähisõpradest on öelnud: "Sisimas on ta väga tugev, aga ta pelgab oma tundeid nagu kõik inimesed, kellel on tugevad tunded. Noorena kees temas tulemõll, kuid see tuli välja ainult mängus. Nüüd on ta saanud üheks inimesega, kes ta tahtis olla. Ta on muutunud klaveri taga väga loomulikuks ja kadunud on barjäär, mis teda varem eraldas inimesest, kes läks

lavale."

On ta raske iseloomuga? Kindlasti. Ülitundlik? Loomulikult. "Olen harmooniline skeptik," ütleb Brendel, "kahtlemine on mulle vaimse tervise tunnus."

Pianist ja poeet

Sama särav kui klaveri taga on Brendeli stiil ja fantaasialend ka esseistina. "Ma pidin endas selgust saama ja teatud küsimused luubi alla võtma, kuna ma erialakirjandusest nende kohta ammandavaid vastuseid ei leidnud." "Nachdenken über Musik" ("Mõtisklusi muusikast") ja "Musik beim Wort genommen" ("Muusikast läbi sõna") ning lõppenud aastal 75. sünnipäeva puhul ilmunud koondväljaanne "Über Musik" ("Muusikast") sisaldab artikleid ja esseid muu hulgas Beethoveni sonaatidest ja kontsertidest, Schuberti hilisest loomingust, Lisztist ja Bachist, ka huumorist muusikas.

Kogumikes "Ein Finger zuviel" ("Üks sõrm on ülearu") ja "Kleine Teufel" ("Väikesed kuradid") siseneb Brendel üheksakümendate keskel absurdiluule maailma ning paneb nootide asemel sõnad tantsima ja helisema. "Nagu viimased aastad on näidanud, pole ma täielikult muusik," ütleb ta. "Elan omamoodi kaksikelu. Ning minu kirjanduslik pool hakkas just lahti hargnema." Oma koomiliste ja grotesksete värssidega loob ta nähtamatu silla mõistuspärase ja absurdse vahel – on virtuoos huumori "klaviatuuril". Ta paljastab Beethoveni (kes on neeger) kui Mozarti mõrvari ja arutleb, mis saaks, kui Brahms endale sõrme löikaks. Brendel siseneb Einsteini loogilislakoonilisse mõttelaadi ning resümeerib:

*Kui Einstein
taevasse jõudis*

nägi
et jumal täringuid veeretaks
ta pöördus
ja ütles
kuidas pääseb siit põrgusse

Milleks meile kunst?

Brendelliku olemise viisi juurde kuulub tarve mõtiskleda asjade tähenduse üle. Ta vajab selgust põhjustest, seostest, olemusest, see annab ta tegevusele suuna, ta eksistentsile jõu.

“Kunst teeb elu mõningatele meist elamisväärses. Elu paradoksi, tema irvakiloleku olemuse tabas füüsik Max Born oma kirjas Einsteinile: “Mõistus ja tunded on inimeses hukatuslikult sassis.” Kuid see ebakõla võib osutada ääretult produktiivseks, mõnikord saavutab ta üleloomuliku jõu, sünnitab absurdini jõudes fenomene, sisemist tasakaalu ja inimlikku õnne. Kunst loob ühtsust, korda ja harmooniat viisil, mille kaos endaga kaasa toob ja mis on kaosele olemuslikult lähedal. Võime tajuda, kust kord pärineb, milliste jõudude toimel ta ärkas. Universumi kakifooniast saab äärmusjuhtumil sfääride harmoonia. Kunst viib meid paremasse maailma.”

Filosoof klaveri taga

Brendel ei raba jõulise esmamuljega, ta on mees, kes vajab “teist vaadet”. Korraldada *show* ja ennast pianistliku tulevargi paistel soojendada? Selline hoiak on talle sügavalt võõras. “Ometi ei saa muusikas peituvat metsikust omaenda metsikusega võimendada!”, ütleb Brendel. Tal on oma pilk muusikas toimuvale ja oma viis sellest jutustada – kergelt, täpselt, paindlikult ja tagasihoidlikult. Brendel on olnud algusest peale filosoof klaveri taga. Pinnapealsust ja näilisust vältiv mõtiskleja, kelle puhul “läbimõeldu” ja “veel kord ülemõeldu” kumab läbi igast fraasist: “Olen veendunud, et muusikas toimuvat on alati võimalik täiustada.” Miks peakski meid üllatama selline põhimõte mehe puhul, kelle kunstikreedo koondub sõnadesse: “Küsimus pole selles, millest muusika kõneleb, vaid selles, mis on ta tähendus.”

LIBER

Isikliku popi olemasolust

TÕNU KARJATSE

muusika- ja filmikriitik

Tõnis Kahu. Viis + sõnad. 40 eesti parimat poplugu, isiklik. Eesti Ekspressi kirjastus, 2006, 159 lk.

Lõppenud aasta tõi raamaturiivile mitu head trükist, mille lugemisele kulutatud aega ei saa ka parima tahtmise juures võrrelda tehtud töö ajaga, mis kulus nende ostmiseks vajaliku raha teenimiseks. Tõnis Kahu raamat “Viis + sõnad” oli üks aasta paremaid üllatusi – kodumaise popikriitika pretseeditud ilmumine väljaspool leheruumi olukorras, kus samalad (ajastu)kokkuvõtte puudus, boonuseks ka raamatu vahele lisatud heliplaat. Tegelikult võetaks vaimustushüüete saatel vastu ka Kahu seniste perioodikas ilmunud artiklite kogumik, sest siinkirjutaja arvates teist sedavõrd avara pilgu ja hea sõnavaldamisega popmuusikast kirjutajat meil lihtsalt pole. Võib ka küsida, miks polnud Kahu seni midagi avaldanud? Vajastu vanameister Valter Ojakäärü ülevaatlilik teabeteos “Popmuusikast” täiendust ja uuendusi juba selle trükki minemisest saadik (1978, uustrükk 1983).

Tõnis Kahu trükisõnas jäädvustatud edetabel isiklikust kohtumisest eesti popiga on midagi ajakirjanduse ja kirjanduse vahepealset – popkirjandus. Kui siia saaks lisada veel DVD ja üha täieneva netiportaali, võiks rääkida elavast ja avatud, kõiki huvigruppe kaasavast popikriitikast, nagu võib kohata Eestist suuremates kultuurikeskkondades. Tsiteerides autorit: “Oma funktsioonilt on popmuusika demokraatlik kunstivorm. See või teine laul ... maksab kõigile täpselt ühepalju ning sõltub meie endi fantaasiast, mida me selle raha eest temaga teha oskame” (lk 121).

Raamatu enda kohta polegi teistel ehk õigust midagi öelda, sest pealkirja lõppu

kursiivis lisatud täiendus räägib ise enda eest ja maitse üle ei vaielda. Tõnis Kahu võib pigem kadestada, sest ta on teinud midagi, millega saaks hakkama igaüks meist, pannes sõnadesse ja plaadile oma isikliku soovikontserdi. Kunagi hallil ja igaval nõukogude ajal oli Eesti Raadio programmis “Soovikontserdi”-nimeline saade, kuhu valiti raadiokuulajate kirjade põhjal eklektiline kogum populaarset muusikat klassikast rockini. Iga loo ette luges mahehäälnel diktorestitaja, helilooja ja sõnade autori nime – sealt ehk ka Kahu raamatu pealkirjaks saanud fraas “viis ja sõnad”. Mida aeg edasi, seda enam ilmus saatesse pop- ja rockmuusikat.

See raamat (omamoodi monument ühele ajastule) sisaldab vaid viimase neljakümne aasta pop- ja rockmuusikat ehk siis muusikat “ajast, mil rockteadvus ja rockkõlad kohalikku popmuusikat vorminud” (lk 7). Kahu ei eitagi, et valik on ajalik ja isiklik, seetõttu ei saa ette heita ka seda, et välja on jäänud palju neid, keda oleks näha soovinud, kas või Jaak Joala, Marje Aare, õed Kõlarid, Allan Vainola fenomen või raamatus täielikult esindamata venekeelne kohalik popmuusika (Ne Ždali, PX-Band). Ja miks on raamatusse mahtunud mittemidagiütleval tütarlastetrupp Vanilla Ninja? Kahjuks ei veennud ka Kahu seletus, pigem oleks sama nähtuse esindajana näinud Nancyt või kasvõi Bläck Roketit. Aga siit saabki alguse dialoog – lugeja kahekõne raamatuga. Kirjutatu ja autori valikuga võib nõustuda, seda heaks kiita või vastu vaielda. Pärast seda aga pole raamatus käsitletud poplood enam need mis varem. Pärast raamatu läbitöötamist pole ehk ka enam lugeja see, kes ta oli enne, seda kinnitab ka raamatu autor, kutsudes autoritaarsel moel dialoogile: “Ma usun, et seesugune raamat

Tõnis Kahu

Kaasas
CD

Eesti
Ekspressi
Kirjastus

Viis+sõnad

40 EESTI
PARIMAT POPLUGU,
ISIKLIK

on paljude peas olemas, isegi kui nad seda iialgi valmis ei kirjuta... Selle raamatu piires on aga kõrvaklapid minu peas" (lk 15). Ehkki lugejale esitatakse kaudne üleskütse ise samasugune põhjendatud edetabel luua, on Kahu keelekasutust raske ületada. "Sven Grünberg ... kultiveeris süntesaatori erilisele kohale Eesti popmuusikas ... Siin laulus ("Ball"- Toim) lülitab ta selle aparadi sisse ja uurib, kas universumis on elu" (lk 17); imetabavalt ja poeetiliselt kirjutab Kahu Apelsini "Igatsusest" (loe: igavusest): "Veerandsajandi vanune, nõukogude aegne tuimustranss, kella väsinud tiksumine, tühjusesse lagunevad pärastlõunad häguse sügistaevaga akna taga, hetked ilma intensiivsuset" (lk 34); nautida võib Kahu oskust näha Lu:ki loos "La:v" hingelise armastuse *agape* peegeldust: "... see lugu on mingi metafüüsilise ilu kaudu programmeerimise viis, tajusid silitav sisendus"; Grünbergi "Nimetu" on "kummas-tav ja haruldane – nagu lumepall, mis ei sula ära, kui ta õuest tuppa tuua" (lk 51). Lugeja teeb autori abiga nii mõnegi hea

avastuse: Röövel Ööbiku "Kid's Stuffi" võrdleb Kahu seitsmekümnendate aastate Rolling Stonesiga; ta näitab, kui hea lugu on tegelikult Ruja "Vana auruvedur". Esmapilgul märkamatuult möödunud poplood muutuvad lähedasemaks. Näiteks Chalice'i "Obsessiooniga" kirjutab Kahu lahti valusa eluetapi, mis küllap kõigil on tulnud läbi elada. Vähesed aga oskavad seda väljendada mõnekümne trükireaga, lisades isiklikule traagilisele tühjusele ka päästva valguskiire. Seega ei räägi raamat mitte ainult muusikast. Läbi popi toob ta kuulajani/lugejani isiklikke, üldinimlikke, filosoofilisi või isegi globaalseid teemasid: inimene *versus* masin, inimene *versus* inimene, kuulsusjanu, nostalgialia, minevikuihalus, armuvalu, eskapism... Tükk aega tõrjusin kujutelma, et "Viis + sõnad" on õigupoolest käsiraamat kodumaise popmuusika tarbimiseks. Ei või ju olla, et sedavõrd hea maitse ja sõnaseadmisoskusega kriitiku esikteost saab seostada nii madala ja igapäevase nähtusega nagu tarbimine. Aga kui Kahu kirjutab (lk 75) valgustatud tarbijast, tekib sellist

kahtlust kõrvale lükkav küsimus: miks pidada popkultuuri tarbimist ja selles orienteerumist millekski taunitavaks? Praeguses massikommunikatsiooni totaalises pealetungis ongi igapäevase kohus õppida eelkõige selles orienteeruma, mitte lasta end kaasa viia ülemakstud sisutihjadel tarbimiskampaaniatel. Ja see raamat on siin abiks, aidates saada pelgast tarbijast "valgustatud tarbijaks".

Tõnis Kahu raamat on ühe maailma väljendus, mida võib võtta kui teejuhti eesti popi-rocki-galaktikas, katset piiritleda üht ajastut (nõukogude aja piirirajast kõikelubava kapitalistliku kopeerimistööduse algeteni) või ka puhtalt isiklikku popikriitika blogi, mis on ilmunud raamatuna ja millele plaatki juurde antud. Mõneti on sellise raamatu ilmumine interneti ajastul veidi vanamoodne, sest sellesarnaseid blogisid ja pop(ning muu)-kultuuri kriitikat võib leida netiavarustes küll ja küll. Samas on "Viis + sõnad" just ainulaadne – eesti muusika kohta pole selliseid blogisid seni peetud, rääkimata mitmeid kriitiku koondavatest muusikakriitika portaalidest (nagu näiteks pitchfork.org), kuigi vajadus popmuusika ning sellega seonduvate subkultuuride lahti seletamise järele on olemas ja Tõnis Kahu on endiselt üks paremaid (kui mitte parim), kes sellega Maarjamaal hakkama saab.

On kahju, et kaasas olevale plaadile pole mahtunud kõik oled, millest raamatus räägitakse. Seega tuleb täiuslikkust taotlevatel lugejatel neid otsima hakata. Paremini oleks saanud lahendada vormilise probleemi – mis saab kilekotti pakitud plaadist siis, kui ta kuulamiseks raamatu küljest lahti kärastada? Kuid need on pisiasjad, mis ei vähenda raamatu lugemise ja plaadi kuulamise naudingut.

Ilmselgelt tähistab Kahu kriitika-kogumiku ilmumine uut etappi eesti muusikakirjanduses, popkultuuri analüüsiva ja seletava kirjandusžanri esiletõusu (mullu ilmus teinegi samalaadne trükis – Tõnis Mäe ja Berk Vaheri "Müümata naer"). Raamatus käsitletud viimased nelikümmend aastat eesti kergemuusika ajalugu vajavad kindlasti laiemat ja täpsemat lahti kirjutamist, seda kas või faktoloogilisel tasandil, palade ja tegijate isiklikest lugudest rääkimata. Kahu raamat võib aga anda tõuke kas või neile muusikahuvilistele, kes asuvad oma isiklikku edetabelit koostama. "Viis + sõnad" on nagu porgandikook šokolaadiga – kasulik ja maitsev.

Viiskümmend aastat rockiajalugu, 1001 paremat plaati

MARGUS KIIS
muusikakriitik

Robert Dimery, "1001 albumit, mida elu jooksul peab kuulama". Varrak, 2006.

Pärast viieteist aastat iseseisvat riiki on hakatud ka meil suure vaevaga välja andma rockiajaloo raamatuid, mida ainuüksi Suurbritannias ilmub aastas sadu. Enamasti tõlkeid (hiljuti ilmus näiteks Stingi autobiograafia "Murtud muusika"), lisaks mõni ka kodumaistelt autoritelt (Tõnis Mägi "Müümata naer"). "1001 albumit..." on siiski vaid üks "telliskivi" sarjast "1001...mida peab elu jooksul...", mõne aja eest väljastas Varrak ka "1001 filmi". Tänapäeva kultuur on oma erinevate tahkudega jõudnud oluliste juubeliteni. Filmikunst näiteks sai kümme aastat tagasi saja-aastaseks, veidi hiljem jõudis *rock'n'roll* "meheikka".

"1001 albumit..." on just nimelt rockiajaloo raamat. Teiste muusikalikeide austajatel pole sinna palju põhjust nina pista. Tõsi, jazzifännidel natuke on, veidi ka näiteks elektroonilise muusika huvilistel, aga näiteks klassika ja üldse "süvamuusika" armastajatel mitte. Peatoimetaja Robert Dimery sissejuhatus järgi ülistab raamat eelkõige terviklikku lühipaladest koosnevat albumit ja just rock hindab eriti sellist formaati (või vähemalt vanasti hindas).

Niisiis hõlmab raamat ajajärku 1955 – 2005: esimene plaat on Frank Sinatra "In the Wee Small Hours" ja viimane The White Stripesi "Get Behind Me Satan". Ametlikult on raamatu koostanud üheksakümmend kriitikut, kuid Robert Dimery kaastekstist võib aru saada, et suuresti tegi valiku tema. Kõigi raamatus esinevate plaatide juures on esitaja, plaadifirma, produtsendi, kujundaja ja päritoluma nimi, kestus ning lühike kriitiline tutvustus mõne kriitiku poolt. Enamiku plaatide puhul on avaldatud kaanekujundus ning tähtsamate juures ka

laulude nimekiri koos autoritega. Esindatud on ainult üksikute esitajate originaalplaadid (erandiks Phil Spector'i koostatud kogumik "A Christmas Gift for You" aastast 1963), seega on mõjukad filmimuusika kogumikud ja mitme esitajaga rockooperid välja jäänud.

Raamatu üheksakümmend kriitikut on reklaami kohaselt pärit kogu maailmast, kuid tegelikult tuleb lõviosa neist ingliskeelsetest maadest, peamiselt Briti Rahvaste Ühendusest ja USAst. Vaid mõni on pärit Hispaaniast, Kongost, Poolast, Saksamaalt, Lõuna-Aafrika Vabariigist ja Islandilt. Enamasti on tegemist vabakutseliste, mitme väljaande või meediakanaliga koostööd tegevate autoritega, märkimisväärne hulk neist on seotud ajakirjaga Record Collector.

Plaatide valik on rockikeskne, häbematu anglo- ja ameerikafilne ning eelkõige kriitike maitsest lähtuv. Siiski domineerivad viiekümnendate valikus jazziplaadid (Sinatra, Basie, Davis, Smith, Getz jt), kuuekümnendate algul folk (Dylan, Baez) ning soul (Sam Cooke, Ray Charles, Dusty Springfield jt). Julmalt astutakse üle nii vanast *rock'n'roll*ist (eranditeks Presley, Domino, Little Richard, The Crickets ja mõned teised) kui ka briti biidist (eranditeks vaid Beatles), sest väidetavalt ei tootnud need stiilid piisavalt terviklikke albumeid. Alates kuuekümnendate keskpaigast domineerib rock ja tundub, et edaspidi näiteks korralikke jazziplaate enam ei ilmunudki. Seitsmekümnendatel puudutatakse põgusalt *reggae*'t, kaheksakümnendatel lisanduvad tähtsamad hip-hopi albumid ning üheksakümnendatel elektroonilise popmuusika pioneerid.

Lõviosa väljatoodud plaatidest on ilmunud Suurbritannias või USA-s. Teiste maade artiste ja nende loomingut on käsitletud vaid siis, kui need on oluliselt

mõjutanud mainitud riikide muusikaelu. Näiteks on üllatavalt hoolikalt kaetud saksa *kraut-rock*, mainitud on ka prantsuse elektroonikuid (mõistagi Jarre'i "Oxygene") ja üksikuid erinevate maade kultusartistide à la Björk Islandilt, Os Mutantes Brasiiliast, Hanoi Rocks Soomest, Fela Kuti Nigeeriast jt. Rootsit esindavad samas vaid ABBA ja Neneh Cherry. Ja ainult suur anglofiilsus seletab asjaolu, et tuhande ja ühe hulgas on lisaks kolmele The Smithsi albumile tervelt neli Morrissey sooloplaati.

Asjaolu, et valiku on teinud just kriitikud, mängib raamatus olulist rolli. Megapopulaarsus rahva seas ja miljonid müüdüd plaadid pole olnud eriline argument. Nii on välja jäänud kõiksugu poistebändid (erandiks The Monkees) ja plikapauerid (erandiks Britney Spears), ka mainstreampopi ülejäänud esindajaid käsitletakse eelkõige kunstipärasuse rangest kriteeriumist lähtudes. See-eest on hoolikalt vaadeldud näiteks kõikvõimalikke pungijärgse ajastu esindajaid ja suundumusi. Nii on 1001 plaadi sekka sattunud rohkesti nimesid, mida 99 protsenti lugejaist pole ehk eales kuulnudki. Eriti teravalt ilmneb see kaheksakümnendate käsitluses (nagu väidab Mark Bennet, oli 1986 raudselt halvim muusika-aasta), kus toonastest kesktee-partistidest on raamatusse pandud vaid Adam & The Ants, OMD, Human League, ABC, Rush, Prince, Simple Minds, Kate Bush, Michael Jackson, Bruce Springsteen, Duran Duran, Def Leppard, Madness, Cyndi Lauper, ZZ Top, Eurythmics, U2, UB 40, The Police, Culture Club, Frankie Goes to Hollywood, Sade, Van Halen, Tina Turner, A-Ha, Tears for Fears, Dire Straits, Simply Red, The Smiths, Bon Jovi, Depeche Mode, George Michael, Guns'n'Roses, Pet Shop Boys, Madonna ja Janet Jackson,

VÄLJA VALINUD JA KIRJUTANUD 90 JUHTIVAT KRIITIKUT
KOGU MAAILMAST.

1001 ALBUMIT

MIDA ELU JOOKSUL PEAB KUULAMA

EESSÕNA AUTOR
MICHAEL LYDON

PEATOIMETAJA
ROBERT DIMERY

samas kui plaate on mainitud üle kahesaja ja erinevaid esitajad üle saja seitsmekümne viie – ülejäänud olid kas *metal*- või alternatiivartistid.

Tundub, et raamatu lõpu poole on kriitikute meel natuke nürinenud ja veidi enneaegselt on klassikuseisusega õnnistatud liiga paljusid uuel sajandil õitsenud retro-rocki- ehk nn *the*-bände (The Thrills, The Killers, The Zutons, The Darkness jne). Samuti on küsitav, kas räppar 50 Cent ikka väärrib raamatusse paigutamist lihtsalt sellepärast, et ta oskab John Dorani

sõnade kohaselt müüa plaate nii *wannabe*-gängeritele kui ka lihtsalt peopaniijatele. Samas võib muidugi sellest aru saada, sest killustunud internetiajastul on raske määratleda nii superstaare kui ka ajalukku jäämise võimalusi.

Kui nüüd lõpuks raamatu tuuma ehk 1001 plaadiarvustuse juurde tulla, siis leiab siit taseme kõikumisele vaatamata mõndagi. Algajatele muusikakriitikutele on raamat siiski paras õppematerjal. Keskmise arvustuse räägib natuke esitaja ajaloost, lühidalt plaadi tähtsusest, mõnest loost (mis

kindlasti ei tohi olla hittsingel), üldjuhul ka plaadiümbrisest, läbimüügist jms. Tim Jones armastab lisada veidi üldajaloolist tausta. David Hutcheon käsitleb praktiliselt ainult laulude teksti ja sõnumeid, nii et plaatide muusikaline pool jääb täiesti käsitlemata. Ka Will Wulford-Jones kirjutab kõigest muust, aga mitte plaadi helilisest poolest. Keskmisest vaimukam on näiteks John Lewise kirjutis Michael Jacksoni "Thrillerist". Kuigi väga palju nalja ei saa (vastupidi, mõnda plaati käsitletakse lausa koomiliselt tõsiselt, näiteks Chris Shade'i kirjutis Laibachi "Opus Dei'st"), esineb üllatavalt palju kategoorilisi väiteid, näiteks Alexander Milasi arvamus, et Iron Maideni "The Number of the Beast" on "kõigi aegade parim *heavy metal*'i plaat" või Bruno MacDonaldi oletus, et Madonna "Like a Prayer" on tähelepanuväärseim pop-plaat pärast Beatlesi "Revolverit".

Raamatut on tõlkinud eesti keelde Peeter Mikkov (50ndad), Ester Eggert (60ndad), Kalle Klein (60ndad), Andris Feldmanis (60ndad ja 70ndate teine pool), Valner Valme koos Rebekka Lotmaniga (70ndate esimene pool), Kai Pöld (80ndad), Juhan Habicht (80ndad), Tom Karik (80ndad), Joosep Sang (90ndate algus), Tristan Priimägi (90ndad) ja Tõnis Leemets (2000ndad). Üldiselt on üsna keerulise kriitikakeele ümberpanemisega rahuldavalt hakkama saadud, kuigi mõnikord tuleb ette stampväljendite otsest tõlkimist ja püüdu komplitseeritud põimlauseid mõttetu tervikuna säilitada. Samas esineb originaalis efektsete väljendite tuimaks ja asjalikuks muutmist. Leidub ka naljakaid eksimusi, näiteks rida Doorsi "LA Womani" kirjeldusest: "The Doors ei ole eal olnud nii ühtne, nii Beach Boys, nii Armastus" (väga suure tõenäosusega mõeldi Armastuse asemel siiski Doorsiga samal ajal tegutsenud psühheedeeliabändi Love).

Kuigi võib-olla liiga rokkiv ja anglo-tsentriline, on "1001 plaati ..." kena sissejuhatus popmuusika ajaloo viimase viie-kümne aasta tähelepanuväärsele pärandile ning tutvustab samas ka kriitikute hingeelu ja eelistusi. Kindlasti ei tasu võtta kõike kirjutatut puhta kullana ega hakata kokku ostma kõiki mainitud plaate. Igal maal, ka Eestis, on omad klassikud ja mõjukad muusikud, laulud, teosed ja kogumikud, mida tasub kuulata enamgi kui paljusid käesolevas kogumikus mainitud. Loode-tavasti ilmub meil tulevikus ka raamatuid, mis neid üles loevad ja tutvustavad.

Bestseller eesti kaluri järeltulijast

REET MARTTILA

muusikateadlane

Caterina Stenius. Chaconne: Magnus Lindberg ja uusi musiikki. WSOY, 2006, 344 lk.

Caterina Steniuse raamat on suurepärase näide, kui inimlikult, haaravalt ja samas asjatundlikult on võimalik kirjutada nüüdisheliloojast. "Chaconne" pole mingi tavaline elulugu – selle kirjutamine 50-aastase täies loomejõus mehe kohta olekski mõttelt pidulik –, vaid rida maitsekaid ja vaimukaid mõtisklusi erinevatest vaatepunktidest.

Soomerootslane Magnus Lindberg on mingis mõttes soome uue muusika tõusuaja sümbol ja tema massiivne orkestriteos "Kraft" 1980ndatel toimunud radikaalsete muutuste helisev monument. Lindbergi teoste kuulamine ei ole lihtne ja nende esitamine võib olla üle mõistuse keeruline, aga huvitaval kombel käivad tema lugusid kuulamas isegi sellised inimesed, keda ükski teine nüüdishelilooja ei saa liikvele. Ta on kirjutanud umbes kaksikümne tundi muusikat, olnud nii edukas, kui sellel alal üldse olla saab, ning sellele vaatamata jäänud sümpaatseks ja tagasihoidlikuks inimeseks.

Caterina Stenius on keskendunud küll Lindbergile, aga temale lisaks maalib ta lugupidava ja kriitilise, sügava ja humoorika, täpse ja realistliku pildi kogu "korvat auki" -pölvkonnast, kust on tulnud palju praeguseid tipptegijaid, muu hulgas Kaija Saariaho ja Esa-Pekka Salonen. Stenius ei ole huvitunud "soomlaste edust" või geniaalsusest, vaid kunsti tegemisest ning seda mõjutavatest jõududest ja inimestest. Ja inimestel on ju erinevad seisukohad, nad mäletavad erinevalt, on hajameelsed ja segadust tekitavad. Nii ka raamatu autor ei püüa meeletult midagi tõestada või mingeid üheseid tõlgendusi välja pakkuda.

Steniuse raamatu peategelasteks on kamp innukaid noori, kellel on tohutu tahe tuua end kuuldavale ning meeletult energiat ja andekust realiseerida oma ideid. "Chaconne" on ühtlasi lugu sellest, kui marginaalne on tegelikult mässamine vanema põlvkonna vastu ja kui tähtis tegutsemine sisemisest vajadusest, minemata kompromissidele olulistest asjadest. Siiani on kirjutised "korvat auki" -rühmitusest

olnud enamasti ajakirjanike pompöössed ülistuslaulud, harras "legendaarse" imetlemine. Steniuse raamat ei kummuta müüte, vaid lihtsalt möödub neist elegantselt ja keskendub teemale.

Palju lehekülgi on pühendatud Lindbergi õpiajale ja ei jää mingit kahtlust, kui otsustav tähtsus on õige õpetaja ilmumisel noore andeka isiku ellu. Milline õnn, et 1970ndatel oli Sibeliuse Akadeemias juba olemas entusiastlik, isegi

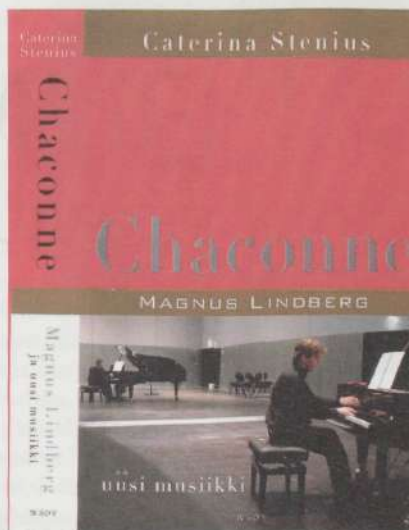
võiks öelda fanaatiline teooriaõpetaja Risto Väisänen, kes võttis korralike inimeste seast välja visatud Lindbergi ja Saloneni oma hoole alla. Neil oli tundides tõeliselt tore olla, kõik vedasid virnade viisi noote kohale ja igasugune initsiatiiv – Esa-Pekka dirigeerimine kaasa arvatud – oli teretulnud. Nende tegevus pidi kohati olema lausa ekstaatiline, sest kord olevat klaver Skrjabini Esimese sümfoonia helide kuue käe raskuse all ära lagunenud. Väisänen ise kommenteerib neid aastaid lühidalt: "Tundidest muidugi ei piisanud. Kui leidis mõni vaba klass, siis korraldasime mängusessioone."

Raamatus on loomulikult juttu ka Lindbergi kesketest teostest, aga tegemist pole traditsioonilise muusikaanalüüsiga. Stenius ei varju pädevate fraaside taha, vaid selgitab elavalt ja vaimukalt muusika sünni ja esitamise lähtepunkte, mõisteid, helilooja kohta maailmas. Autor rõhutab, et kuigi helilooja töö on üksildane, ei loo ta oma muusikat tühjuses, vaid osana muusikalisest ühiskonnast, kesk muusikabirnise karmi tegelikkust. Eriti värvikas on peatükk "Elamisest ja ellu jäämisest", kus eredaima isiksusena tõuseb esile kirjatuse Boosey & Hawkes promootor Janis Süsskind, kes planeerib oma kaitsealuse Magnus Lindbergi karjääri samasuguse andumusega nagu mõni poptähe mäenedzer.

Meeldiva üllatusena lugesin raamatu 240. leheküljelt: "Göran [Magnuse isa] nimi on pärit Eestist ja eesti nimest Juran. Magnus-lootsi [helilooja Magnuse isaisa isa] isaisa oli nimelt eestlane. Eestlane oli ka Anita [Magnuse ema] emaema isa, nii et Magnus juunioris on eesti verd kahelt poolt." Eesti nimi "Juran" on tõenäoliselt pärit õigeusu kirikuraamatust (aastal 1809 läks Soome Vene keisririigi koosseisu). Kui

hakkasin kaardilt otsima, kuskohas see Magnus-lootsi siis elas, avastasin, et tema kodu, Porvoo kandis sügaval meres peituvat Pirttisaare vasakpoolseks naabrigi on Eestiluoto (Eesti laid) ja sellest põhja pool asub Esthamnsviken (Eesti sadama laht, N 60°13' ja E 025°35'). Huvitav oleks sel teemal mõne ajaloolasega vestelda. Teades, et maailma ühe kuumema nüüdishelilooja

esiisaks oli eesti kalur Jüri, tundub täiesti loomulik Lauri Otonkoski jutustus: "Peab ütlema, et enne kontserdireisidele minekut on Magnus küll hämmastavalt vähe harjutanud. Ta esineb Anssi Karttuneniga New Yorgi Carnegie Hallis, Tokios ja teistes väikestes küladest. See selleks, aga mulle tuleb meelde, et kord olime Magnusega kalal kaksikümne tundi ühtejuttu paar päeva enne, kui ta pidi sõitma Londonisse või New Yorki või kusagile mujale. Ja kui püüad merel haugi jääkülmas veest, siis on see veidike riskantne. Näiteks võib tulla sõrmedesse väikseid haavu – haugid purevad, puss libiseb käest. Magnusel käis küll mingil hetkel kuidagi poolmärkamatu peast läbi, et kas see nüüd ikka on päris mõistlik tegu, aga kalastuskirg oli vastupandamatu ja haugipüügi kõige magusam aeg käes. Ma tahan ainult öelda, et mõni teine oleks võib-olla ennast hoidnud või isegi harjutanud."

RAM ja Metsatöll esitamas Veljo Tormise "Raua needmist".

FOTO ANDRES TEISS

POP & ROCK

Eesti asi, kus on *metal* sees

KRISTEL KOSSAR

Kuku raadio ajakirjanik

Kui Metsatöll ja RAM oma Tormise-teemalist DVD-d esitlesid, polnud Rock Cafés just palju vaba seisuruumi, istekohtadest rääkimata. Hulk pikkade juuste ja neetidega mehi ja musta riietatud tüdrukuid. Aga ka harilikke teksade-toppidega iludusi, keda võiks muul ajal trehvata ilmselt mõne *mainstream*-klubi tantsupõrandal puusa nõksutamas. Oli

soliikses eas, rätsepakostüümiga ja Chanel 5-e järele lõhnavaid prouasid, ringi kõndisid konkureeriv rockiäss Sal-Saller ja telestaar Andres Raid. Ja säääl kaugemal, kuhu ei ulatunud huilgavate "Lahinguväljal näeme, raisk!"-särkides noormeeste musavaimustus, paistis ka Eesti president koos riigi esimese leediga. Mass lava ees tõstis käed ja lavalt kõlav "Raua needmine" pani kuulajail

kaugemaiski soppides seljakarvad võbelema.

Collage, Leigarid ja... Metsatöll?

Mis see siis on, mis paneb fänne Soomest ja Saarest kohale sõitma, kui Metsatöll lavale tuleb? "Rahvuslikku sidet muusikaga on kogu aeg otsitud, ehk mõned lained on olnud lihtsalt tugevamad," arwab Lauri Õunapuu, kes Metsatöllus kitarri, aga

ka kannelt ja torupilli mängib. "Seitsme-kümnendate lõpul otsisid inimesed niisamuti rahvuslikku asja. Olid Hõim ja Collage, sündisid Leegajus ja Leigarid. Oli tugev ärkamisaeg, vastukaaluks sellele, mida nõukogude võim püüdis sisendada – et rahvakunst olgu koreograafiliselt kaunis ja kõigile arusaadav. Mingis mõttes oli see toona protest," leiab ta. "Otsiti pärimusasja, mida rockmuusikasse panna, sest noored on noored. Sul on kergem lihtsalt mõista rockmuusikat läbi selle, kes sa ise oled. Ja kui oled rockmuusik, annab see rahvalaulule uue hingamise. Rahvamuusika areneb pidevalt – muutuvad inimesed ja traditsioonid, muutub ka muusika."

Lauri meelest ongi muutunud ajad toonud lavale Metsatõllu ja muud eesti etnorocki bändid – näiteks Raud-Antsu ja Oorti. "Paljudest pole kuulnudki, kusagil Põlvas või Võrus kindlasti tehakse midagi," arvab ta. "Kui on mingi pakkumine kuulata just niisugust muusikat, näiteks folk-*metal*'it, leiavad inimesed endas ka niisuguse vajaduse."

Helene ja Kristjan on just niisugused inimesed. "Folk-*metal*'i juurde jõudsin mööda üsna erinevat teed, esiteks hakkasin ma huvi tundma LARPi ehk rollimängu vastu ning öde hakkas ees kuulama kõikvõimalikku folki ning folk-*metal*'it. Ise fännasin enne sellist välismaa *metal*'it, eesti asi tundus kuidagi kahvatu selle kõrval," selgitab Helene aka Randiel Forsul. "Metsatõllust olin kuulnud, aga ise kuulanud neid polnud. Õe kõrvalt jäi aga asi kõrva. Vaatasin, et see on selline hea oma asi, milles väge ning keevitamist topelt nii palju kui välismaa bändidel. Armusin esimesest kuulmiskorrast Tõllu ära! Siis läksin veel kontserdile ka ning *live*'is oli bänd ikka veel parem." Helene ütleb, et rollimängu seltskonnas kuulatakse ka valdavalt sellist muusikat. "Sealt kuulsin jälle juurde Tharapitat ning Oorti ka. Folk-*metal* on minu jaoks, jah, üsna elustiil, kuulan muud asja ka, aga see on ikka see kõige hinge- ning südamelähedasem, oma asi."

Kristjan jõudis folk-*metal*'i juurde tuttavate kaudu, kes seda kuulasid ja tallegi soovitasid. "Minu jaoks tähendab folk-*metal* eestluse ja rahvusliku uhkuse valmist muusikavormi – ehk siis suure ja paatosliku tegemist paljudele mõistetavaks. See on loomulikult ülimalt kiiduväärne ja vajalik. Lisaks muidugi ka helikeel, mis popmuusikast jõuliselt eristaval moel on lihtsalt meeldiv ja meelt lahutav."

Kuid Metsatõllul on ka rajumaid fänne.

Aimar Ventsel

etnoloogiadoktor ja muusikakriitik

Ma arvan, et osati on folk-*metal* aktsepteeritud ja mõistetav viis muusikat teha. See on pateetiline, mängib just sellele, mida tavainimene kuulda tahab: suur minevik, karmid sõdalased, kangelased.

Folkmuusikaga on kord juba nii, et teatud asjad on seal kergemini aktsepteeritud kui teised. Folgi segamine *metal*'i või jazziga on aktsepteeritud, pungi või hip-hopiga mitte. Ehk siis *metal* on suhteliselt salongikõlbulik muusika, milles on juba eos mõningane maailma ja iseenda idealiseerimine, mis siis viib edasi eestluse idealiseerimisele. Võib-olla saab seda pidada ka rahvalaulu ümbersünniks, milks mitte, sest rahvalaulul pole ühest definitiooni.

Tegelikult on iroonia etnomuusika puhul see, et puhast ja arhailist muusikat ei kannata suurt keegi välja, see on väga diletantlik ja tihti ebanusikaalne. Selleks, et massid seda aktsepteeriks, tuleks see ka ilusaks teha. Mida annab teha ka läbi *metal*'i ja progerocki. Mis mind ennast häirib selle asja juures, on vahest kogu elitaarsus folk-*metal*'i juures, ma ei saa aru, mispoolest Oort ja nii edasi on "änamad" kui teised muusikud või inimesed. Eesti folgiga on niikuinii see asi, et seda idealiseeritakse kõvasti. Saksamaal on *volksmusik* näiteks konservatiivsete pensionäride joomamuusika, suhteliselt kehva reputatsiooniga. Eestis on aga kõik rahvuslik hoobilt hea. Kuhu see asi edasi läheb? Ma arvan, et suurt mitte kuhugi, ainult et bände tuleb juurde.

Folk-*metal* on maailmas (Euroopa muusikas) kõva asi, seda tehakse palju ja eriti just Iirimaa ja Skandinaavias, aga ka Ida-Euroopas. Eestis on seda isegi vähe. Sel muusikal on oma kuulajaskond, mis segab paganauskusku ja igat sorti müstitsismi ning kus on otsapidi sees ka neonatsid. Ega see Eestis ka teisiti ole.

Kodulehelt torkab iseäranis silma bändi logo, mis kaunitari kehale tätoveeritud; tortidest-särkidest-luuletustest kõnelemata. "Tüüpilist Metsatõllu fänni polegi olemas," leiab Lauri Õunapuu. "Meie kontserdidel käib väga erinevaid inimesi, mõni armastab rahvamuusikat, mõni klassikalist muusikat, mõni jazzi, mõni padu-*metal*'it ja mõni ei armasta üldse muusikat. Kui mingisugust fänluseasja paika üldse panna, siis võibki öelda, et see on inimene, kes käib Metsatõllu kontserdidel." Ei mingit ühishimetajat, niisiis? "Metsatõllu fännidel on soe süda," arvab Lauri.

Vajame etnorocki?

Kuid, nagu öeldud, mahub Metsatõllu kõrvale Eestisse veel teisigi folk-*metal*'i tegijaid, näiteks Raud-Antsu, kes just pärimuslikku regilaulu *metal*'iga elustab. "Raud-Antsu looma ajendas meid ühelt poolt huvi regilaulu ja teisalt rockmuusika vastu," kõneleb Madis Arukask, bändi kidramees ning tavaelus Tartu Ülikooli õppejõud, kes oma doktoritöös uuris setu rahvalaulude tekstuaalset poolt. "Raud-Antsu eristab ehk teistest bändidest see, et vokaali laulavad naishääled, nagu see eesti

regilaulude puhul viimaste aastasadade jooksul on olnud." Madise meelest kerkib rockiga tempimisel ikka küsimus, et kui palju on alles seda autentset regilaulu. "Meie anname endale ka aru, et teeme ennekõike rockmuusikat. Kõik meie lood on algselt autentset regilaulu, heliloominguga me ei tegele. Vahendid selle ettekandmiseks on aga rockilikud," räägib Madis. "Sellepärast ehk kõnetabki see inimesi, sest suuremal osal tänapäeva eestlastest puudub oskus regilaulu autenttsel moel vastu võtta." Millised on aga Raud-Antsu fännid? "Need on inimesed, kes tunnevad olemuslikku huvi selle vastu, mida kujutab endast vanaeesti maailm ja pärimus ning kuidas seda võiks kaasajal vastu võtta. On suur hulk inimesi, kellele see on oluline."

"Eesti inimesed vajavad rahvuslikku, seda iseolemise asja," on kindel Lauri Õunapuu, kes koos oma sõpradega asutas Arhailise Meestelaulu Seltsi. "Kui nad selle kusagilt lähedalt leiavad, siis võimendub see nende sees. Kui nad selle üles leiavad, on väga hea."

Eestlaste muusikamaitse edetabelite järgi

MARGUS KIIS
muusikakriitik

Aastate lõppedes tehakse ikka ja jälle kõiksugu kokkuvõtteid ning edetabeleid. Tabel on lineaarne, nominaalne ja ühedimensiooniline reaalsuse peegeldus. Kergesti mõistetav ja sama vaele kui statistika. Kas nende tabelite järgi saab ka midagi öelda eestlaste muusikamaitse kohta üldiselt?

Raadio 2 on juba alates 1993. aastast koostanud 40-kohalist aastahiti edetabelit, mis seatakse kokku kuulajate erinevaid kanaleid pidi saadetud kirjade ja elektronankeetide põhjal. Hääletusperiood ei kesta siiski terve aasta, vaid on novembris ja detsembris. Koostamise põhimõtted ja lühike hääletusaeg mõjutab tugevalt tabeli tulemusi, eriti selle ülaosa, nii ka seekord. Esiteks on seal esindatud lood, mis on populaarseks saanud aasta lõpul. Teiseks, mainitud viisil hääletajatest kuulub lõviosa vanuserühma 10–22 aastat ning selles eas kuulajate maitse on aastahiti tabelis domineerinud algusest peale. Aastal 2006 oli peamiseks hääletuskeskkonnaks pealegi teismeliste suhtlemis- ja fotoportaal rate.ee, mis vanuserühma mõju veelgi suurendas.

Aastal 2006 kuulusid esikümnesse hetkel moes oleva poprocki stiili esindaja Traffic, loberäpparid Def Räädu & J.O.C., muusikalidest poppi hüpanud Mikk Saar, endine Nexuse liige Janne, muidugi Terminaator koos Hele Kõre ja Kristjan Kasearu (lauluga menumuusikalist "Romeo & Julia"), aasta lõpul hoolega üleshaibitud laulja Mari-Leen, Eesti räpparite "supergrupp" A-Rühm ja võitjana Tanel Padar & The Sun.

Padari võit polnud üllatus – laulja koos oma keskeltläbi käre ja meloodilise poprockiga on olnud viimastel aastatel tõesti menukas ning lugu "Võta aega" kedrati nii raadios kui ka öllereklamis. Mikk Saar kogus tuntust populaarse telesaates "Tantsud tähtedega", teles näitas end ka A-Rühm. Ülejäänud on nautinud parajat raadiote toetust.

Tabeli teisel ja viiendal kohal olnud Mari-Leenu puhul on siiski tunda teda promova plaadifirma karvast kätt, kuna kumbki neist kahest keskpärasest laulust ei olnud eri-

Tanel Padari & The Suni võit polnud üllatus – bändi käre ja meloodiline poprock on olnud viimastel aastatel tõesti menukas.
FOTO SCANPIX

line raadiohitt. Aastahitis sadu kordi ühe loo poolt hääletamine pole keeruline ega kallis tegevus, vaja on vaid aega ja tahtmist. Mari-Leenu LP-d "Rahutu Tuhkatriinu" reklaamiti aasta lõpul intensiivselt kui "aasta oodatumat", kuigi enamik inimesi polnud sellenimelisest lauljast varem kuulnudki. Selles mõttes *déjà vu* üheksakümnendatest, kui samasuguseid nippe tarvitati korduvalt. Agressiivne reklaam ja kahe laulu tabelisse lükkamine andis ka tulemust: plaat jõudis ka R2 koostatava plaadimüügitabeli etteotsa.

Albumite müügitabel on sisuliselt tunduvalt tõsiselt võetavam, sest poolthääle "klikkide" asemel loendab ta realselt müüdüd plaate. Suhteliselt kalleid originaal-albumeid ostavad elkkõige üle 25-aastased, sest nooremad oskavad endale meelepärast muusikat internetist ka tasuta kätte saada. Raadio 2 koostatud Eesti albumimüügi top 10 pakubki juba pikemat aega vastavat vaatepilti. Domineerivad just "soliidsemale" publikule suunatud heliplaadid. Hea meel on tõdeda, et lõviosa neist on Eesti päritolu. 2006. aasta üks enim müüdüd plaate oli Rein Rannapi ja Maarja-Liis Ilusa koostöös valminud Rannapi vanade menulugude majesteetlikud uustöötused LP-l "Läbi jäätund klaasi".

Teine väga populaarne album oli taas ammuste eesti šlaagrite ümbertöötlustest, Lauri Saatpalu & Katrin Mandeli "Ei kunagi".

Aasta lõpu poole müüdi hästi ka legendaarse Eesti Raadio meeskvarteri kogumikku "Üksi, iseendas üksi" Ivo Linna Valgre-töötlustest. Isegi Arvo Pärdi plaat "Da pacem" on kenasti menuplaatide sekka sattunud.

Samas pole ka nooremad kuulajad oma lemmikuid siiski ostmata jätnud. Tanel Padar on läbi aasta oma erinevate plaatidega esikümnes hõljunud, samamoodi ka Metsatöll. Sügisel osutus üllatavalt popiks musta huumorit viljelevate Kosmikute "Pulmad ja matused". Erinevaid põlvkondi ühendab võib-olla noor hõbehääl Liisi Koikson, kelle sulnite ballaadide kogumik "Väike järv" püsis tabelis väga kaua; aga miks ka mitte Jäääär, kelle DVD ja LP "Vaaata" ronis sügiskaamose turjal jõudsalt üles. Siiski on poppide ja noortepäraste bändide lauljate hüppamised esikümnesse olnud üldjuhul väga kiired. Rääkimata vähegi alternatiivsematest tegijatest, kellest vaid No Big Silence, JMKE ja Vaiko Eplik on saanud 2006. aastal esikümne kohta maitsta.

Üldiselt tundub, et ei aastahitis ega ka plaate ostvate inimeste eelistustes ole aastatega suuri muutusi toimunud. Esimeses domineerib endiselt nooremale publikule suunatud muusika, mille stilistikas on toimunud küll mõningaid muutusi (disko asemel rohkem kergemat rocki ja hip-hoppi). Albumiostjatele meeldivad aga endiselt pisut "toekamad" tegijad.

Hortus Musicus Brüsselis.
FOTO URMO KOHV

MODULATSIOON

Hortus Musicus säratas Brüsseli sügistalve

URMO KOHV
vabakutseline

Aasta lõpp tegi europealinna eestlaste ja kohalikele muusikahuvilistele ootamatult väärika kingituse, tuues Brüsseli dominiiklaste kiriku sajandivanuste võlvide alla tippvormis Hortus Musicuse ja selle karismaatilise juhi Andres Mustoneni.

Ühe tavalise röske novembriõhtu tunduvalt valgemaks muutnud kontsert sai teoks tänu Eesti saatkonna eestvedamisele ning Euroopa Liidu ja NATO juures resideerivate Eesti esinduste abile. Lisaks Brüsselile külastas Eesti vanamuusika lipulaev päev hiljem ka Luksemburgi, esinedes sealses Püha Johannese kirikus.

Oma 35. tegevusaasta juubeli eelõhtul publiku ette astunud kollektiiv oli tavapärasest heast vormist veelgi kõrgemal, andes siinkirjutaja arvates ühe oma parimatest kontsertidest. Lisaks hingestatud ja tundlikule mängule, hästi valitud muusikale ning õnnestunud kokku pandud kavale andis kogetud täiusele viimase lihvi ka dominiiklaste kiriku vaimne atmosfäär ja hea akustika.

Ühesõnaga, sel 27. novembri õhtul toimusid kõik tegurid, mille kaudu võrattu muusika õigetes kätes kordumatuks elamuseks või-

mendub. Kuigi kui aus olla, siis on Hortus Musicuse aastakümneid koos püsinud liikmed ammu lakanud olemast lihtsalt hea muusika interpreetid, pigem võib neid julgete arenduste ja avarapilgulise teemakäsitluse tõttu juba esitatud teoste kaasautoriteks pidada.

Kavast "Muusikalised ristumised" suurima võimaliku naudinguga saamine eeldas, nagu ikka, head muusikaajaloo tundmist ning vastavat kuulamiskogemust, kuid ei jätanud külmaks neidki, kelle suhe muusikaga jääb rohkem "pühapäevakuulaja" piiridesse.

Pakkuda igaühele midagi peene tunnetusega ja arusaadavas muusikalises keeles, laskumata rõhutatud elitaarsusse või publikut peibutavatesse labasustesse, on läbi aegade olnud Hortus Musicuse kaubamärk. Ilmar Laabani surematuid sümboleid kasutades võiks öelda, et Eesti muusikamaastikul on ainult Hortus Musicusel õnnestunud "liita inimnäoks rahe ja liblikas".

Sellelgi kontserdil vaheldusid vastavalt temaatikale ilmalikud laulud ja tantsud hardalt religioossete muusikateostega, euroopalik traditsioon põimus heebrea ja india kultuuripärandiga ning 13. ja

21. sajand astusid käsikäes üle ajalookuristikute. Kõike seda esmapilgul liigendamatu sidus pehmelts ning nauditavalt, vaid aeg-ajalt tajutav inspiratsioonikude Hortus Musicuse järeleaimamatu muusikaline käekiri, mille tulemusena tekkinud kaunikõlaline tervik tõestas taas, et mis tahes multikultuursus on ainuvõimalik vaid muusikas.

Tavapärasega võrreldes oli "Muusikalised ristumised" ehk isegi kokkuhoidlikum kui mõned teised ansambli seinast seinä võnkuvad kavad, kus võivad kõlada nii Machaut' motetid kui ka Piazzolla tangod. Tänu Brüsselis mahapandud marsruudi sirgemale suunale oli rännak väljapeetum, "vaatamisväärsuste" võrgustik tihedam ja saadud elamus selle võrra võimsam.

Müsteerium avanes kuulaja ees lühikese, kuid lööva vanaheebrea liturgilise teosega "Wajiqra Moshe", mille tekst pärineb Teisest Moosese raamatust. Edasi libiseti sujuvalt ja loodud lummust kaotamata keskajast tänapäeva, jätkates Arvo Pärdi suurepärase loomingu. "An den Wassern zu Babel" ja "Da pacem Domine" kõlasid ühtaegu lennukalt ja helgelt, eriti võimas ja huvitav tundus just viimase teose "hortuslik" versioon. Lühike "Miserere" 15. sajandi tundmatult autorilt löi kandva silla nüüdisaegse Euroopa ja 16. sajandi India vahel, kust tuli ettekandele klassikaline *malahari raga* "Padumanabha". Julge ja õnnestunud esitus tõi veenvalt välja *raga* tugeva sisemise laengu ning tundus, et ka pühakojas atmosfäär asendus korra meditatsioonitelgi auraga.

Kaks 13. sajandist pärinevat itaalia tantsu kujunesid lõdvestavaks energiapommiks nii publikule kui ka muusikutele, et seejärel jätkata taas tõsisemate teemadega – traditsiooniliste juudi lauludega ning väga isikupärase helilooja Aleksander Knaifeli loomingu. Tema valdavalt vaimuliku sisuga helitööd on originaalsed oma äärmiselt hapra, hõljuva ja vaikust võimendava stiili poolest ning neid kuulates tekib tahtmatult kartus isegi valjusti hingata, rääkimata kõhatamisest. Dominiiklaste kirikus kõlanud napp "Uteshitelju" sellist efekti tavapärasest tugevama kõlapildi tõttu küll ei taotlenud, ent mõjus värskendavalt ja innustavalt.

Veel ühe itaalia 14. sajandi tantsuga ning india 19. sajandi *jaganmohini raga*'ga "Sobhillu" sillutati aga sobiv hoorada järgnevatele kõrglennuhetkedele, mis täitsid kogu kontserdi maagilise lõpuosa. Üsna kõrgel ehk taevale ligemal elavad ka rahvad, kelle poegade seast olid valitud kõnealuse muusika autorid. Gruusia helilooja ning meie Arvo Pärdi ea- ning mõttekaaslase Gija Kantšeli teos "Helesa" mõjus oma pikkade arenduste, ootamatute languste ja raevukate lahtihüpetega ootuspäraselt rabavalt. Tundub, et ka Andres Mustoneni ja tema ansamblikaaslaste karismale istub hästi koostöö autoriga, kelle loomingu justkui vahelduks veepiisa kukkumine kõuekärgatusega.

Kolm viimasena kõlanud kompositsiooni kuulusid siinmail vähe tuntud, kuid salapärasesse ja omanäolisse loominguilisse pärandisse – Armeenia õigeusu kiriku liturgiasse. Liturgilised laulud "Avun", "Hajr Sub" ja "Hor Zham" ühendasid endas kogu inimliku ülespoole pürgiva jõulisuse ja harduse, mida võib helikeelde kätkeada vaid sügavalt pühendunud autor. Peale hingestuse ja loomupärase lihtsuse on sellisel muusikal ka puhastav ja ülendav toime, mille mõju saab esile kutsuda vaid samal viisil pühendunud ning tõetruuduses kompromissitu esitaja.

Hortuse vennaskonna väärikad kogemused religioosse ja vanamuusika esitamisel ei vedanud siin alt ning tulemusena avanes harmooniline ja kirgas, pürgimuslikult rohkem üles kui publikule suunatud rituaalmaagia.

LIBER

Kitarriõpikute traditsioonist Eestis

Intervjuu Heiki Mätlikuga

AET MIKLI

kitarrist

Eestis on mitmeid kitarriõpetajatest heliloojaid, kes on kirjutanud muusikapalu lastele: Ranno Nurmsaar, Lauri Jõelet, Peeter Prints, Ilo Toming, Vaido Petser. Mõned neist lugudest on ka trükis ilmunud. Kitarrimängu õpikute kaanel esineb aga aina ja ainult Heiki Mätliku nimi. Mätlik on koos kordustrukkidega välja andnud kümnekond kitarriõpikut, lisaks näpuotsaga muid klassikalise kitarril alaseid kirjutisi.

"Kitarriaabits" jõudis veel 2006. aastal välja tulla. Teie esimene õpik, "Kitarrimängu mehhaaniline tehnika muusikaklassidele. Lisa üldhariduskoolide programmidele" ilmus 1986. aastal, nii et tinglikult võiks juubelit pidada.

Heiki Mätlik: See oli tõesti üks esimesi selliseid, kuna eestikeelseid materjale, eriti just klassikalise kitarril poole pealt, varem üldse ei olnud, välja arvatud Uno Loobi legendaarne õpik. Välismaiseid oli üsna raske kätte saada ja tahes-tahtmata iga päev lastega tegeldes jäi harjutusi sahtlisse. Need said ükskord siis kokku kogutud. See on mõnes mõttes ka nagu hobi olnud – materjale koguda ja lõpuks mingiks üllitiseks vormistada.

Kui nüüd korra tagasi vaadata – aeg oli siis hoopis teine. Kitarrioopilase keskmine iga on märgatavalt noorenenud. Tollal ju paljudes lastemuusikakoolides kitarril eriala täiesti puudus. Kas on muutusi ka kitarril õpetamise meetodites?

Kitarrimängu vundament on jäänud tegelikult samaks mis 19. sajandil. Ida-Euroopas on kasutusel olnud verbaalselt edasiantav meetoodika, mis ka meile jõudnud. Seda võib isegi praegu näha Tšehhis, Ungaris, Viinis: õppejõud räägivad samu tõdesid mis sada või sada viiskümmend aastat tagasi. Minu õppetee oli selline, et mu esimesi õpetajaid Igor Klimenkov oli argentiinlanna Maria Luisa Anido õpilane, kes omakorda oli kuulsa hispaanlase Miguel Llobeti õpilane. Llobeti omakorda oli Tarrega õpilane, kes oli 19. sajandi lõpu – 20. sajandi alguse kuulsamaid kitarriõpetajaid. Nii et mingil määral on olemas samasugune järjepidevus nagu viiuli- või klaveriõpetuses, kus tsiteeritakse Chopini ja Neuhausi. Pedagoogiline järjepidevus ja vanad meetoodikad on ikka veel au sees.

Olete avaldanud üsna palju klassikalise kitarril õppematerjali. Mis neid väljaandeid üksteisest eristab?

Tegelikult täidab iga kool omaette eesmärgi, kitarriõppijate rühmad vajavad erinevat õppematerjali. "Klassikaline kitarrimäng" (1991) oli klassikalist kitarrimängu tutvustav ja propageeriv õpik, kus palju materjali sees. Seda müüdi omal ajal paari aastaga 8000 eksemplari. "Klassikalise kitarrimängu

kool” koosnes kahest osast. Esimene (1997) oli algõpetus, muusikakoolides õpetamiseks. Teises osas (1999) on kitarrimängu harjutused edasijõudnutele. “Kitarrimängu ABC” ilmus toetamaks TV 3 samanimelist saadet (1999). Tollal ei olnud veel võimalust kasutada DVD-d. See materjal sai hiljem videolindile (2000). “Akustiline kitarr” (2003) on üldine õpik ja räägib kitarr kasutamisest soolopillina, saatepillina, ka džassi põhitõdedest. Selle juurde kuulus ka CD, mis tegi õpiku üsna menukaks. Tegemist on siiski eelkõige käsiraamatuga iseõppijale.

Viimane on “Kitarraabits” (2006), mille ilmumise tingis vajadus väikelaste õppematerjali järele. Selline tendents ei ole ainult Eestis, vaid ka Põhjamaades ja Kesk-Euroopas. Seal on seda

laadi õpikuid praeguseks üsna palju välja antud. Kui kirjastus Valgus, kellega meil oli üsna hea koostöö “Akustilise kitarr” puhul, tegi ettepaneku kirjutada selline aabits, siis esiteks leidsin üles kahekümne aasta tagused materjalid, kui ma õpetasin viiekuueaastaseid lapsi. Teiseks olen kontserdireiside vabal ajal külastanud noodikauplusi, kas siis Londonis, Pariisis või Berliinis, ja ostanud kokku inglise, prantsuse ja saksa laste jaoks tehtud õpikuid. Nii olen saanud ülevaate, mis seal peaks olema ja mis mitte ja milliseid vigu vältida.

“Kitarraabits” eristub pisut eelkäijatest, erinedes neist tublisti juba repertuaari poolest – puuduvad vanad head lemmiklood “Meil aiaäärne tänavas”, “Tiu talutütrekene” jt. Ka metoodiline ülesehitus näib olevat teistsugune.

“Aabits” toetub näiteks Kodály ja Suzuki meetodile: esimesed leheküljed on ilma nootideta. Mängitakse peast, õpetatakse ainult rütm. Suzukilik on see, et materjali korratakse üsna palju ja selle raskusaste kasvab gradatsioonilis üsna aeglaselt.

Miks ei näe nende kaante vahel eesti rahvalaule? Lapsed ei tunne enam nii väga neid meloodiaid, pigem teatakse lugusid, mida vanemad on kunagi lastemuusikakoolis klaveril mängima õppinud. Siin on kiigatud erinevatesse klaveri- ja viiuliõpikutesse, mis viimasel ajal välja antud. Üldtuntud meloodiate kasutamise tõttu sobib see õpik ka teistest rahvustest lastele.

Soome keeles on teie õpikutest ilmunud “Akustinen kitara” Matti Juutilaineni tõlkes. Kas midagi on veel tõlgitud?

Eestikeelsena on väljaspool kasutusel “Klassikalise kitarrimängu kool” ehk KKK. Põhiliselt konservatooriumides, kuhu õpetajad on neid viinud või olen ise pakkunud.

“Akustilise kitarr” ja “Kitarraabitsaga” on kaasas ka CD. Kas see on tänapäeval levinud võte?

Enamikus kitarrikoolides ja kitarrilalade kogumikes on seda audiotehnoloogilist võimlust ära kasutatud. Seegi idee pärineb Suzuki metoodikast, kus õpilane kuulab materjali päevast päeva mitmeid kordi, nii et saab seda mängida juba kuulmise järgi. “Kitarraabitsa puhul” on ära kasutatud stereoeffekti. Pala on salvestatud kaks korda – esimesel korral on salvestatud pala meloodia, pandud paremasse kanalisse. Teisel korral on salvestatud saade, see on vasakusse kanalisse. Iga väike tüdruk või poiss oskab ju stereonappu keerata. Nii saab ta siis harjutada vastavalt kas saatekorde või meloodiat. Nii on iga kord harjutades justkui olemas ka õpetaja, kes õpilasega koos mängib.

“Kitarraabits” seletab tavatult palju muusikateooriat. Tuleb see sellest, et solfedžoõpetus ei kuulu meil enam, nii nagu ka mujal, endastmõistetavalt pillimänguõppe juurde?

Siin on lähtunud sellest, et õpik on mõeldud ka kodus õppimiseks ema või isaga.

Hispaanias ja Itaalias näiteks on nõue, et iga pilliõpik sisaldaks ka muusikateooriat.

“Akustiline kitarr” sisaldab kõikide lugude kaasaandena tabulatuure, mis on noodikirja mitteoskaja abiline pillimängu omandamisel – lugu on sisuliselt üles joonistatud. “Aabitsas” tabulatuur puudub.

“Akustilise kitarr” sihtrühm oli rohkem jazz-pop-kitarril huviline. “Kitarraabitsa” eesmärk on ikkagi kutsuda klassikalise kitarril juurde ja tutvustada kitarrimuusikat traditsioonilise noodipildi abil. Tabulatuuri sissetoomine oleks muutnud pildi märksa keerukamaks. Olen näinud õpikut, kus mitu süsteemi paralleelselt jooksmas. Lihtsus ja selgus on see, mis aitab lapsele kõige paremini nii keerulist asja nagu kitarrimängu õpetada.

Ludvig Juht – Eesti patrioot kontrabassiga

50 aastat surmast

ALO PÕLDMÄE

TMMi muusikaosakonna juhataja

20. jaanuaril 1957 lahkus elavate kirjast üks värvikamaid, omanäolisemaid ja ka vastuolulisemaid eesti muusikategelasi – kontrabassimängija ja helilooja Ludvig Juht. Tartumaalt Väägverest pärit Ludvig Juhti elu eesmärgiks oli tõestada, et kontrabass võib olla soolopill nagu teisedki instrumendid. Selle nimel tegutses ta ennast säästmata. Mõnelegi kõrvalseisjale tundus Juhti fanaatiline tegevus ja soov mängida kontrabassil sama selgelt ja puhtalt kui viiulil tuuletallamisena. Ega muidu poleks Juht kohmakaks peetavat kontrabassi hellitlevalt “suureks viiuliks” nimetanud. Mitmeid kordi alustatud, aga kahjuks pooleli jäänud mälestusteraamatulegi kavandas Juht

pealkirja “Suur viiul kandis mind”.

Seda teame vähem, et Juhti näol on olnud tegemist läbi aegade ühe suurema Eesti patrioodiga ja tema kultuur-poliitilise tegevuse tähtsustumine seisab alles ees.

Temperamendist polnud puudu

Juht tegutses ja ka elas vastavalt oma temperamendile n-ö täie auruga, andmata endale minimaalseltki puhkust. Mitmed ametlikud puhkused ohverdas ta patriootliku sisuga kontserdireisidele.

Bostonis tegutsenud Massachusettsi ülikooli põllumajandusökonomika professor, Eesti eksiilvalitsuse Rootsis haridus- ja põllutöominister Elmar Järvesoo (1909–1994) alustas 1980. aastail Juhti materjalide kogumist ja kavatses koostada temast biograafia. Kahjuks jäi see töö autori surma tõttu pooleli. Katkend raamatu saatesõnast: “Kõige muu kõrval oli Juht suur ja aktiivne patrioot, kes on oma mainet muusikuna kasutanud igal võimalikul puhul kodumaa ja selle probleemide tutvustamiseks. Esinemiste puhul ei unustanud ta kunagi esile tõsta oma eesti päritolu. Kaasmaalaste hulgas on ta oma muusika, sõna ja teoga virgutanud ja vaimustanud neid võitlusele kodumaa vabaduse ja vabastamise eest.”

Et need sõnad ülepakutud pole, tõendab kas või see, et 1947. aastal korraldas Juht kultuur-poliitilise invasiooni, kuuajalise kontserditurnee USAst Rootsi. Toimus 21 kontserti ja Eesti Rahvusfondi toetuseks kogunes üle kümne tuhande Rootsi krooni. Turneega loodeti juhtida avalikkuse tähelepanu sellele, et kümned tuhanded Eesti põgenikud on Nõukogude Liidu okupatsiooni otsene tagajärg. Bromma lennuväljal, Juhti kojusaatmisel, kinnitas Eesti eksiilvalitsuse peaminister presidendi ülesannetes August Rei talle rinda äsjaasutatud Rahvusfondi hõbemärgi. Juhti lahkumissõnad olid: “Mind austades austasite iseennast ja oma jõudu ning kinnitasite oma usku. Käed kokku lööme

ja Eesti vabaks teeme!” Rootsis tegutsenud eesti kirjanik Raimond Kolk kirjutas: “Kogu september möödus Juhti tähe all...”

Juht alustas aktiivset poliitilist tegevust 1936. aastal, kui ta töötas Bostoni sümfooniaorkestri bassimängijana. Ta asutas Bostoni Eesti Seltsi ning oli selle kauaaegne esimees. Ta võitles ajakirjanduse veergudel väga teravalt eestikeelse kommunistliku ajalehe Uus Ilm tegelastega. Mõnedki kogunud patriooidid jäid kommunistide jultunud valed ees tummaks. Juht võttis aga rünnaku vastu talle omase otsekoheuse ja mahlaka ütlemisega, kuigi temaga ähvardati isegi arveid õiendada.

USAs elanud kunagine Väägvere naaber-talu mees Arno Raag kirjutas Juhti 60. aasta juubeli puhul: “Sa oled jäänud tuli hingeliseks eestlaseks, kes oma kodumaa rõõmudele ja rasketele kannatustele on täiest hingest kaasa elanud ja kes oma kannatavatele kaasmaalastele on alati valmis abistavat kätt sirutama. [...] Sa oled ikka jäänud samaks südamlikuks Oja Ludviki põhimõttel, mida Sa ise kaaseestlastele piltlikult oled väljendanud nii Rootsis kui siin Ameerikas: “Jääme sellele üksteise mõistmise pinnale, kus olime kodus, istudes ümber laua ja ema töö seapekiga keedetud kapsasupi lauale. Kui meid kannab see lihtne, aga südamluk vaim, siis jõuame palju korda saata.””

Põhimõttekindlus

Poliitiline põhimõttekindlus avaldus selgelt 1956. aastal, kui Bostoni sümfooniaorkester oli ringreisil Euroopas. Marsruut nägi ette esinemisi ka Moskvas ja Leningradis. Juht tegi enne Venemaa kontserte Helsingis dirigent Charles Munchile avalduse, et ta ei sõida Nõukogude Liitu, kuna ei saa mängida selle riigi heaks, kes okupeerib tema sünnimaad. Juht ühines orkestriga alles siis, kui see oli tagasi Lääne-Euroopas. Nii otsisidki Juhti lava taga asjatult Leningradi orkestrit kuulama sõitnud ERSO orkestrandid ja ka sel ajal Leningradis õppiv Nee-me Järvi.

Ludvig Juht 1947. aastal Rootsi saabumas.
FOTO H. PERTEN TMMI KOGUST

Juhti-nimeline Eesti Muusikafond

Väliseestlaste suhtumist Juhti selgitas kujukalt fakt, et täpselt Ludvig Juhti surmapäeval asutati Bostonis Ludvig Juhti nimeline Eesti Muusikafond, mille eesmärgiks sai eesti muusika igakülgne edendamine. Selle fondi ellukutsumise mõtte algataja oli Juht ise, kahjuks ei jõudnud ta aga selle loomist ära oodata. Fondi esimeheks valiti Juhti perekonnasõber, samuti Bostonis elav dirigent ja violasolist Endel Kalam.

Muusikafondi korraldusel hakkasid toimuma arvukad tuntud eesti solistide kontserdid mitmetes riikides. Nii saadi juba Fondi esimese kümnekonna aasta jooksul kuulda viiuldajate Celia Aumere, Carmen Prii ja Evi Liivaku, pianistide Olav Rootsi ja Dagmar Kokkeri, lauljate Naan Põllu ja Irene Leosbergi, solistidest abielupaaride Greta ja Leonid Milki ning Heinz ja Asta Riivaldi, violasolisti Endel Kalami jt sooloesinemisi.

1958. aastal pöördus Fond eesti pagulusheliloojate poole tellimusega klaverimuusika loomiseks eesti noortele. Kaheksalt autorilt laekus 40 üksikpala ja need ilmusid trükist kolme väljaandena: Juhan Aaviku "Seitse pala klaverile", Eduard Tubina "Süit eesti karjaseviisidest" ja kolmanda väljaandena "Eesti heliloojate klaveripalu noortele", kus autoriteks olid Lembit Aavson, Udo Kasemets, Diana Krull, Harry Olt, Kaljo Raid ja Avo Sõmer.

Kui 1963. aastal suri eesti muusika suurkuju Mart Saar, andis Fond välja tema mälestuseks soololaulude ja klaverimuusika heliplaadi. Plaadi tehniliseks toimetajaks oli Peter Bartók, kuulsa ungari helilooja Béla Bartóki poeg. Heliplaadile langes osaks laialdane tunnustus. Koostöös Peter Bartókiga valmis veel teisigi plaate Tubina, Elleri ja Saare loominguga.

Eesti Vabariigi 50. aastapäeva puhul 1958. aastal autasustas Fond nelja eesti heliloojat paguluses: Tubinat, Kaljo Raidi, Udo Kasemetsa ja Taavo Virkhausi. Mitmete nimeliste stipendiumidega on toetatud noori eestlastest muusikaõppureid.

Fondi jätkuv tegevus on toimunud tihedas koostöös Eesti Helikunsti Keskusega New Yorgis, mille esinaiseks valiti 1973. aastal laulja ja aktiivne muusikategelane Juta Kurman.

BAGATELLID * EESTI

"Minu sünni- ja õpiaeg sattus valele ajale"

Peeter Lokk 80

MALLE ELVET

ajakirjanik

Jaanuari teisel laupäeval astus Tartu Peetri kiriku orelihelide saatel publiku ette maestro Peeter Lokk, 15. jaanuaril 80-aastaseks saanud koorijuht ja organist. Erinevate kooride ja solistide ühiskontserdiga tehti pühakojas juubilarile tänukumardus.

Elu näinud kilipisustatud muusiku silmis oli väike elevus, kui ta oma abikaasa Eha kõrval kiriku esimeses pingis kuulas talle pühendatud esinemisi. Kontserdi juhataks sisse Kalle ja Anu Loona (viul, klaver) esitatud romanss. Juubilarile laulsid mees-, nais- ja segakoorid; kooritriina astusid üles endised lauljad Juhan Simmi meeskoorist, Gaudeamus ja Haaslava meeskoor, Heino Elleri nimelise Tartu muusikakooli naiskoor ning koorijuhtide segakoor Ugandi. Orelil musitseerisid Anneli Klaus, Tuuliki Jürjo ja Urmas Taniloo. Kahetunnine tervituskontsert päädis juubilaril juhutatud Eespere "Ärkamise ajaga" ühendkoori esituses.

"Meie perest on võrsunud kaks koorijuhti, minust seitse aastat noorem õde Eva Tammemägi on esimene Kuno Arengu käe all konservatooriumi lõpetanud koorijuht," lausus juubilar.

"Mu vanemad olid märganud minu muusikahuvi ja sain enne lugemise selgeks saamist kingiks Oskar Heine pianino," meenutas Lokk. Lokkide õppejõust perepea Ferdinand oli Pauluse koguduse juhatahes. "Käisin isaga kirikus kaasas, mind lummas suur võimas pill, mida mängis Voldemar Kliimand." Teismelisena proovis ta paar kuud orelimängu ja varsti lubati teda juba koguduse teenistustel mängida. Koolitarkust sai muusikahuviline Peeter "Torgi ülikoolist", Tartu 15. põhikoolist, kus õppisid ainult poisid ja ainus naisõpetaja oli Loki ema Salme. 1943. aasta sügisel hakkas orelit võlutud noormees õppima muusikakoolis orelit. Ajastust tingituna ei saanud konservatooriumi muusikapedagoogikat õppima läinud Lokk valitud alal jätkata. "Meie õppejõud Päts, Karindi ja Vettik saadeti Siberisse, eriala pandi kinni. Nii hakkasin õppima Ants Kiilaspea käe all koorijuhtimist," rääkis juubilar, kes on dirigendina seisnud viiskümmend viis aastat mitmete kooride ees.

1954. aastal tuli värske koorijuhidiplomiga Lokk Tartusse muusikakooli õpetajaks. Samal aastal tuli kooli ka Ago Russak, hilisem kooli pikaajaline direktor. "Algul olin õpetaja, siis kolmeist aastast õppealajuhataja, 1999. aastal läksin pensionile."

Aukartustäratavalt pikk on aga loetelu kooridest, mis Loki asutatud ja juhutatud. Elutööks sai Lokile Juhan Simmi meeskoori juhatamine. "Peeter juhatab koori väga täpselt ja kindlalt. Hindab väga ajalist täpsust," lausus muusikakooli õppedirektor Ain Tarro, Ugandi laulja ja dirigent. "Kutsume Lokki igal aastal eksamikomisjoni. Ta on väga meeldiv ja asjatundlik," mõõnis Heino Elleri nimelise muusikakooli oreliõpetaja Urmas Taniloo. "Peeter on oma kaaslastest fantastiliselt hooliv. Ta teab kõikide sünnipäevi. Kui just ise majja sisse ei astu, õnnitleb alati telefonitsi sünnipäevalist," kiitis Elleri-nimelise muusikakooli direktress Kadri Leivategija teenekat muusikaõpetajat ja dirigenti.

Eesti kultuurimaastikud Šveitsis

Festival "Culturescapes" Baselis 12. novembrist 3. detsembrini

JOOSEP SANG

“Culturescapes” on kultuurfestival, mis toimub aastast 2003 ning on seni Baseli publikule tutvustanud gruusia, ukraina ja armeenia kultuuri. Läänud aastal oli fookuses Eesti. Alguses oli festivali korraldajal Jurriaan Cooimanil kavatsus ühe hoobiga esitleda kõiki kolme Balti riiki, kuid siis jõudis ta arusaamisele, et geograafilise lähedusele vaatamata on kolm maad erinevad ja ka väärt individuaalset tähelepanu.

“Culturescapes” andis ülevaate ka meie filmist, teatrist, kirjandusest ja gurmeest, külalisteks teiste hulgas sellised oma ala tipud nagu Priit Pärn ja Dorian Supin, Von Krahl'i Teater, Elo Viiding ja Tõnu Õnnepalu ning Dmitri Demjanov. Siiski oli põhiorhk muusikal, sest on ju avalik saladus, mida teistegi valdkondade esindajad tunnistavad, et just meie muusikud on Eestit kõige rohkem, paremini ja laiemalt tutvustanud. Šveitsis esinesid Hortus Musicus (kavas Kreek, Sumera, Pärt, Grigorjeva, Vähi, Tüür ja varajane muusika), Filharmonia Kammerkoor (repertuaaris Pärt, Tulev, Kreek, Tormis ja Bach), Vox Clamantis koos Arianna Savalliga (Tulve, Sisask, Pärt, Tulev, Tüür ja gregoriaani koraal), Uus Tallinna Trio (Tulve, Kõrvits, Tüür ja Mozart) ning Siiri Sisask. Lisaks esitasid Tulevi, Tüüri, Tulve, Kozlova ning Euroopa heliloojate teoseid ka kohalikud ansamblid Phoenix ja Xasax ning organist Susanne Doll.

Toimus teaduskonverents, loomulikult peeti kõlavaid kõnesid, kohal oli ka kultuuriminister Raivo Palmaru.

Oma muljeid vahendab Helena Tulve, kelle muusika kõlas erinevate kollektiivide esituses:

Millist tähelepanu “Culturescapes” pälvis? Kui laialt eesti kultuuri tutvustas? Millised on su isiklikud muljed ja elamused?

Festival oli väga pikk, ligi kolm nädalat. Selle aja jooksul, mil mina festivalil osalesin, toimusid peajasjalikult muusikaüritused ja nende vastu oli huvi suur, kontsertidele publikut jätkus. Kohalikus meedias ilmus eeltutvustusi, nagu meilgi tavaks on saanud, järelkajasid mitte niivõrd. Samas oli kohal näiteks Frankfurter Allgemeine kriitik, kes tegi tõenäoliselt festivalist lühiülevaate. Publiku vastukajad olid positiivsed ja kuigi Basel on suhteliselt väike linn, teeb asukoht Šveitsis, Saksamaa ja Prantsusmaa piiri ääres, Baselist väga elava ja kultuurilembese paiga ning selle elanikest väga teadlikud ja nõudlikud kultuurihuvilised.

Festivalil oli esindatud ka teater Von Krahl'i Teatri näol, näidati Priit Pärna ja teiste eesti loojate joonisfilme ning Dorian Supini filmi Arvo Pärdist; avatud oli Erik Alalooa ja Meeland Sepa näitus,

mis avati *performance*'iga, loeti eesti luulet, kohal käis hulgaliselt kirjandusnimesi, maitsti eesti toitu. Nii et spekter oli tegelikult üsna lai. Pilt, mis Eestist tekkis, oli loomulikult subjektiivne, festivali korraldaja Jurriaan Cooimani nägemus, teisiti ei saagi olla.

Mul isiklikult oli väga meeldiv koostöö kohaliku ansambliga Phoenix, samuti oli meeldiv tagasiside pärast Vox Clamantis kontserti, kus toimus mitu esiettekannet. Nagu juba öeldud, on Basel väga kultuurialdis ja -rikas linn, mistõttu seal võib nautida rohkesti uut ja vana kunsti. Tol hetkel oli väljas suur näitus Kandinsky töödest, samuti on seal väga põnev Jean Tinguely muuseum. Õnneks oli aega ka sellest osa saada.

M E L O M A A N

Raua needmine. Metsatöll ja Eesti Rahvusmeeskoor.
DVD ja CD Elwood/RockAdillo

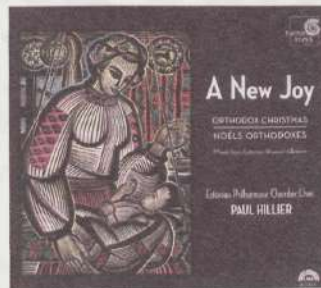
Ma mäletan Manowari meeskooriga lugusid plaadil "Kings of Metal" (1988) ja hevimeeste sõltuvust laiadest žestidest. Tean eestlaste nõrkust laulupidude patriotiliku "võimsuse" ja muinasromantika vastu. Sellel põhineb nii Metsatöll kui osalt ka Veljo Tormise maine. Nad on loonud stilisatsioone, fantaasiapilte õilsa endisaja kuvandist, sõitnud andekalt ja kaugele rahvusliku manerismi lainel. Nende sugulus peitub folk-tuletuslikus lähtepunktis, nagu ka teatavas ooperlikkuses ja maagiaga flirtimises. Mul on väga keeruline neid mõista, kuna olen kogenud arhailise rahvalaulu maailma – algmaterjali, millele ideoloogid oma atleetlikke fantaasiad ehitavad. See on midagi muud nii intonatsiooni, energia kui ka fiilingu mõttes. Pole paisutusi ega tempotrikke, on teistsugune metsikus ning meditatiivsus, vägi, mille viis ja tekst omandavad inimpõlvi kestes ja mida autor ei saa tekitada ega asendada. Kontseptualismiks pole vajadust, kui algallikaga kontakt olemas. Ja tõlgendusi leidub nii viljakaid kui parasiteerivaid. Sel DVD-l on *crossover* likul moel koos äratuslaulupidu ja *moshpit*. Domineerib rockipool. Metsatöll mängib oma lugusid nagu ikka. Jaotustele solistide ja koori vahel

ei jää palju mänguruumi (erandiks vahest "Hundiraev" ja "Oma laulu ei leia ma üles"), aga vahel ("Hiiekoda", "Raua needmine") saab lugude hymnilikkus nauditava lisa. Tormise anekdootlik ja võltsmurdes "Pikse litaania" muutub Metsatöll vahemängudega muskulisemaks, tahtmatut huumorit tekib mujalgi. Kuigi Tõllu myrasein innustab (või sunnib) kooriproffe hääli tõstma, jäävad ikka püsima lahknevused häälekasutuses (vokalist Markus innustab publikut ennast "tyhjaks röökimä", *piano* ei tule kõne allagi). Yhistöö on pealispindne. Mängitakse lauldakse koos ja valjemini, hoitakse kandvamalt mõnda pikka nooti või pannakse Tormise "Pärismaalase laulukese" ja "Meeste laulu" taustaks kolm duuri. RAM kannab "Lahinguväljal..." yle vaiksesse valda, kus ilmneb teksti naeruväärsus. See kontsert on staatusemärk, *show* lik žest stiilis "yrgmeeste põlvkonnad ulatavad käed", kus saab meeskoorile näppu visata ja regivärsi imitatsioonile rytmi plaksutada. Ju siis on selliseid hübriidide hübriide vaja. Yhe meie olulisema rahvalaulude edasilaulja ja juurdelooja Lauri Õunapuu kandleid, torupill ja flööt ning pärimuslik vokaal on nõtke yhendus enesekyllastele koorimuusika ja *metal* i maailmale, aga kokku neid traageldada ei õnnestu. Jääb sama õhuvähe, mis kõigi suurustamiste puhul.

Lauri Sommer
poet ja muusik

A New Joy. Estonian Philharmonic Chamber Choir. Paul Hillier.
Harmonia mundi HMU 907410

Eesti Filharmonia Kammerkoori uus laserplaat kõneleb oma kuulajaga üsna mitmel moel. See on, tsiteerides bukletti, eesti, vene ja ukraina ortodoksi

kiriku jõulumuusika. Eesti on esindatud küll vaid Arvo Pärdi lühikese lauluga "Rõõmusta, Neitsi". Plaadi, mis on helindatud Tallinna Metodisti kirikus ja mille avaloos kõlavad Tallinna Aleksander Nevski katedraali keldrad, on välja andnud harmonia mundi USA osakond, mistõttu ei leia ümbriselt sõnagi eesti keelt. Küll on Vladimir Morosan teinud lakoonilise, kuid informatiivse kaaskirja, mida saab lugeda inglise, saksa ja prantsuse keeles. Ta annab ülevaate ortodoksi kiriku traditsiooniliste pühade muusikast läbi aastaringi ja selle erinevusest lääne traditsioonidest. Ta peatub ka plaadil esindatud heliloojate Aleksandr Kastalski, Georgi Izvekovi, Mikola Leontovitši, Vassilio Barvinski, Kirillo Stetsenko ja Jakiv Jatsinevitši saatusel ja muusikalisel käekirjal.

Pealkiri "Uus rõõm" näib viitavat sellele, et üle poole sajandi kestnud N Liidu võim on ortodoksi kiriku ja tema heliloojate ning vaimulikega räigelt ringi käinud. Nii ilmuvad mõned lood avalikkuse ette esmakordselt, just sellel CD-l. Kuid tõenäoliselt ei ole selle kogumikuga mõeldud ainult muusika kui vaimuelu ühe tahu suurt vabanemist, vaid ikka eelkõige Kristuse sündi ja tema läbi inimkonnale kingitud lunastuse rõõmu. Sellest laulab iga rahvas, iga helilooja ja iga ajastu omal kombel. Ka plaadi nimilugu, Kirillo Stetsenko "Nova rada stala" on ju vaid vana ukraina rahvalaulu töötlus!

CD 55-minutine muusikaosa

mahutab kakskümmend kuus üksiknumbrit. Silmas on peetud kõlalist vaheldust ja tervikplaadi kuulamine ei muutu ühetooniliseks. Filharmonia kammerkoori esitus on peen, kultuurne, filigraanne, viimistletud. Liigagi. Neil, kes on kuulnud ehtsaid vene ja ukraina kirikukoore, võib tekkida janu mahlaka, ürgeheda, ka uskmatute hinge vapustava sisemise (ja vokaalse) jõu järele. Kui hinnata plaati kui sündmust, võib öelda, et 18. ja 19. sajandi ning meie sajandi alguse vene ortodoksi kiriku muusikaklassika üks osake on unustusest päästetud ja viidud ka lääne traditsioonidega harjunud kuulaja ette. Võib-olla tõesti ainuvõimalikul kunstilisel viisil ja tasandil.

Virve Normet
muusikaajakirjanik

Angelika Kirchschrager. Handel Arias. Kammerorchester Basel, Laurence Cummings.
Sony BMG 82876889522

Sellel plaadil laulab meie aja üks nimekamaid metsosopraaneid, Grammy võitja Angelika Kirchschrager aariaid Händeli ooperitest "Ariodante" (nimiosas), "Giulio Cesare" (Sesto) ja "Arianna in Creta" (Tauride ja Teseo).

Kirchschrager jagab end heal meel ooperiroolide ja soolokontsertide vahel ning laulab meelsasti nii 17. ja 18. sajandi kui

ka nüüdisaja muusikat. Ehkki oma esimese suurema Händeli ooperirolli tegi ta alles mõne aasta eest, näib, et see seeme on juba head vilja kandmas. Lisaks käesolevale sooloplaadile ootab teda alanud aastal Ariodante roll Pariisis, Théâtre des Champs-Elysées's.

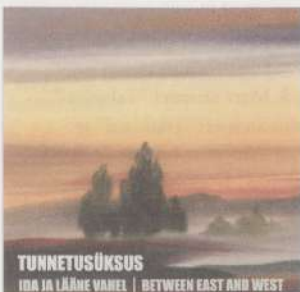
Kirchschrager on suurepärase vokaaltehnika ja kauni loomuliku tämbriga sarmikas laulja. Tema hääli on karakterilt lüüriline, aga kõlavärvilt mitte just eriti metsolik: ilusa särava kõrgregistri, kuid kogu diapsoonis metso jaoks liiga hele ja "ühekihtiline". Neis aariades, kus ta püüabki esile manada metsolikult mahlakat ja sumedat kõla, muutub toon kaetuks ning tämber ebaloomulikuks. Muidugi on metsosopranil häälel ju lugematu hulk eri varjundeid ja ooperivaramus palju erilmelisi rolle. Kirchschragerile sobivad neist ilmselt eelkõige noore poisi ja lüürilise armastaja partiid, sest vägeva väejuhi või raevuka türanni osas jääb vajaka nii bravuuri kui ka kõlajõudu.

Nii kõidavad ka sellel plaadil rohkem Händeli lüürilised, armuõrnusi sisistavad või armuvalust kaeblevad aariad, kus pääseb mõjule Kirchschrageri teksti sisse elamise võime ja oskus peenemaidki tundetoone hääles kuuldavale tuua. Tema hääle lüürilises pooles on see värvipalett igal juhul muljetavaldavalt rikkalik. Seevastu jäävad nn viha-, raevu- ja pettumusaariad mõneti väljendusvaesemaks. On hetki, mil Kirchschrageri hääle jõud ja karakter päris lõpuni ei veena.

Kuid tegelikult ei ole sellele plaadile suurt midagi ette heita – vokaalselt ja muusikaliselt on tegu esmaklassilise kunstnikuga. Kogu eelnev jutt puudutab õigupoolest ju ainult seda määratlematut ja samas kõike lõplikult määravat "miskit", mida kokkuleppeliselt nimetatakse maitseks. Ja kui Kirchschrager ei pakugi midagi unustamatut ja senikogematut, ei ole selle plaadi kuulamisele pühendatud tunnike kaugeltki igavalt veedetud aeg. Baseli kammerorkestri ja Laurence

Cummingsi nõtkete esitus pakub nauditava sissevaate Händeli kirevasse ooperimaailma, mis kujutub tõketeta ka ainult heliplaadi vahendusel.

Kristina Körver

Ida ja lääne vahel / Between East and West. Tunnetusüksus. Inglise Grupp OÜ

Tunnetusüksust on peaaegu kahekümneaastase tegevuse jooksul nimetatud eesti impromuusika pioneeriks, lipulaevaks ja supergrupiks. Viimastel aastatel on bänd küll haruharva esinenud, aga alles eelmise aasta lõpul ilmus järjekordne plaat, ja see on kõva sõna – kui paljudel Eesti vabadel improviseerijatel on õnnestunud debüütplaadinigi jõuda?

Albumi pealkiri ja unenäoline kaanepilt annavad võtme kätte. Tegemist on kõige meditatiivsema Tunnetusüksusega, mida mul on seni kuulda õnnestunud. Nii et pigem ikka ida kui lääs (ka lugude pealkirjad on seekord näiteks "Baruto uni" ja "Kitshabemega mees", mitte "Teeth Metal" või "Hamburg Free Funk" nagu eelmisel plaadil). Bänd, mille kõlapildis on aastate jooksul kuulnud agressiivseid rütme, emotsionaalset vokaali (Siiri Sisask), säravaid puhkpille ja groteskset huumorit, on oma viimasel plaadil üsna tasane ja ütleksin et keelpillide (kitarr, tsello ja bass-kitarr) poole "kreenis". Mart Süda saksofoni ja klarneti kuuleb vähe ja ansambli alkoosseisuski mänginud Arno Arrak tegeleb ka löökpillimängijana põhiliselt oma lemmikharrastuse, maalimisega. Plaadimaterjal ongi salvestatud Haus-galeriis Arraku näituse avamisel ja ilmselt mõjutasid tema maalid Üksuse "improvisioone".

Mart Soo kitarr ja Rivo Laasi bass pakuvad rütmiliselt rohkem teravust.

Olen juba mitmelt inimeselt kuulnud positiivset hinnangut, kui "leebel" see plaat on. Seda rõhutatakse ka plaadiümbrisel olevas saatetekstis. Muidugi teeb see lihtsamaks Tunnetusüksuse improvisatsioonidele kodustes kuulamistingimustes kaasa elamise – meeolud ja dünaamika ei muutu järsult, vaid aeglaselt ja etteaimatavalt. Aga samas on siin vähe ka mõnel Tunnetusüksuse kontserdil kogetud intensiivsust. Ugrilikult arenev plaat tõuseb lõpuloo "Lend" viimastel minutitel siiski ka lendu. Need minutid ja plaadi orientaalset mõju ning maalilist olemust koondav "Baruto uni" ongi kõrghetked.

Tõnis Leemets muusik

Rahvusoper Estonia 100. ERP 906

Hea, et juba Estonia tegutsemise algusaastatel hoolitseti selle eest, et tegijatest jääks järeltulevatele põlvedele helijalg. Hoolimata sajandi alguse salvestustehnika primitiivsusest saame nüüd ka meie aimu, millised olid hääled, maitse fraseerimisel, millised publiku repertuaarieelistused. Seda kõike on võimalik kuulata albumil, kuhu koondatud üksteist CD-d. Meeletu, ennatsalgava töö on teinud Jüri Kruus (Estonia pikaajaline inspitsient ja helisalvestiste restauraator) ning helirežissöör Priit Kuulberg. Aukartustäratav hulk muusikalisi numbreid (kokku 221) pakub äärmiselt põnevat informatsiooni. Kuus CD-d sisaldavad ooperi- ja veidi kammermuusikat ning viis opereti- ja muusikalinumbreid.

Palju pakub juba ainuüksi esimene plaat, millele jäädvustatud sellised sopranid nagu Ida Aav-Loo-Talvari ja Lidia Aadre, baritonid Aleksander Arder ja Vootele Veikat, tenorid Eedo Karrisoo, Karl Ots ja Jaan Haabjäär ning bass Benno Hansen. On loomulik, et kõigel on ajastu pitsid, kuid saab vaid imetleda, kui võrd napi ajaga osati Tallinnas tegutsevate itaallannadest lauluõpetajate degli Abbati ja Malama juures omandada tõeline itaalia laulukool. Kui kuulata Aleksander Arderi ja Marta Rungi uskumatult kaunitult lauldud duetti "Oh, korda veel", Tiit Kuusiku esitatud proloogi Leoncavallo "Pajatsitest" või aariat Puccini "Mantlist", Hendrik Krummi tenoriaariat Rossini „Stabat materist“ või Manrico *stretta*'t Verdi "Trubaduurst", tajume, milline fantastiline võime oli Arderil panna endaga hingesuguluses olevaid lauljad tõeliselt hea itaalia laulukooli põhimõtete järgi laulma!

Teine emotsioon on seotud avastusega, kui palju on meie väikesel rahval olnud erakordset kauneid hääli ja kui palju väga stiilpuhast musitseerimist opereti ja muusikali valdkonnas. On äärmiselt põnev kuulata legendaarseid Milvi Laidi ja Els Vaarmanit, sarmikaid ja kuni hääleis Gerda Murret ja Meta Kodaniporki. Viini operetitradiitsioone jätkas tenor ja lavastaja Paul Mägi, kes jõudis neid edasi anda ka Helgi Sallole.

Kolmas emotsioon on meeletu kahjutunde sellest, et saatus andis nii vähe aega Peeter Liljele, samuti Georg Otsale ja Hendrik Krummile oma kogemuste jagamiseks. Palju on olnud teisigi superkauneid hääli, kes on jäänud ühel või teisel põhjusel vääriliselt hindamata.

Tiiu Levald laulja ja pedagoog

Uued ja vanad jõululaulud.
MTÜ Eesti Muusikaharidus

Jõuluajal on hea minna pimedas koju ja leida laualt jõululaulude plaat, mille tagasihoidlik ja väljapeetud kujundus äratab huvi. Kuulajat tabab positiivne üllatus juba ümbrise avamisel: pealt

süsimust, seest kollane – pimedast tulnu leiab end valgusküllases toas. Välimus ei peta, sest ka sisu on nauditav, muusika kõlab helgelt ja südamlikult.

Mis teeb selle kogumiku teistsuguseks? Ühest küljest kindlasti eesti parimad esitajad ja teisalt laulude valik, kus enamik palu on eesti autoritelt. Lauri Sirbi käe all musitseerivad Eesti Televisiooni tütarlastekoor, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor ning Tallinna Kammerorkester, mõjudes kui ühtne pere. Kahtlemata avaldas orkestri saatel laulmine noortele lauljatele muljet. Täiesti omaette kvaliteedi annavad plaadile solistid Maria Listra, Mikk Dede

ja Kristjan-Jaanek Mölder, kelle panust võib iseloomustada kui kellahelinat talvemaastikul.

Idee ühendada vanu ja uusi jõululaule on igati tervitatav. Sellel plaadil piir vana ja uue vahel kaob, sest ka vanad laulud, nagu "Joy to the World", "Cantique de Noël" ja "Stille Nacht" on saanud Tõnis ja Tõnu Kõrvitsalt uue seade. Eriti teevad aga rõõmu täiesti uued lood: Mart Siimeri "Talveteel", Timo Steineri "Hällilaul" ja Tõnu Kõrvitsa "Nüüd ole, Jeesus, kiidetud". Kõigile armsaks saanud Olav Ehala "Jõuluangel" ning René Eespere "Siis kui minu vanaema" kõlavad "orkestrikuues" samuti värskelt. Kogumikult ei puudu ka saateta koorilaulud,

nagu rahvalaul "Jõulud jõudvad", Cyrillus Kreegi "Mu süda, ärka üles" ja Urmas Sisaski "Heliseb väljadel".

Tänapäeval on raske teha midagi uut ja erilist, eriti kui see on seotud nii pika traditsiooniga nagu jõulumuusika. See CD on aga väga hästi õnnestunud, suur osa selles on Maido Maadikul ja Tallinna Metodisti kiriku saalil. Arvatavasti on kuulaja meeoleolu pärast kuulamist samavõrd küldkollane nagu plaadiümbrise sisemus.

Liis Jürgens
muusik

KUULA KA NEID

Duets. An American Classic. Tony Bennett.

RPM Records/Columbia 82876809792

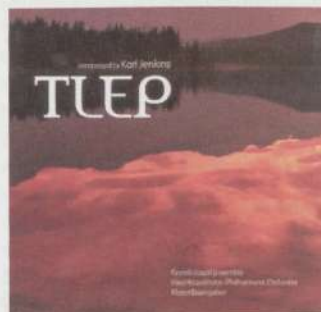
Tony Bennett on sarnaselt Frank Sinatraga itaalia juurtega ameerika *crooner*, tõeline USA kergemuusika sümbol. Sinatra on kuulsam, kuid Bennett see-eest elus. Oma kaheksakümnendale eluaastale vaatamata on ta ka üsna heas vormis, swingides hoopis rohkem kui duetipartnerid Paul McCartney, Elton John, Dixie Chicks või Celine Dion (ja mida nood swingimisest üldse teavad!). Tervikuna on plaat ebaühtlane, kuid on ka, mida nautida, näiteks *evergreen*'ide tõlgendusi, kus maestro partneriteks James Taylor, Stevie Wonder, Diana Krall ja k.d. lang.

Chopin. Olga Tambre.

Olga Tambre

Plaat tähistab pianisti kuuekümnendat sünnipäeva ja kolmekümnendat tegutsemisaastat Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõuna, olles ühtaegu järg mullu kevadel ilmunud plaadile Johannes Brahmsi klaveriteostest. Plaat on salvestatud Riias ja sellel kõlab valik Chopini eksrompte, masurkasid ning nokturne, samuti Ballaad g-moll op 23.

TLEP. Karl Jenkins.

Sony 82876844252

Klassika-*crossover*'i meistri Karl Jenkinsi uusimal albumil saavad kokku lauljad Soomest ja orkestrandid Kasahstanist. Aktsent on kasahhi maa folklooril, naiskoori ja sümfoniaorkestri efektsetele partiidele lisavad värvi kasahhi ja teiste maade löökpillid ning paiguti varjust kerkivad jazzisoolod. Kokku kõlab kõik uhkelt, hoogsalt, kirevalt ja kaunilt, kuid siiski jätab TLEP veidi pinnapealse tarbemuusika mulje, olles süvamuusika neile, kes muusikast sügavusi tegelikult ei otsi.

Joosep Sang

Tallinnas

- 1. 02** kell 19 KontsertJazz. Teine pööre: Jaak Lutsoja kvintett Estonia Talveaias
- 2.–10. 02** Barokkmusika festival 2007
- 2. ja 7. 02** kell 19 Bournonville'i ballett "Süüfiid" Rahvusoper Estonias
- 3. 02** kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik toomkirikus
- 3. 02** kell 18 Löökpilliansambel Paukenfest raekojas
- 3. 02** kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusoper Estonias
- 3. 02** kell 19 Diplomaatilised noodid – Türgi. Ooperfilm "Mozart Türgis" Kinomajas
- 4. 02** kell 12 Cennito ballett "Cassandra" Rahvusoper Estonias *
- 6. 02** kell 19 Lehäri operett "Löbus lesk" Rahvusoper Estonias
- 8. 02** kell 19 Mascagni ooper "Talupoja au" ja Leoncavallo ooper "Pajatsid" Rahvusoper Estonias
- 8. 02** kell 19 Kevadjazz: Gine Anderssen & Dessert Time (Norra–Saksa–Eesti) Tallinna Kunstihoones
- 9. 02** kell 19 Antti Siirala (klaver), ERSO, Kristjan Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 9. 02** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoper Estonias
- 10. 02** kell 12 Orelipooltund: Kristiina Hoidre (toomkirikus)
- 10. 02** kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusoper Estonias
- 10. 02** kell 19 Cyrillus Kreegi Reekviem: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Christopher Bowers-Broadbent (orel), Tiit Kogerman (tenor), Paul Hillier (dirigent) Niguliste kirikus
- 10. 02** kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Marko Martin (klaver)
- 14. 02** kell 19 David Grimal (viul), Peep Lassmann (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 14. 02** kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoper Estonias
- 14. 02** kell 20 Kevadjazz: Maria Faust Group (Eesti–Taani) Von Krahli baaris
- 15. 02** kell 19 Meeskoor Huutajat (Soome), Petri Sirviö (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 15. 02** kell 19 Tallinna Kammerorkester, solistid Tallinna Muusikakeskkoolist, Jüri Alpernt (dirigent) Mustpeade Majas
- 16. 02** kell 19 Cennito ballett "Cassandra" Rahvusoper Estonias
- 16. 02** kell 19 Alfredo Catalani ooperi "La Wally" kontsertettekannet Estonia kontserdisaalis
- 16. 02** kell 19 Kannatus ja kirgastus: Aare-Paul Lattik (orel) Niguliste kirikus
- 17. 02** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

- 17. 02** kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Aare-Paul Lattik (harmoonium), Rein Rannap (klaver)
- 17. 02** kell 16 Siglo d'oro – Hispaania kuldajastu: Hortus Musicus Väravatornis
- 17. 02** kell 18 Vönge: ansambel Resonabilis raekojas
- 17. 02** kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias
- 18. 02** kell 15 II isamaaliste koorilaulude konkursi "Armastan Sind, Eestimaa!" lõppvoor ja kontsert Estonia kontserdisaalis *
- 19. 02** kell 19 Kevadjazz: Quadro Nuevo (Saksamaa) Teatris NO99
- 20. 02** kell 15 Lõunamuusika: Eesti keeles, eesti meeles: ETV tütarlastekoor, Arne Saluveer (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 21. 02** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoper Estonias
- 22. 02** kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusoper Estonias
- 23. 02** kell 19 Tüüri Klaverikontserdi esiettekannet Eestis: Thomas Larcher (klaver), ERSO, Olari Elts (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 24. 02** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 25. 02** kell 12 Bournonville'i ballett "Süüfiid" Rahvusoper Estonias
- 25. 02** kell 17 Suur Muusikaakadeemia III: Andres Mustonen (viul), Ivo Sillamäa (klavessin, haamerklaver, klaver) Kadrioru lossis *
- 27. 02** kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusoper Estonias
- 27. 02** kell 19 Vanemuise külalis-etendus: Verdi ooper "La traviata" Vene Draamateatris
- 28. 02** kell 19 Verdi ooper "Nabucco" Rahvusoper Estonias
- 28. 02** kell 19 Petersen Quartett (Saksamaa) Estonia kontserdisaalis
- 28. 02** kell 20 Kevadjazz: Tanel Padar & Willane Bluus klubis BonBon

Tartus

- 1. 02** kell 19 Barokkmusika festivali avakontsert: ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Andres Mustonen (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 2. ja 8. 02** kell 19 Esietendus: Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas
- 8. 02** kell 19 Cyrillus Kreegi Reekviem: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Christopher Bowers-Broadbent (orel), Tiit Kogerman (tenor), Paul Hillier (dirigent) Jaani kirikus
- 9. 02** kell 19 Barokkmusika festival: vokaaliansambel The Clerks' Group (Suurbritannia) Vanemuise kontserdimajas
- 10. 02** kell 19 Barokkmusika festival: Sufi muusika ansambel (Usbekistan) Vanemuise kontserdimajas

- 10. 02** kell 19 Mozarti ooper "Võulflööt" Vanemuise suures majas
- 11. 02** kell 16 Vanemuise sümfooniaorkester, Riivo Kallasmaa (oboe), Kai Visnapuu (harf), Lande Kits (flööt), Toomas Vavilov (dirigent) Tartu Ülikooli aulas
- 13. 02** kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Vanemuise suures majas
- 15. 02** kell 19 David Grimal (viul), Peep Lassmann (klaver) Tartu Ülikooli aulas
- 15. 02** kell 19 Rahvusoper Estonia esitleb: Alfredo Catalani ooperi "La Wally" kontsertettekannet Vanemuise kontserdimajas
- 17. 02** kell 19.30 Euroopa ooperipäeva gala Vanemuise suures majas
- 18. 02** kell 16 Meeskoor Huutajat (Soome), Petri Sirviö (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
- 20. 02** kell 19 Verdi ooper "La traviata" Vanemuise väikeses majas
- 21. 02** kell 19 Meistrite Akadeemia: Virgo Veldi (saksofon), Kai Ratasseppe (klaver) Tartu Ülikooli aulas
- 25. 02** kell 16 Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas
- 28. 02** kell 19 Ultima Thule 20. aastapäeva kontsert Vanemuise väikeses majas

Pärnus

- 2. 02** kell 19 Barokkmusika festivali avakontsert: ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metosopran), Mati Turi (tenor), Priit Volmer (bass), Andres Mustonen (dirigent) Pärnu kontserdimajas
- 4. 02** kell 14 Vanemuise teater esitleb: muusikalikontsert "Memory" Pärnu kontserdimajas
- 6. 02** kell 15 Pärastlõuna raekojas. Säravad barokkaariad: Ensemble Voces Micaleses koosseisus Risto Joost (kontratenor), Robert Staak (lauto), Ene Salumäe (klavessiin)
- 8. 02** kell 19 Barokkmusika festival: vokaaliansambel The Clerks' Group (Suurbritannia) Pärnu kontserdimajas
- 11. 02** kell 17 Barokkmusika festival: Sufi muusika ansambel (Usbekistan) Pärnu kontserdimajas
- 16. 02** kell 19 Meeskoor Huutajat (Soome), Petri Sirviö (dirigent) Pärnu kontserdimajas
- 23. 02** kell 18 Meistrite Akadeemia: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Vanalinna Põhikoolis
- 25. 02** kell 15 Veebruarikristallid: kontsert populaarsest klassikalisest muusikast Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

- 9. 02** kell 19 Barokkmusika festival: Sufi muusika ansambel (Usbekistan) Jõhvi kontserdimajas
- 10. 02** kell 17 Barokkmusika festival: vokaaliansambel The Clerks' Group (Suurbritannia) Jõhvi kontserdimajas

- 17. 02** kell 17 Meeskoor Huutajat (Soome), Petri Sirviö (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
- 27. 02** kell 19 Ultima Thule 20. aastapäeva kontsert Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

- 3. 02** kell 16 Hingemuusika: Aare-Paul Lattik (orel) Türi Püha Martini kirikus
- 6. 02** kell 17 Flashing. Muusikat akordionile ja kandlele: Kristi Mühling (kannel), Sirje Möttöus (akordion), Tarmo Johannes (flööt) Jõgeva muusikakoolis
- 8. 02** kell 16 Meistrite Akadeemia: String Kvartett koosseisus Pille Prans (viul), Helen Västrik (viul), Kristina Olev (viul), Margus Uus (tsello) Sillamäe Muusikakoolis
- 8. 02** kell 19 Sansoonid Silvi Vraidiga: Silvi Vrait (vokaal), Henn Rebane (akordion), Jaak Jürisson (klaver) Valga kultuuri- ja huvialakeskuses
- 9. 02** kell 18 Meistrite Akadeemia: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Tõrva kiriku kammersaalis
- 9. 02** kell 18 Cyrillus Kreegi Reekviem: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Christopher Bowers-Broadbent (orel), Tiit Kogerman (tenor), Paul Hillier (dirigent) Haapsalu toomkirikus
- 10. 02** kell 18 Barokkmusika festival: Kreeka Serrese bütsantsi koor Ioasaf Dionysiatil Viljandi Pauluse kirikus
- 13. 02** kell 19 Kevadjazz: Maria Faust Group (Eesti–Taani) Viljandi Kultuuriakadeemias
- 15. 02** kell 18 Meistrite Akadeemia: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Rakvere Gümnaasiumis
- 15. 02** kell 19 Kevadjazz: Maria Faust Group (Eesti–Taani) Kuressaare kultuurimajas
- 16. 02** kell 18 Tantsiv odalisk: Reval Ensemble, Iris Frolov (koreograafia) Viljandi Pauluse kirikus
- 17. 02** kell 18 Hingemuusika: René Soom (bariton), Piia Paemurru (klaver) Otepää kultuurikeskuses
- 22. 02** kell 19 Vivacello: tšellistid Marius Järvi, Teet Järvi, Leho Karin, Andreas Lend, Kristjan Saar, Margus Uus Jõgeva kultuurikeskuses
- 24. 02** kell 14 Eluröömumosaik – 100 aastat Estonia operetti: Sirje Puura, Margit Saulep, Väino Puura, Alar Haak Kiviõli rahvamajas
- 24. 02** kell 18 Hingemuusika: René Soom (bariton), Piia Paemurru (klaver) Häädemeeste Muusikakoolis
- 28. 02** kell 19 Kohtumispäik: Isabell Duthoit (vokaal, klarnet), Eric Echampard (löökrüstad), Taavi Kerikmäe (klaver) Viljandi kultuurimajas

Andmed on kontrollitud 17. jaanuaril. Märtsi kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. veebruariks aadressil kristina@ema.edu.ee

Kolmapäev
7. veebruar 2007 kell 18.00
EMTA kammersaal
(Rävala pst 16, IV korrus)

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

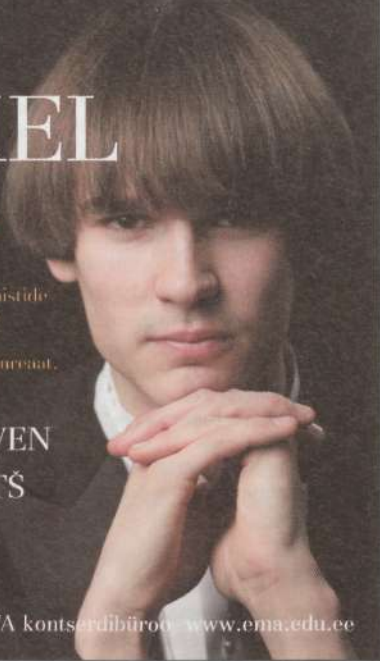
MIHKEL POLL

klaver

Tallinna Rahvusvahelise Pimistide
Konkursi 2006 ja XX Ferreri
Rahvusvahelise Pimistide
Konkursi 2006 (Hispaania) laureaat.

L. van BEETHOVEN
Sonaat As-duur op 110
D. ŠOSTAKOVITŠ
Sonaat nr 1 op 12
F. LISZT
Sonaat h-moll

Sissepääs tasuta EMTA kontserdibüroo www.ema.edu.ee

talveunistused

RAHVUSVAHELINE KLAVERI TALVEUNIVERSITEET

Prof D. h. c. Arho Valdma klaverikool 29. jaanuar-4. veebruar 2007, Pärnu

Neljapäeval, 1. veebruaril 2007 kell 19 Pärnu Raekojas
Esinevad kursuslased

Pilet 25,-

Reedel, 2. veebruaril 2007 kell 19 Pärnu Raekojas
Solistid kursuslased, Pärnu Linnaorkester
dirigent Jüri Alperen

Kavas:

Frederic Chopin Klaverikontsert nr 1 e-moll
Frederic Chopin Klaverikontsert nr 2 f-moll

Pilet 25,-

Pühapäeval, 4. veebruaril 2007 kell 19 Pärnu Raekojas
TALVEUNIVERSITEEDI lõppkontsert

Solistid kursuslased, Pärnu Linnaorkester, dirigent Jüri Alperen
Frederic Chopin Klaverikontsert nr 1 e-moll
Frederic Chopin Klaverikontsert nr 2 f-moll

Pilet 25,-

Samuti olete oodatud Pärnusse jälgima
prof. Valdma klaveri mängimise- ja
klaveri õpetamise klassi.

Täpsem info: www.parnukontsert.ee

7906000 info: 00372 3333333

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid veebruaris 2007

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

7. veebruar kell 18.00
EMTA kammersaal
Mihkel Poll (klaver)

17. veebruar kell 18.00
EMTA kammersaal
KÜLALISKONTSERT
Gary Ronkin (viul)
klaveril Ivari Ilja

18. veebruar kell 18.00
EMTA kammersaal
Dots Aavo Otsa
trompetiklass
klaveril Meeli Ots

25. veebruar kell 16.00
EMTA kammersaal
MAGISTRIKONTSERT
Mari-Liis Lille (klaver)

TOHISOO

IX ÕPILASTE JA ÕPETAJATE KLAVERIANSAMBLITE FESTIVAL

2.-3. VEEBRUAR KOHILA KOOLITUSKESKUS

2. VEEBRUAR KELL 16.00
AVAMINE, JÄRGNEVAD KONTSERDID.

3. VEEBRUAR KELL 12.00
ESINEB KLAVERIDUO EBE MÜNTEL JA JORMA TOOTS,
JÄRGNEVAD KONTSERDID

Hansapank
Hooaja suurtoetaja

EESTI KONTSERT

K 28. veebruar kell 19
Estonia kontserdisaal

N 1. märts kell 19
Tartu Jaani kirik

PETERSEN QUARTETT (Saksamaa)

Conrad Muck (viul), Daniel Bell (viul), Friedemann Weigle (viola), Henry-David Varema (tšello)

Mozart. Keelpillikvartett F-duur KV 168

Šostakovitš. Keelpillikvartett Nr 8 c-moll op 110

Beethoven. Keelpillikvartett F-duur op 59 Nr 1

RIKE

Hooaja peatöötaja

Postimees

etv

www.concert.ee

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid veebruaris 2007

3. veebruar kell 18.00
Kadrioru loss
KRISTINA VÄHI (sopran)
RENE SOOM (bariton)
PIRET HABAK (klaver)

4. veebruar kell 15.00
EMTA kammersaal
ELL SAVIAUGU,
MARTTI RAIDE ja
MARKO MARTINI
klaveriklassi õpilased

11. veebruar kell 12.00
Mustpeade Maja
MIRJAM KEREMI
viuliklassi õpilased

11. veebruar kell 12.00
EMTA kammersaal
AINO RIIKJÄRVE
viuliklassi õpilased

15. veebruar kell 18.00
Mustpeade Maja
TMKK solistid ja
Tallinna Kammerorkester
RISTO JOOST (dirigent)

17. veebruar kell 12.00
Tallinna Linnateatri
kammersaal
TIHU RANNA
kammeransambliklassi
õpilased

18. veebruar kell 12.00
EMTA kammersaal
LIIDIA ILVES
õpetaja Valdur Rootsi
klaveriklassist

18. veebruar kell 16.00
Mustpeade Maja
TMKK sümfooniaorkester
RISTO JOOST (dirigent)

Tallinna Filharmoonia esitleb:

5. märtsil kell 15 Vanemuise kontserdimajas

6. märtsil kell 15 Estonia kontserdisaalis

7. märtsil kell 15 Pärnu kontserdimajas

PE^B₂ 2539 2007, 2

Lastekontsert

Võluvitsa vägi

Põhineb Pjotr Tšaikovski klaveritsükli **LASTEALBUM**

DIANA LIIV klaver
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent TOOMAS VAVILOV

Muinasjuttu loeb **INDREK SAMMUL**
VÄIKESED TANTSIJAD Liina-Grete Lilenderi juhatusel

Muinasjutu autor **Diana Liiv**
Seaded klaverile, kammerorkestrile ja mänguasjadele **Malle Maltis**
Kontserdilt võimalik kaasa osta muinasjuturaamat ja CD

Piletid Tallinnas 60 kr (sooduspiletid lastele, õpilastele ja pensionäridele 40 kr),
Tartus ja Pärnus 50 kr (sooduspiletid lastele, õpilastele ja pensionäridele 30 kr),
müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, Eesti Kontserdi kassades,
www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

2011 **Winn**
Eesti Kultuuripärlid

ERR Eesti Raadio

Eesti Päevaleht

ESTI EKSPRESS

PILETILEVI
Kontserdi ettevõtte

PILETIMAAILM

Tallinna Filharmoonia
Tel 661 3737
www.filharmoonia.ee